

Данське енергетичне агентство
**ПРАВОВІ ПЕРЕШКОДИ
ДЛЯ РОЗВИТКУ НАЗЕМНОЇ
ВІТРОЕНЕРГЕТИКИ**

та удосконалення регуляторного
середовища у сфері ВДЕ в Україні

ВЕРЕСЕНЬ 2025

КОРОТКИЙ ВИКЛАД

Цей звіт, підготовлений в рамках Програми енергетичного партнерства Україна – Данія (UDEPP), надає комплексну оцінку правової та регуляторної бази, що стосується процедури видачі дозволів на реалізацію проєктів наземної вітроенергетики в Україні. Основна увага в документі приділяється виявленню бар'єрів для прискореного розгортання вітроенергетичних проєктів та приведенню національного законодавства у відповідність до окремих положень Директиви ЄС про відновлювану енергетику. У звіті висвітлюються ключові виклики в частині дозвільних процедур, просторового планування, землекористування, приєднання до мережі та екологічних оцінок, а також подається аналіз прогалин у порівнянні з положеннями Директиви (ЄС) 2018/2001 про розвиток відновлюваної енергетики, зі змінами, внесеними Директивою (ЄС) 2023/2413 (Директива RED III).

На основі досвіду Данії та інших держав-членів ЄС, у звіті сформульовано рекомендації щодо реформування дозвільної процедури в Україні. Серед запропонованих заходів – запровадження Зон прискореного розвитку ВДЕ, створення централізованої процедури за принципом «єдиного вікна» та вдосконалення інструментів просторового планування з метою зменшення адміністративних складностей та уникнення затримок.

Висновки звіту наголошують на важливості гармонізації української нормативно-правової бази з вимогами ЄС для забезпечення інвестиційних можливостей, підвищення довіри інвесторів та надання доступу до фінансових інструментів ЄС.

Проведений аналіз також свідчить про нагальну потребу у створенні надійної, прозорої та передбачуваної системи видачі дозволів, яка дозволить Україні досягти своєї національної цілі щодо встановленої потужності наземної вітроенергетики на рівні 6,1 ГВт до 2030 року. Окрему увагу в звіті приділено також можливостям покращення умов для участі громадськості, цифровізації адміністративних процесів та усуненню регуляторних прогалин, що наразі стримують широкомасштабний розвиток галузі. Зазначені заходи сприятимуть зміцненню енергетичної безпеки, наближенню до цілей передбачених в рамках вступу України до ЄС та прискоренню «зеленої» трансформації в умовах післявоєнного відновлення.

Висловлюємо щиру подяку Міністерству енергетики України та Данському енергетичному агентству за лідерство та тісну співпрацю протягом усього проєкту. Висловлюємо також вдячність Міністерству економіки, довкілля та сільського господарства України¹, Міністерству розвитку громад та територій України, НЕК «Укренерго» та представникам галузі, які активно долучились до аналізу, поділились експертизою та своїм часом. Їхня залученість та цінний внесок відіграли ключову роль у формуванні висновків та рекомендацій звіту, забезпечивши відповідність результатів практичним викликам та національним пріоритетам.

¹ Відповідно до постанови Кабінету Міністрів України № 903 від 21 липня 2025 року, Міністерство економіки було перейменовано на Міністерство економіки, довкілля та сільського господарства України. Міністерство захисту довкілля та природних ресурсів і Міністерство аграрної політики було ліквідовано, а їхні повноваження та функції передано Міністерству економіки, довкілля та сільського господарства України.

ЗМІСТ

1 ВСТУП	5
2 ЦІЛІ ТА МЕТОДОЛОГІЯ ДОСЛІДЖЕННЯ	7
3 АКТУАЛЬНИЙ СТАН ЗАКОНОДАВСТВА, ЩО РЕГУЛЮЄ СЕКТОР НАЗЕМНОЇ ВІТРОЕНЕРГЕТИКИ В УКРАЇНІ	9
3.1. Енергетичний сектор України в час війни	10
3.2. Загальний огляд законодавства у сфері наземної вітроенергетики в Україні	11
3.2.1. Огляд дозвільних процедур для будівництва ВЕС в Україні	11
3.2.2. Законодавство у сфері просторового планування та землекористування	11
3.2.3. Законодавство у сфері оцінки впливу на довкілля	15
4 ДОЗВІЛЬНА ПРОЦЕДУРА ДЛЯ ПРОЄКТІВ З ВІДНОВЛЮВАНОЇ ЕНЕРГЕТИКИ	18
4.1. Законодавство та рекомендації ЄС	19
4.1.1. Адміністративні процедури, нормативно-правове регулювання та технічні кодекси (Стаття 15)	20
4.1.2. Організація та основні принципи дозвільної процедури (Стаття 16)	21
4.1.3. Принцип переважного суспільного інтересу (Стаття 16f)	23
4.2. Імплементація в ЄС. Приклади з Данії та окремих держав-членів блоку	24
4.2.1. Належна практика з організації та основні принципи дозвільної процедури (Стаття 16)	24
4.2.2. Належні практики в частині впровадження принципу переважного суспільного інтересу (Стаття 16f)	25
4.3. Порівняльний аналіз	26
4.3.1. Організація та основні принципи дозвільних процедур в Україні	26
4.3.2. Принцип переважного суспільного інтересу	30
4.3.3. Аналіз прогалин	30
5 ЗОНИ ПРИСКОРЕНОГО РОЗВИТКУ ВДЕ	32
5.1. Впровадження Зон прискореного розвитку ВДЕ	33
5.1.1. Основні критерії для визначення Зон прискореного розвитку ВДЕ	34
5.1.2. Уникнення та пом'якшення потенційного впливу на довкілля	34
5.1.3. Інші фактори, які слід враховувати під час планування та визначення Зон прискореного розвитку ВДЕ	35
5.1.4. Процедура видачі дозволів для Зон прискореного розвитку ВДЕ	35
5.2. Приклади з Данії та окремих держав-членів блоку	37
5.3. Процедура видачі дозволів за межами Зон прискореного розвитку ВДЕ	40
5.4. Стан справ в Україні та аналіз прогалин	42
6 ПРОСТОРОВЕ ПЛАНУВАННЯ ТА БАГАТОФУНКЦІОНАЛЬНЕ ВИКОРИСТАННЯ ТЕРИТОРІЙ	43
6.1. Просторове планування в законодавстві ЄС	44
6.1.1. Картографування територій для розвитку відновлюваної енергетики	45
6.1.2. Багатофункціональне використання територій та обмеження зон виключення	46
6.1.3. Узгодженість та прозорість	47

6.2.	Просторове планування в Данії та окремих країнах ЄС	48
6.2.1.	Загальний огляд та основні бар'єри для розвитку наземної вітроенергетики	48
6.2.2.	Картування територій для відновлюваної енергетики, використання цільових показників	49
6.2.3.	Багатофункціональне використання територій, обмеження зон виключення в країнах ЄС	51
6.2.4.	Належна практика координації та використання сучасних технологій	52
6.2.5.	Просторове планування в Україні	54
6.2.6.	Аналіз прогалин	55
7	ПРИЄДНАННЯ ДО МЕРЕЖІ ТА ПЛАНУВАННЯ РОЗВИТКУ МЕРЕЖ	58
7.1.	Приєднання до мережі та планування розвитку мереж в законодавстві ЄС	59
7.1.1.	Доступ до мережі та процедури приєднання	60
7.1.2.	Технічне переоснащення/модернізація та інновації	61
7.2.	Приклади належної практики з Данії та ЄС	62
7.2.1.	Координоване планування розвитку мереж	62
7.2.2.	Доступ до мережі та інтеграція в енергосистему	63
7.2.3.	Технічне переоснащення/модернізація та сприяння інноваційним проєктам	64
7.3.	Поточний стан справ в Україні та порівняльний аналіз	65
7.3.1.	Вузькі місця та аналіз прогалин	65
8	ЗАКОНОДАВСТВО У СФЕРІ ОХОРОНИ ДОВКІЛЛЯ ТА ПРОЦЕС ГРОМАДСЬКИХ СЛУХАНЬ	69
8.1.	Екологічні аспекти, закріплені в положеннях Директиви RED III	70
8.2.	Реалізація в ЄС. Приклади з Данії та окремих держав-членів	72
8.3.	Порівняльний аналіз	73
8.3.1.	Екологічні процедури для проєктів з ВДЕ в Україні	73
8.3.2.	Аналіз прогалин	74
9	РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ІМПЛЕМЕНТАЦІЇ ДИРЕКТИВИ RED III В УКРАЇНІ	77
9.1.	Узгодження дозвільних процедур з вимогами Директиви RED III	78
9.2.	Зони прискореного розвитку ВДЕ	82
9.3.	Просторове планування та гнучкість у використанні земель	84
9.4.	Посилення планування та розвиток мереж	86
9.5.	Екологічні аспекти та участь громадськості	87
9.6.	Інші рекомендації, не пов'язані безпосередньо з Директивою RED III	89
	СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ	91
	ДОДАТОК I. Види просторової (містобудівної) документації	96
	ДОДАТОК II. Шаблон транспозиції положень Директиви RED III (вибрані приклади зі шаблону транспозиції положень Директиви RED III)	97

СПИСОК АБРЕВІАТУР

АР	Автономна Республіка (Крим)
ВДЕ	Відновлювані джерела енергії
ВЕС	Вітроелектростанція
ГВт	Гігават
ГІС	Геоінформаційна система
ДПТ	Детальний план території
ЄС	Європейський Союз
ЄК	Європейська Комісія
ЗМІ	Засоби масової інформації
кВт	кіловат
КМУ	Кабінет Міністрів України
КСП	Кодекс системи передачі
КСР	Кодекс системи розподілу
ЛЕП	Лінія електропередачі
МБУО	Містобудівні умови та обмеження
МВт	Мегават
НЕК	Національна енергетична компанія
НКРЕКП	Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг
НПДВЕ 2030	Національний план дій з відновлюваної енергетики на період до 2030 року
ОВД	Оцінка впливу на довкілля
ОСП	Оператор системи передачі
ОСР	Оператор системи розподілу
СЕО	Стратегічна екологічна оцінка
СЕС	Сонячна електростанція
ТЕО	Техніко-економічне обґрунтування
ТУ	Технічні умови (на приєднання до мережі)
УВЕА	Українська вітроенергетична асоціація
ACER	Агентство з питань співробітництва в галузі регулювання енергетики
DEA	Данське енергетичне агентство
LCOE	Собівартість виробництва електроенергії
RAAs	Зони прискореного розвитку ВДЕ (Renewable Energy Acceleration Areas)
RED	Директива про відновлювані джерела енергії
UFP	План Ukraine Facility
UDEPP	Програма Українсько-Данського енергетичного партнерства

1. ВСТУП

Збройна агресія Росії проти України завдала серйозних втрат її енергетичному сектору. Внаслідок повномасштабного вторгнення суттєво зменшилися виробничі потужності для виробництва електроенергії з використанням викопного палива та ядерної енергії. Як зазначається, «половина генеруючих потужностей України була виведена з ладу»², зокрема й значна частина вітроенергетичних потужностей, а саме близько 71%³, які розташовані на тимчасово окупованих територіях⁴. Цілеспрямовані атаки Росії на енергетичну інфраструктуру України як інструмент ведення війни спричинили значний дефіцит електроенергії в енергосистемі, що, відповідно, призвело до тривалих аварійних відключень, змушуючи громадян країни проживати довгі періоди без стабільного електро- та теплопостачання. За цих умов, потреба у додаткових генеруючих потужностях залишається критично високою, а пріоритетом для України стало відновлення та гарантування енергетичної безпеки й незалежності в умовах геополітичної нестабільності.

Як підкреслив Микола Колісник, заступник Міністра енергетики України: «Розвиток розподіленої генерації, зокрема вітроенергетики, є ключем до енергетичної незалежності та безпеки України. Використання природних ресурсів у поєднанні з місцевими ініціативами дозволить створити гнучку та стійку до викликів енергосистему»⁵. Відтак Україна відчуває потребу в перебудові енергетичної системи таким чином, щоб вона надалі була незалежною від імпорту енергоресурсів. Для цього потрібно, окрім іншого, «реструктурувати та децентралізувати енергетичний сектор, забезпечити гармонізацію з електроенергетичною системою і ринком Європей-

ського Союзу»⁶, що, відповідно, сприятиме досягненню енергетичної незалежності країни. Так, критично важливим для України є синхронізація й інтеграція з енергетичним ринком Європейського Союзу (далі – ЄС), що забезпечить не лише доступ до фінансування та інвестицій з боку європейського блоку, а й загальні гарантії безпеки⁷. Саме тому однією з ключових передумов для такої трансформації є вдосконалення галузевої нормативно-правової бази. Особливо зважаючи на те, що у 2024 році національний Уряд встановив ціль із досягнення до 2030 року загальної встановленої потужності наземної вітроенергетики на рівні 6,1 ГВт⁸, Україна повинна забезпечити наявність сучасної, стабільної та дієвої законодавчої бази для регулювання цього сегменту енергетики у таких масштабах.

Станом на момент написання цього звіту, загальна встановлена потужність наземної вітроенергетики України становить 1,92 ГВт. Хоча у 2024 році до мережі було приєднано лише 20 МВт нових вітроенергетичних потужностей, вже у 2025 році розпочалось будівництво кількох нових вітроелектростанцій (далі – ВЕС) у Закарпатській, Львівській, Волинській, Миколаївській та Одеській областях. Загалом, на різних етапах розробки (девелопменту) перебуває ще близько 4 ГВт вітроенергетичних проєктів. Для формування більш ефективного законодавчого середовища, що відповідатиме європейським стандартам із регулювання сегменту наземної вітроенергетики, Україні доцільно вивчити досвід держав-членів ЄС, які також адаптувалися до нових законодавчих норм у рамках «зеленої» трансформації та регулюють енергетичний сектор як на національному, так і на рівні ЄС.

² Видання Reuters. Режим доступу: <https://www.reuters.com/world/europe/ukrainians-find-new-energy-sources-beat-blackouts-winter-arrives-2024-12-03>

³ UWEA Statistics – Library | UWEA

⁴ UWEA Statistics – Library | UWEA

⁵ УБЕА: Вітроенергетичний сектор України 2024, Огляд ринку

⁶ Данське енергетичне агентство: Danish Energy Agency cooperates with Ukraine on green transition

⁷ Прес-реліз Європейської Комісії: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_25_588

⁸ УБЕА: UKRAINE'S GOVERNMENT SETS TARGET FOR 6.1 GW OF WIND POWER BY 2030 AND ANNOUNCES PILOT RES AUCTION DATES – News | UWEA

Україна та Данія співпрацюють у сфері енергетики з 2014 року в межах Програми Українсько-Данського енергетичного партнерства (UDEPP). Загальна мета цієї співпраці — зміцнення енергетичної безпеки України та її підготовка до вступу до ЄС. Як зазначено вище, цієї мети планується досягти шляхом створення сприятливого середовища для сталих («зелених») інвестицій, надання підтримки країні у досягненні її національних цілей з відновлюваної енергетики, енергоефективності та енергетичної незалежності, а також гармонізації її нормативно-правової бази з законодавством ЄС.

Починаючи з 2023 року, співпраця між Україною та Данією розширилася і наразі охоплює наземну та офшорну (морського базування) вітроенергетику, довгострокове енергетичне планування, інтеграцію відновлюваних джерел енергії (далі – ВДЕ), централізоване тепlopостачання та енергоефективність — ті галузі, у яких Данія має значний досвід і експертизу⁹. Цей дослідницький проєкт також відіграє важливу роль у вдосконаленні українського законодавства та його узгодженні з нормативною базою ЄС. Він безпосередньо сприяє реалізації Національного плану дій з відновлюваної енергетики на період до 2030 року (далі – НПДВЕ 2030), а також виконанню зобов'язань України в межах євроінтеграційного процесу – зокрема транспозиції оновленої Директиви про відновлювану енергетику (далі – Директива RED III), відповідно до Угоди про асоціацію та Договору про Енергетичне Співтовариство.

На початковому етапі цього проєкту, Міністерство енергетики України чітко визначило потребу в обміні знаннями та досвідом впровадження ключових

дозвільних положень Директиви RED III. Міністерство наголосило, що першочерговим завданням є гармонізація дозвольного законодавства, оскільки це є критичним для залучення фінансування з боку ЄС, підвищення довіри інвесторів і подолання адміністративних бар'єрів, які наразі стримують активну реалізацію проєктів. У зв'язку з цим, Міністерство звернулося з проханням підготувати структурований аналіз дозвольних положень Директиви RED III (зокрема, Статей 15-20) з детальними рекомендаціями щодо їх транспозиції та імплементації в український правовий контекст. Також Міністерство підкреслило важливість інтеграції результатів цього аналізу в основу нормативно-правових реформ, запланованих на 2025 рік.

Цей звіт представляє результати проєкту, що тривав впродовж кількох місяців. У ньому надається порівняльний правовий аналіз із виявлення прогалин і можливостей у процесі гармонізації регуляторної бази України з законодавством ЄС. Крім того, документ ґрунтується на кращих європейських практиках в таких аспектах, як оптимізація адміністративних процедур, впровадження механізму «єдиного вікна» для видачі дозволів, просторове планування для ВДЕ, доступ до мережі та отримання дозволів на приєднання, які згадуються в Директиві RED III. Врешті решт, він також містить низку практичних рекомендацій щодо включення положень Директиви RED III до законодавства України. Загалом, особлива увага в документі приділяється саме вимогам Директиви RED III — зокрема, положенням щодо дозволів — і досвіду Данії та інших країн-членів ЄС щодо імплементації відповідних норм у національне законодавство.

⁹ Данське енергетичне агентство: Danish Energy Agency cooperates with Ukraine on green transition

2. ЦІЛІ ТА МЕТОДОЛОГІЯ ДОСЛІДЖЕННЯ

Цей проєкт розроблено спеціально для того, щоб врахувати пріоритети, визначені Міністерством енергетики України, з чітким фокусом на основну мету – сприяти розвитку наземної вітроенергетики шляхом надання цільових регуляторних рекомендацій і підтримки в узгодженні правової бази України з відповідним енергетичним та екологічним законодавством ЄС в межах ширшого процесу європейської інтеграції.

Основні цілі проєкту:

1. Виявити й проаналізувати юридичні та регуляторні бар'єри, що стримують розгортання наземної вітроенергетики в Україні, зосередившись на питаннях просторового планування, землекористування, дозвільних процедур та приєднання до електромережі.

2. Сприяти гармонізації законодавства України з положеннями Директиви RED III шляхом аналізу чинної правової бази та розробити практичні рекомендації для її реформування з метою оптимізації дозвільних процедур, прискорення впровадження вітроенергетичних технологій, тощо.
3. Підтримати енергетичну безпеку України та її «зелену» трансформацію шляхом створення умов для масштабного розгортання вітроенергетики відповідно до національних стратегій і цілей повоєнного відновлення.

Проєкт було розпочато в січні 2025 року з підготовчої фази. На початковому етапі цього проєкту, Міністерство енергетики України чітко визначило потребу в обміні знаннями та досвідом впровадження ключових дозвільних положень Директиви

СТАТТЯ RED III	СФЕРА ПОКРИТТЯ	ПРИСВЯЧЕНИЙ РОЗДІЛ ЗВІТУ
Стаття 15	Адміністративні процедури, правила і кодекси	Розділ 4
Стаття 15c	Сфери відновлюваної енергетики	Розділ 5
Стаття 15d	Залучення громадськості	Розділи 4 та 8
Стаття 15e	Зони для мережевої інфраструктури, зберігання енергії та іншої супутньої інфраструктури	Розділ 7
Стаття 16	Організація та основні принципи процедури видачі дозволів	Розділ 4
Стаття 16a	Порядок видачі дозволів у Зонах прискореного розвитку ВДЕ	Розділ 6
Стаття 16b	Порядок видачі дозволів за межами прискореного розгортання ВДЕ	Розділ 6
Стаття 16c	Оптимізація дозвільного процесу для технічного переоснащення/модернізації існуючих потужностей (англ. «repowering»)	Розділ 7
Стаття 16d,16e	Не підпадає під цілі даного дослідження	Частково згадується у Розділі 4
Стаття 16f	Принцип переважного суспільного інтересу	Розділ 4
Стаття 17	Процедура простого повідомлення для приєднання до електричної мережі	Розділ 7
Стаття 20	Доступ до мереж та їх експлуатація	Розділ 7

RED III. У таблиці нижче наведено відповідні статті Директиви RED III, які були проаналізовані у межах проєкту, разом із зазначенням розділів цього звіту, в яких кожна стаття аналізується більш детально.

Особливу увагу в цьому звіті приділено трьом ключовим напрямкам, визначеним у погодженому технічному завданні, як пріоритетні для Міністерства енергетики: просторове планування, приєднання до мережі та екологічна оцінка. У відповідних розділах звіту (*Розділи 6, 7 і 8*) висвітлено ключові перешкоди для розвитку проєктів наземної вітроенергетики в Україні, здійснено аналіз чинного регуляторного середовища, а також проведено порівняльний аналіз відповідності українського законодавства положенням Директиви RED III. У результаті проведено гар-аналіз, який демонструє, яким чином Україна може узгодити свою правову та процедурну базу зі стандартами ЄС у зазначених сферах.

Методологія, яка використовувалась для даного проєкту, поєднує ґрунтовний документальний та юридичний аналіз з ітеративним погодженням і спільною розробкою рекомендацій у тісній співпра-

ці з Міністерством енергетики України. Такий підхід дозволяє забезпечити як технічну обґрунтованість, так і практичну релевантність для поточних законодавчих та регуляторних реформ у секторі відновлюваної енергетики.

Центральним елементом методології є структурований обмін знаннями з Данією та окремими країнами-членами ЄС, зокрема щодо їхнього досвіду у транспозиції та імплементації Директиви RED III. Це включає порівняльний аналіз реформ у сфері дозвольної процедури, створення пріоритетних (англ. «go-to») зон, інтеграції просторового планування та спрощення адміністративних процедур.

Протягом строку реалізації проєкту команда регулярно відвідувала робочі зустрічі з Міністерством енергетики України, а також провела низку цільових інтерв'ю зі стейкхолдерами задля збору практичної інформації від ключових представників державного та приватного секторів. Такий підхід дозволив максимально наблизити фінальні результати до реалій практичної імплементації на місцях.

3. АКТУАЛЬНИЙ СТАН ЗАКОНОДАВСТВА, ЩО РЕГУЛЮЄ СЕКТОР НАЗЕМНОЇ ВІТРОЕНЕРГЕТИКИ В УКРАЇНІ

3.1. ЕНЕРГЕТИЧНИЙ СЕКТОР УКРАЇНИ В ЧАС ВІЙНИ

Із перших днів повномасштабного вторгнення Росії в Україну у 2022 році енергетичний сектор став однією з головних цілей агресора через його стратегічне значення для економіки країни та життєзабезпечення населення. Лише за 2024 рік, в результаті ракетних атак Росії на об'єкти вугільної та теплової генерації, Україна частково чи повністю втратила близько 9 ГВт генеруючих потужностей. Станом на початок 2022 року частка відновлюваної енергетики в енергосистемі України сягнула майже 14% (або близько 9,5 ГВт у абсолютному вираженні, з яких на вітроелектростанції припадало 1,9 ГВт, а на сонячні електростанції – 6 ГВт). Повномасштабна війна суттєво вплинула на сектор ВДЕ: із зазначених 9,5 ГВт потужностей 25% опинилися на тимчасово окупованих територіях, зокрема близько 1,3 ГВт (71%) ВЕС та 0,6 ГВт (14%) сонячних електростанцій (далі – СЕС) промислової потужності. У 2022-2023 роках в Україні було введено в експлуатацію та приєднано до мережі 243 МВт нових вітроенергетичних потужностей, а у 2024 році – лише близько 20 МВт¹⁰.

З огляду на масштаб руйнувань існуючих генеруючих потужностей і необхідність децентралізації генерації для підвищення стійкості енергосистеми, виникає нагальна потреба у прискореному розгортанні нових об'єктів генерації електроенергії з відновлюваних джерел, зокрема вітроелектростанцій. Цей напрям визнано ключовим й у вже згаданому вище НПДВЕ 2030, який передбачає реалізацію 38 заходів для досягнення 27% частки ВДЕ у валовому кінцевому енергоспоживанні¹¹.

Відповідно до НПДВЕ 2030, сукупний обсяг генерації електроенергії з ВДЕ має зрости до 2030 року до 43 894 ГВт•год. Очікується, що ВЕС вироблятимуть 17 455 ГВт•год, а загальна встановлена потужність з вітроенергетики сягне 6,2 ГВт. Згідно з даними Української вітроенергетичної асоціації (далі – УВЕА)¹², сукупне щорічне введення в експлуатацію нових вітроенергетичних потужностей за три роки, що передували 2022 року, не

перевищувало 0,7 ГВт (у 2019 році – 0,63 ГВт, у 2020 році – 0,14 ГВт, у 2021 році – 0,36 ГВт). Таким чином, для досягнення вказаної національної цілі у сфері вітроенергетики Україна має щороку додавати щонайменше 0,8 ГВт нових потужностей.

У 2024 році було запущено Програму з підтримки України¹³ (англ. «Ukraine Facility Plan», далі – UFP) – фінансову програму допомоги ЄС Україні. За цією програмою, ЄС зобов'язався виділити 50 мільярдів євро на фінансування державного бюджету, стимулювання інвестицій та надання технічної підтримки країні у період 2024-2027 років. Серед пріоритетів UFP – енергетична безпека та перехід до низьковуглецевих і відновлюваних джерел енергії з невідкладним розвитком енергетичної сталості. Україна, у свою чергу, має забезпечити розгортання та ефективне використання ВДЕ, зокрема шляхом оптимізації процедури видачі дозволів відповідно до нових вимог ЄС.

У 2023 році Європейський Союз ухвалив Директиву (ЄС) 2023/2413 Європейського Парламенту та Ради від 18 жовтня 2023 року, якою були внесені зміни до Директиви (ЄС) 2018/2001, Регламенту (ЄС) 2018/1999 і Директиви 98/70/ЄС щодо стимулювання виробництва енергії з відновлюваних джерел та скасовано Директиву Ради (ЄС) 2015/652 (так звана Директива RED III). Директива RED III містить положення щодо спрощення та прискорення процедур планування, видачі дозволів і доступу до мереж. Однією з ключових новацій Директиви RED III є положення про «Зони прискореного розвитку ВДЕ» (англ. «renewables acceleration areas» або «RAAs»), що є новим для української регуляторної системи. Інтеграція цієї концепції до національного законодавства та створення відповідних Зон прискореного розвитку ВДЕ сприятиме швидшому розгортанню вітроенергетики та інших ВДЕ в Україні, покращенню інвестиційного клімату та досягненню амбітних цілей, закладених у національній енергетичній стратегії.

¹⁰ Видання «Енергореформа». Режим доступу: <https://reform.energy/news/glava-uvea-nazvav-2024-rik-provalnim-dlya-vitroenergetiki-tsogorich-vdalosya-zapustiti-vsogo-20-mvt-23133>

¹¹ Україна (2024) Національний план дій з відновлюваної енергетики на період до 2030 року (НПДВЕ до 2030 року), затверджений Наказом Кабінету Міністрів України No.761-р від 13 серпня 2024 року. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/761-2024-%D1%80#Text> (Відвідано: 23.04.2025).

¹² УВЕА (2025). Вітроенергетичний сектор України 2024: Огляд ринку. Українська вітроенергетична асоціація (УВЕА). Режим доступу: https://drive.google.com/file/d/1AhSOSj-LMr2uF-P44SL_LFjEJC0cQt16/view. (Відвідано: 03.05.2025) – с. 30.

¹³ Ukraine Facility Plan

3.2. ЗАГАЛЬНИЙ ОГЛЯД ЗАКОНОДАВСТВА У СФЕРІ НАЗЕМНОЇ ВІТРОЕНЕРГЕТИКИ В УКРАЇНІ

3.2.1. ОГЛЯД ДОЗВІЛЬНИХ ПРОЦЕДУР ДЛЯ БУДІВНИЦТВА ВЕС В УКРАЇНІ

В Україні дозвільна процедура у сфері будівництва ВЕС має децентралізований характер і передбачає залученість численних органів влади. Основним документом у межах цієї процедури є дозвіл на виконання будівельних робіт. Для його отримання девелопер (розробник проєкту) повинен підготувати та отримати: 1. Містобудівні умови та обмеження (далі – МБУО) — документ, що містить вихідні дані щодо забудови земельної ділянки або суміжних земельних ділянок, включно з погодженням висоти об'єктів, які планується збудувати; 2. Висновок з оцінки впливу на довкілля — документ, що підтверджує завершення процедури оцінки впливу на довкілля (далі – ОВД) для відповідного проєкту. Ці документи видаються різними органами місцевого самоврядування та державної влади.

Для того щоб запустити процес отримання дозволу на виконання будівельних робіт девелопер повинен переконатися, що на територію, де планується реалізація проєкту, розроблена відповідна містобудівна документація (крім випадків, коли МБУО можуть бути замінені вмотивованим висновком органу з питань містобудування та архітектури, як зазначено нижче в цьому Розділі 3).

3.2.2. ЗАКОНОДАВСТВО У СФЕРІ ПРОСТОРОВОГО ПЛАНУВАННЯ ТА ЗЕМЛЕКОРИСТУВАННЯ

В Україні просторове (містобудівне) планування регулюється на національному, регіональному та місцевому рівнях. Нормативно-правові акти у цій сфері спрямовані на забезпечення раціонального землекористування та інфраструктурного планування. Додаток І «Види просторової (містобудівної) документації» містить перелік і опис ключових видів такої документації.

Просторове планування на національному рівні реалізується через Генеральну схему планування території України — базовий документ, який визначає стратегію державного розвитку, баланс інтересів і потреб різних територій, концептуальні рішення

щодо планування та використання території держави. Генеральна схема підлягає експертній оцінці та стратегічній екологічній оцінці (далі – CEO).

Генеральну схему було затверджено Законом України «Про Генеральну схему планування території України» від 07 лютого 2002 року. Це був перший нормативно затверджений документ такого рівня. Однак термін дії Генеральної схеми завершився 01 січня 2021 року, і наразі постає завдання щодо розроблення та затвердження її нової редакції. З цією метою було розроблено та подано до Верховної Ради України законопроєкт № 3337 від 14 квітня 2020 року, який передбачає механізми розблокування процесу оновлення Генеральної схеми. Однак, станом на день написання цього звіту, законопроєкт пройшов лише перше читання (03 лютого 2021 року) і подальшого розгляду не мав.

З огляду на те, що ситуація в Україні кардинально змінилася з 2020 року, подальше вдосконалення та внесення змін до законодавства щодо Генеральної схеми планування території України, вочевидь, не відбуватиметься. Це обумовлено тим, що зазначений інструмент не розглядається як належний інструмент національного планування. Цей факт був чітко підтверджений представниками Міністерства розвитку громад та територій України під час інтерв'ю, яке відбулось 23 липня 2025 року.

Просторове планування на регіональному рівні здійснюється через схеми планування територій Автономної Республіки (далі – АР) Крим, областей та районів. Такі схеми передбачають загальні рішення щодо розвитку територій відповідних адміністративно-територіальних одиниць. Вони мають затверджуватися рішеннями відповідних рад за умови проходження CEO та отримання позитивного висновку державної експертизи.

Концептуальні положення та загальні підходи, закладені в Генеральній схемі планування території України та схемах планування територій АР Крим, областей і районів, підлягають врахуванню під час розроблення комплексних планів просторового розвитку територіальних громад або генеральних планів населених пунктів.

Просторове планування на місцевому рівні слугує інструментом визначення функціонального зонування земель, просторового режиму їх використання та цільового призначення. Основна мета містобудівної документації — визначення режиму забудови та використання земель у межах відповідних адміністративних територій. Розроблення та оновлення такої документації є відповідальністю органів місцевого самоврядування.

В Україні існує два основні види містобудівної документації на місцевому рівні: комплексний план просторового розвитку територіальної громади та генеральний план населеного пункту (*міста, селища, села тощо*). Відмінність між ними полягає в наступному: комплексний план просторового розвитку територіальної громади охоплює всю територію громади, включно з усіма населеними пунктами, що до неї входять, а також територіями за межами населених пунктів у межах громади; генеральний план населеного пункту охоплює лише територію одного населеного пункту, обмежену його адміністративними межами.

Під час інтерв'ю з представниками Міністерства розвитку громад та територій України, яке відбулося 23 липня 2025 року, посадовці зазначили, що лише 4 територіальні громади (з *приблизно 1500 громад*) затвердили комплексні плани просторового розвитку; водночас понад 30 громад, на час написання даного Звіту, перебувають у процесі їх розробки. Основні причини такої затримки полягають у:

1. Відсутності оновлених картографічних матеріалів, даних Державного земельного кадастру про всі земельні ділянки у межах громади, правовий режим цих ділянок і наявні обмеження¹⁴;
2. Нестачі бюджетних ресурсів у громад на замовлення відповідних планів, людських ресурсів для їх координації, а також знань і навичок щодо використання та впровадження містобудівної документації¹⁵;

3. Обмеженій кількості фахівців і відсутності достатнього практичного досвіду у виконанні таких робіт¹⁶;
4. Відсутності оновленої містобудівної документації на національному та регіональному рівнях, яка є необхідною для визначення рамок планування на місцевому рівні¹⁷;
5. Обмеженому доступі до базової інформації, ненадійних джерел даних, недостатніх баз даних, що охоплюють ключові аспекти комплексних планів, а також невідповідності між існуючою державною та місцевою містобудівною документацією¹⁸.

Відсутність містобудівної документації на місцевому рівні не становила суттєвої перешкоди для девелоперів ВЕС до 01 січня 2025 року, оскільки вони використовували детальний план території (*далі – ДПТ*) для формування функціональної зони необхідних земельних ділянок. ДПТ розроблявся на замовлення органу місцевого самоврядування за місцем розташування відповідної земельної ділянки. Невід'ємним етапом розробки такого виду документації є проведення СЕО. Відповідно до Закону України «Про стратегічну екологічну оцінку» від 12 жовтня 2018 року¹⁹, реалізація СЕО покладається на орган місцевого самоврядування, відповідальний за підготовку необхідного ДПТ. Незважаючи на обов'язковість проведення СЕО, сам по собі ДПТ вважався порівняно простим у розробці, оскільки не вимагав значних фінансових або адміністративних ресурсів. Ситуація змінилася після 01 січня 2025 року, оскільки з цієї дати було заборонено визначати зонінговий режим земельних ділянок на підставі ДПТ. Внаслідок цієї законодавчої прогалини процес виділення земельних ділянок для проєктів вітроенергетики було зупинено для всіх девелоперів у галузі.

¹⁴ Третяк А., Третяк В., Лобунько Ю. (2021). Інформаційні проблеми розроблення комплексних планів просторового розвитку територій територіальних громад. *Грааль Науки*, (9), с. 33 – 41. Режим доступу: <https://doi.org/10.36074/grail-of-science.22.10.2021.02> (Відвідано: 09.03.2025)

¹⁵ Манцевич Ю. М. Проблеми реалізації підготовчого етапу розроблення містобудівної документації (*комплексного плану просторового розвитку території територіальної громади*) / Ю. М. Манцевич, Г. В. Айлікова // «Land & property development: innovations and transformations»: зб. матер. II Міжнародної науково-практичної конференції, 25 – 26 травня 2023 р. / Київ. нац. ун-т буд-ва і архіт.; ред.: А. П. Лізунова; М. Ю. Михальова. – Київ: КНУБА, 2023. – с. 32 – 35

¹⁶ Там само

¹⁷ Там само

¹⁸ Там само

¹⁹ Відповідно до законодавства України, стратегічна екологічна оцінка (СЕО) є невід'ємним етапом розроблення детального плану території (СЕО *включається до складу такого плану як окремий розділ*). Необхідність проведення СЕО під час розроблення детального плану території вже враховується в коментарях, що стосуються цього інструменту.

Усвідомлюючи проблему, в першому кварталі 2025 року Верховна Рада України розглянула законодавчі зміни, спрямовані на продовження перехідного періоду, протягом якого дозволяється використовувати ДПТ для визначення зонінгового режиму на територіях, де відсутні затверджені комплексні плани просторового розвитку територіальних громад. 25 березня 2025 року Верховна Рада України ухвалила проєкт Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо використання земельних ділянок для розвитку цифрової інфраструктури». Цей новий закон дозволяє встановлення функціонального зонування за межами населених пунктів на підставі ДПТ до 01 січня 2028 року. Президент України підписав Закон 05 серпня 2025 року, а чинності він набрав 08 серпня 2025 року.

Варто зазначити, що з метою спрощення будівництва промислових об'єктів (включно з ВЕС) в умовах воєнного стану та для подолання проблеми відсутності комплексних планів просторового розвитку, українське законодавство передбачає, що на період дії воєнного стану та протягом п'яти років після його завершення цільове призначення земельних ділянок (включно з ділянками для будівництва ВЕС) може змінюватися без дотримання вимоги відповідності функціональному зонуванню, визначеному в місцевій містобудівній документації, а отже — і без наявності затвердженої містобудівної документації на місцевому рівні²⁰. У такому випадку зміна цільового призначення земельної ділянки здійснюється за спрощеною процедурою, яка включає:

- рішення власника земельної ділянки, оформлене у вигляді заяви про внесення змін до Державного земельного кадастру щодо нового цільового призначення. Зміна набирає чинності лише після офіційної реєстрації змін у кадастрі;
- вмотивований висновок органу з питань містобудування та архітектури щодо можливості розміщення відповідного об'єкта на земельній ділянці з дотриманням вимог законодавчих актів, будівельних норм та інших обов'язкових документів;
- звільнення від обов'язку розробляти документацію із землеустрою для зміни цільового призначення земельної ділянки.

Картографування потенціалу відновлюваної енергетики. Картографування потенціалу ВДЕ на території України наразі перебуває на початковій стадії. Данське енергетичне агентство нещодавно у співпраці з Технічним університетом Данії оприлюднило звіт «Збільшення обсягів наземної вітроенергетики в Україні», в межах якого було проведено передінвестиційне дослідження у трьох областях України: Чернігівській, Кіровоградській та Тернопільській. Попередня оцінка демонструє перспективність розвитку вітроенергетики в Україні: згідно з висновками звіту, собівартість виробництва електроенергії (LCOE) з вітру є конкурентнішою, ніж у Німеччині. Очікується, що цей звіт стане підґрунтям для подальших подібних досліджень по всій території України, зокрема — кампаній з вимірювання вітрового потенціалу, проведення оцінок впливу на довкілля, а також розробки детальніших концепцій вітрових електростанцій або гібридних вітро-сонячних електростанцій.

Останнє загальнонаціональне картографування ВДЕ на території України було представлено у 2024 році Інститутом відновлюваної енергетики Національної академії наук України у формі Атласу відновлюваного енергетичного потенціалу України²¹. У документі представлено показники середньорічного технічно доступного енергетичного потенціалу різних ВДЕ, який може бути реалізований за допомогою сучасних технологій у таких секторах, як вітроенергетика, сонячна енергетика, мала гідроенергетика, геотермальна енергія та біоенергетика. Водночас, матеріали Атласу мають довідковий характер і не можуть бути використані як надійне джерело даних для девелоперів ВЕС через специфіку методології збору інформації. Спеціалізованих вимірювань вітрового потенціалу на місцях відповідно до європейських норм і стандартів на національному рівні не проводилося. Варто зазначити, що інші учасники ринку вітроенергетики, зокрема девелопери ВЕС, самостійно здійснюють польові дослідження/вимірювання вітрового потенціалу. Їхнє залучення до процесу, координованого державною установою, могло б сприяти формуванню ефективної державної політики, узгодженої з положеннями Директиви RED III.

²⁰ Пункт 8 частини 9–3 розділу V Закону України «Про регулювання містобудівної діяльності» № 3038-VI від 17 лютого 2011 року.

²¹ Атлас енергетичного потенціалу відновлюваних джерел енергії України: Видання третє, оновлене/за заг. ред. С. О. Кудрі. – Київ: Інститут відновлюваної енергетики НАН України, 2024. – 56 с. Available at: https://www.ive.org.ua/wp-content/uploads/atlas_2024_publication.pdf (Відвідано: 16.04.2025).

Багатоцільове використання земельних ділянок. Законодавство України дозволяє багатоцільове використання земельних ділянок у межах реалізації проєктів з розміщення об'єктів генерації з ВДЕ. Так, будівництво та експлуатація ВЕС та інших об'єктів генерації ВДЕ допускається на землях, призначених для промисловості, транспорту, електронних комунікацій, енергетики, оборони та інших спеціальних цілей — незалежно від виду дозволеного використання таких земель у межах відповідної категорії²². Об'єкти енергетичної інфраструктури можуть розміщуватися на землях будь-якої категорії без необхідності зміни її цільового призначення. Законодавство України також дозволяє розміщення енергетичних об'єктів на землях із цінними ґрунтами²³. Крім того, українське законодавство встановлює санітарно-захисну зону — безпечна відстань від ВЕС до найближчих житлових об'єктів — яка становить щонайменше 700 метрів для вітрових установок одиначною потужністю 2 МВт і більше²⁴.

Приєднання до електричних мереж. Відповідно до Закону України «Про ринок електричної енергії», з 2019 року в Україні запущено нову модель електроенергетичного ринку відповідно до вимог Третього енергетичного пакета ЄС та з урахуванням зобов'язань України за Договором про заснування Енергетичного Співтовариства та Угодою про асоціацію з ЄС²⁵. Це дало змогу запровадити *acquis communautaire* Енергетичного Співтовариства у сфері електроенергетики, зокрема: Директиву 2009/72/ЄС щодо загальних правил функціонування внутрішнього ринку електроенергії (із заміною Директиви 2003/54/ЄС); Регламент (ЄС) № 714/2009 про умови доступу до мереж для транскордонних передач електроенергії (із заміною Регламенту № 1228/2003); Директиву 2005/89/ЄС щодо заходів зі збереження безпеки електропостачання та інвестицій в інфраструктуру. Відповідно до зазначеного Закону, відносини між учасниками ринку щодо приєднання до електричних мереж регулюються Кодексом системи передачі (далі — КСП) та Кодексом системи розподілу (далі — КСР).

Національна енергетична компанія «Укренерго» є оператором системи передачі (далі — ОСП) в Україні, та 17 грудня 2021 року була сертифікована Національною комісією, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг (далі — НКРЕКП) за моделлю незалежного системного оператора (ISO), відповідно до вимог ЄС. Секретаріат Енергетичного Співтовариства підтвердив відповідність цього рішення нормам Третього енергопакета ЄС.

Проєкти з будівництва ВЕС, як правило, приєднуються саме до системи передачі. Кодекс системи передачі передбачає чітку та прозору процедуру подання заявки і отримання технічних умов (далі — ТУ), що є складовою договору про приєднання до електромережі. Заявка на приєднання має бути розглянута ОСП протягом двох робочих днів, а ТУ видаються протягом 10 робочих днів. Укренерго, як правило, дотримується цих строків. Законодавство України у сфері приєднання до мереж постійно переглядається та вдосконалюється з метою його гармонізації з *acquis* ЄС, застосовним до ринку електроенергії.

Строк дії технічних умов. Відповідно до останніх змін, внесених Законом України № 4213-IX від 14.01.2025, строк дії ТУ на приєднання до мережі становить до трьох років з дати їх видачі. Цей строк враховує часові рамки та етапи реалізації будівництва об'єкта, що приєднується. Заявник має можливість продовжити строк дії ТУ до шести років з моменту їх отримання, за умов виконання таких вимог:

- затвердження проєктної документації ОСП та іншими відповідними органами (органами виконавчої влади, місцевого самоврядування, установами та організаціями, що володіють вихідними даними, зокрема інформацією щодо наявних і запланованих інженерних мереж, обмежень та умов);
- сплата плати за приєднання;
- наявність чинного дозволу на виконання будівельних робіт щодо об'єкта вітроенергетики.

²² Частина 2 статті 14 Закону України «Про землі енергетики та правовий режим спеціальних зон енергетичних об'єктів» № 2480-VI від 09.07.2010 року.

²³ Частина 9 статті 20 Земельного кодексу України.

²⁴ Національний стандарт України. Вітроенергетика. Вітроелектростанції. Оцінення впливу вітроелектростанцій на навколишнє середовище. ДСТУ 8339:2015.

²⁵ https://eu-ua.kmu.gov.ua/wp-content/uploads/Zvit_EN.pdf

Строк дії договору про приєднання. Строк дії договору про приєднання визначається ОСП з урахуванням строку дії ТУ і термінів виконання зобов'язань обох сторін. У разі наявності підстав для продовження строку дії договору і ТУ, як передбачено вище, ОСП може на підставі звернення девелопера укласти додаткову угоду про таке продовження.

Бронювання потужності. Закон України № 4213-IX також запровадив механізм бронювання потужності. Відтепер девелопери ВЕС мають право забронювати необхідну потужність для приєднання до системи передачі шляхом укладення відповідного договору про бронювання потужності з ОСП.

Бронювання потужності є платною послугою, вартість якої становить 5 євро за 1 кВт. Оплата має бути здійснена протягом 20 календарних днів з дати підписання договору про бронювання потужності шляхом перерахування коштів на ескроу-рахунок девелопера. Якщо девелопер протягом передбаченого строку (до двох років) подає заявку на приєднання, сума, сплачена за бронювання, зараховується у рахунок плати за приєднання. У разі ж неподання заявки у визначений термін, ОСП залишає сплачену суму собі та спрямовує її на розвиток системи передачі.

Гібридне приєднання («cable pooling»). Ще одне нововведення Закону № 4213-IX – це можливість приєднання електрогенеруючих установок, що працюють на основі різних технологій, до однієї точки приєднання (так зване гібридне приєднання або «cable pooling»). У такому випадку: сумарна встановлена потужність електроустановок девелопера може перевищувати дозволену (договірну) потужність, однак відпуск електроенергії у мережу не повинен перевищувати дозволене навантаження у точці приєднання.

Крім того, об'єкти генерації одного виробника можуть бути приєднані до інфраструктури іншого виробника, за умови якщо:

- відпуск електроенергії у мережу від таких установок не перевищує договірну потужність у точці приєднання;
- кожен генеруючий об'єкт обладнано окремим вузлом комерційного обліку електроенергії.

Технічні вимоги до приєднання. З технічної точки зору, електроустановки повинні відповідати технічним вимогам, детально викладеним у мережних кодексах. У певних випадках потрібне проведення техніко-економічного обґрунтування (далі – ТЕО) приєднання, яке охоплює аналіз доступних точок приєднання, а також потреби у будівництві або реконструкції/модернізації ліній електропередачі та підстанцій. На підставі затвердженого ТЕО оператор мережі формує договір про приєднання, у якому визначаються технічні умови приєднання.

3.2.3. ЗАКОНОДАВСТВО У СФЕРІ ОЦІНКИ ВПЛИВУ НА ДОВКІЛЛЯ

Директиви Європейського парламенту та Ради 2003/4/ЄС від 28 січня 2003 року щодо доступу громадськості до екологічної інформації (замінила Директиву Ради 90/313/ЄЕС) та 2011/92/ЄС від 13 грудня 2011 року щодо оцінки впливу окремих державних і приватних проєктів на довкілля були транспоновані в українське законодавство шляхом ухвалення Закону України «Про оцінку впливу на довкілля» (далі – Закон про ОВД) у 2017 році та Закону України «Про стратегічну екологічну оцінку» (далі – Закон про CEO) у 2018 році.

Процедура ОВД включає такі етапи: (а) підготовка Звіту з ОВД замовником (суб'єктом господарювання); (б) громадське слухання/обговорення проєкту; (в) аналіз Звіту з ОВД та результатів громадського обговорення уповноваженим органом (Міністерством економіки, довкілля та сільського господарства України або відповідними структурними підрозділами обласних/районних державних адміністрацій); (г) видача висновку з ОВД; (ґ) врахування висновку з ОВД перед наданням дозволу на провадження планованої діяльності. Україна прийняла всі необхідні підзаконні акти, що забезпечують повноцінне функціонування Закону про ОВД на національному рівні.

Відповідно до Закону про ОВД, вітроелектростанції, що включають дві і більше турбіни або мають висоту понад 50 метрів, підлягають обов'язковій процедурі ОВД. Це також стосується розширення, зміни або оновлення умов здійснення планованої діяльності, включаючи реконструкцію,

технічне переоснащення/модернізацію, капітальний ремонт і перепрофілювання діяльності чи об'єктів, зазначених у Законі про ОВД, якщо вони не підпадають під виключення відповідно до Критеріїв, затверджених Кабінетом Міністрів України²⁶ (далі – КМУ).

Виключення з ОВД. Закон про ОВД передбачає, що діяльність, прямо не передбачена Законом, а також діяльність, пов'язана виключно з забезпеченням оборони держави, ліквідацією наслідків надзвичайних ситуацій, відновленням після збройної агресії під час дії воєнного стану, зміною цільового призначення особливо цінних земель, тощо — не підлягає процедурі ОВД, за умови відповідності Критеріям, затвердженим КМУ²⁷.

Регулювання у сфері CEO. Закон України «Про стратегічну екологічну оцінку» було прийнято у 2018 році. Закон регулює відносини у сфері оцінки впливу на довкілля, включно з впливом на здоров'я населення, під час розроблення документів державного планування. Дія Закону поширюється на документи державного планування у сферах сільського господарства, лісового господарства, рибного господарства, енергетики, промисловості, транспорту, управління відходами, використання водних ресурсів, охорони навколишнього природного середовища, телекомунікацій, туризму, містобудування та землеустрою (схем).

Закон застосовується до документів, реалізація яких: передбачає діяльність, що підлягає процедурі ОВД, або може мати суттєвий вплив на території та об'єкти природно-заповідного фонду, екологічної мережі (так звані території зі спеціальним охоронним статусом), крім випадків створення чи розширення таких об'єктів.

CEO є обов'язковою для документів державного планування, таких як стратегії, плани, схеми, містобудівна документація, загальнодержавні та державні цільові програми, а також інші програмні документи (включаючи зміни до них), які розробляються або затверджуються державними чи місцевими органами влади.

Відкрите та інклюзивне громадське обговорення є невід'ємною частиною процедури CEO. Трива-

лість обговорення не може бути меншою за 30 днів з моменту оприлюднення повідомлення. Усі коментарі та пропозиції, зібрані під час обговорення, мають бути ретельно розглянуті та враховані або обґрунтовано відхилені.

З метою забезпечення централізованого доступу до інформації про стан довкілля, Міністерство захисту довкілля та природних ресурсів України впровадило єдину електронну платформу «Еко-Система», яка забезпечує: доступ до Єдиного реєстру ОВД і CEO; проведення громадських обговорень; подання зауважень і пропозицій від заінтересованих органів та громадськості; моніторинг процесів ОВД і CEO; перегляд відповідних документів. ЕкоСистема не скасовує обов'язку замовника та уповноваженого органу публікувати інформацію також на офіційних вебсайтах, у ЗМІ, а при потребі — і на інформаційних стендах, однак значно полегшує доступ громадськості до інформації та підвищує прозорість процедур ОВД і CEO.

Громадяни, громадські організації та об'єднання мають право на судове оскарження документів, пов'язаних з ОВД. Це право підтверджено низкою судових рішень в Україні. Зокрема, у справах № 640/17323/19 та № 320/15882/21 суди, посилаючись на Орхуську конвенцію, визнали право громадськості оскаржувати порушення природоохоронного законодавства та документації з ОВД — навіть без доведення наявності прямого матеріального інтересу.

Інші екологічні акти, пов'язані з дозвільною процедурою для проєктів з ВДЕ:

Бернська конвенція про охорону дикої флори та фауни та природних середовищ існування. Україна приєдналася до Бернської конвенції у 1996 році, взявши на себе зобов'язання охороняти дику природу, флору, фауну та природні оселища, а також враховувати це під час просторового планування та ухвалення рішень щодо подальшого розвитку.

Особливу увагу Конвенція приділяє створенню Смарагдової мережі — природоохоронних територій, що мають особливу екологічну цінність. У краї-

²⁶ Україна (2017). Постанова Кабінету Міністрів України «Про критерії визначення планованої діяльності, її розширення та змін, які не підлягають оцінці впливу на довкілля» № 1010 від 13.12.2017 року. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1010-2017-%D0%BF#Text> (Відвідано: 05.05.2025).

²⁷ Там само

нах, що не є членами ЄС, ця мережа створюється саме відповідно до Бернської конвенції. В Україні площа Смарагдової мережі охоплює близько 8 млн га.

Попри те, що з моменту приєднання до конвенції минуло вже 29 років, Україна досі не має офіційної карти з чітко визначеними межами (включно з координатами) територій Смарагдової мережі. Існуюча карта, за оцінками девелоперів та екологів, є застарілою та недостовірною.

Будь-яка діяльність, що може мати негативний вплив на оселища та види, які охороняються в межах територій Смарагдової мережі, має ретельно плануватися та оцінюватися відповідно до міжнародних стандартів.

Закон України «Про охорону навколишнього природного середовища» №1264-XII від 25.06.1991 року. Це рамковий закон у сфері екологічного права, який встановлює загальні принципи, вимоги та

механізми охорони довкілля та забезпечення екологічної безпеки. Він закріплює основні екологічні права громадян, зокрема: право на безпечне для життя і здоров'я довкілля; право на участь у громадських слуханнях; право подавати зауваження до проєктів нормативно-правових актів, матеріалів щодо розміщення, проєктування, будівництва та реконструкції об'єктів, що можуть впливати на довкілля; право на доступ до екологічної інформації.

Стаття 51 Закону передбачає, що під час проєкування, розміщення, будівництва, введення в експлуатацію нових і реконструкції існуючих підприємств, споруд та інших об'єктів має бути забезпечено: екологічну безпеку населення; раціональне використання природних ресурсів; дотримання нормативів допустимого впливу на довкілля. Також зазначено, що проєкти господарської та іншої діяльності мають містити результати процедури ОВД та аналіз потенційного впливу на здоров'я населення.

4. ДОЗВІЛЬНА ПРОЦЕДУРА ДЛЯ ПРОЄКТІВ З ВІДНОВЛЮВАНОЇ ЕНЕРГЕТИКИ

Процедура видачі дозволів у сфері відновлюваної енергетики в ЄС є складною, багаторівневою та стратегічно інтегрованою в політичні та регуляторні рамки, що регулюють питання використання земель і розвитку інфраструктури, включно з мережевою інфраструктурою. Ця сфера нині вважається однією з ключових для декарбонізації Європи, зміцнення її конкурентоспроможності та забезпечення енергетичної безпеки. Оптимізація дозвільних процедур є необхідною умовою для досягнення цілей ЄС у сфері розвитку ВДЕ до 2030 року, досягнення кліматичної нейтральності до 2050 року, а також створення стабільного інвестиційного середовища²⁸. Удосконалене дозвільне регулювання також розглядається як один із ключових заходів для підвищення стійкості Європи і посилення її енергетичної автономії.

На рівні ЄС-27 процедура видачі дозволів вже давно визнана основним бар'єром для швидкого розвитку ВДЕ інфраструктури. Як на рівні ЄС, так і в державах-членах блоку, посилюються зусилля з її оптимізації та спрощення. Нагальна потреба у реформуванні цих процесів особливо загострилася після початку повномасштабної збройної агресії Росії проти України, яка спричинила енергетичну кризу в Європі. У відповідь на це держави-члени ЄС прийняли рішення прискорити розгортання ВДЕ у коротко- та середньостроковій перспективі в межах надзвичайних заходів. Одним із найважливіших кроків, запропонованих у 2022 році в рамках надзвичайного регламенту ЄС та плану REPowerEU, стало реформування дозвільних процедур, із чітким фокусом на її прискорення та спрощення²⁹.

4.1. ЗАКОНОДАВСТВО ТА РЕКОМЕНДАЦІЇ ЄС

Наразі питання дозвільної процедури для проєктів у сфері ВДЕ регулюється оновленою Директивою (ЄС) 2018/2001³⁰ про розвиток відновлюваної енергетики, зі змінами, внесеними Директивою (ЄС) 2023/2413³¹.

Загальна мета RED III— забезпечити досягнення не менше 40% частки відновлюваної енергії в загальному енергобалансі ЄС до 2030 року як складової досягнення кліматичної нейтральності до 2050 року. Реалізація цієї цілі потребує справедливого енергетичного переходу (англ. «*just energy transition*»), який не залишає осторонь жодну територію чи громадянина, а також збіль-

шення енергоефективності й суттєвого зростання частки ВДЕ в інтегрованій енергетичній системі.

Задля ефективної імплементації RED на національних рівнях, Європейська Комісія надала державам-членам додаткові роз'яснення та рекомендації. Основним документом є оновлена Рекомендація Комісії (ЄС) 2024/1343 від 14 травня 2024 року щодо прискорення процедури видачі дозволів на реалізацію проєктів у сфері відновлюваної енергетики та пов'язаної інфраструктури³² (далі – Рекомендація). Метою цього рекомендаційного документу є усунення бар'єрів, які уповільнюють або ускладнюють впровадження нових

²⁸ Майбутнє європейської конкурентоспроможності, звіт Маріо Драгі, глибокий аналіз та рекомендації (частина Б), The Draghi report on EU competitiveness

²⁹ План REPowerEU, зокрема пропозиція для Регламентного підрозділу Ради встановити рамки для прискорення розгортання ВДЕ. EUR-Lex – 52022PC0591 – EN – EUR-Lex Рекомендації Європейської Комісії для держав-членів щодо належної практики прискорення дозвільної процедури для проєктів у сфері ВДЕ та сприяння укладанню договорів купівлі-продажу електроенергії (англ. «*Power Purchase Agreements*»), що супроводжують документ «Рекомендація Комісії щодо прискорення дозвільної процедури для проєктів у сфері ВДЕ та сприяння укладанню договорів купівлі-продажу електроенергії». EUR-Lex – 52022SC0149 – EN – EUR-Lex

³⁰ Directive – 2018/2001 – EN – EUR-Lex

³¹ Directive – EU – 2023/2413 – EN – Renewable Energy Directive – EUR-Lex

³² Рекомендація та настанови для держав-членів ЄС щодо належної практики прискорення дозвільних процедур для проєктів у сфері відновлюваної енергетики та пов'язаної інфраструктури (13 травня 2024 року). Recommendation and guidance on speeding up permit-granting for renewable energy and related infrastructure projects – European Commission Рекомендація Європейської Комісії була вперше опублікована 18 травня 2022 року в рамках плану REPowerEU. Див.: Рекомендація Комісії від 18 травня 2022 року щодо прискорення дозвільних процедур для проєктів у сфері відновлюваної енергетики та сприяння укладанню договорів купівлі-продажу електроенергії C/2022/3219. EUR-Lex – 52022SC0149 – EN – EUR-Lex Актуальна редакція 2024 року доповнює попередні рекомендації з питань реформи дозвільних процедур, які мають бути імplementовані державами-членами ЄС до середини 2024 року згідно з оновленою Директивою RED.

потужностей з ВДЕ, зокрема бар'єрів, пов'язаних із недосконалістю дозвільної процедури та інших адміністративних процесів. Рекомендацію супроводжують чіткі Настанови, яка наводять приклади найкращих практик із ефективної імплементації Директиви RED державами-членами ЄС³³.

Рекомендація та доповнюючі її Настанови пропонують державам-членам орієнтири та ефективні підходи для реалізації необхідних реформ. Близько 30 окремих рекомендацій згруповано за такими тематичними напрямками:

- прискорення та скорочення строків проходження процедур;
- сприяння участі громадян і громад у реалізації проєктів;
- покращення внутрішньої координації між виконавчими органами;
- забезпечення чітких, прозорих і цифровізованих процедур;
- наявність достатніх людських ресурсів і відповідних компетенцій;
- ефективне планування та визначення локацій для реалізації проєктів;
- полегшення приєднання до мережі і ефективне використання мережевої інфраструктури;
- підтримка інноваційних проєктів;
- моніторинг, звітність і періодичний перегляд процедур.

4.1.1. АДМІНІСТРАТИВНІ ПРОЦЕДУРИ, НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ТА ТЕХНІЧНІ КОДЕКСИ (СТАТТЯ 15)

Загальні принципи, що регулюють адміністративну процедуру видачі дозволів у сфері відновлюваної енергетики, визначено у Статті 15 Директиви RED III, яка покладає на держави-члени ЄС обов'язок спростити, уніфікувати та зробити ефективнішою дозвільну процедуру. Її положення конкретизуються через інші статті цієї Директиви та рекомендації Європейської Комісії.

Стаття 15 передбачає, що держави-члени мають:

- забезпечити чесну та прозору дозвільну процедуру для проєктів у сфері ВДЕ;
- усунути надмірні регуляторні та адміністративні бар'єри для впровадження ВДЕ;

- сприяти інтеграції питання впровадження ВДЕ до національного планування та інфраструктурного розвитку.

Забезпечення чесної і прозорої дозвільної процедури для проєктів у сфері ВДЕ. Відповідно до Статті 15, адміністративні процедури мають бути оптимізованими та прискореними на відповідному рівні управління. Необхідно встановити передбачувані строки розгляду заявок на отримання дозволів. Процедури повинні бути прозорими, пропорційними і недискримінаційними по відношенню до заявників. Процедури також мають враховувати специфіку різних технологій відновлюваної енергетики. Доповненням до положень Директиви RED III є Рекомендація Європейської Комісії, згідно з якою держави-члени зобов'язані надавати заявникам чітку, повну і прозору інформацію про всі вимоги, етапи проходження процедур, а також доступні механізми оскарження³⁴. Така інформація має бути надана на початку процесу з отримання дозволу. Крім того, повністю цифровізована дозвільна процедура (див. наступний розділ) має стати ключовим інструментом для забезпечення загальної прозорості процесу.

Усунення надмірних регуляторних та адміністративних бар'єрів для впровадження ВДЕ. Директива RED III передбачає, що держави-члени мають запровадити спрощену та менш обтяжливу процедуру видачі дозволів, включно з процедурою простого повідомлення (англ. «*simple-notification procedure*») – зокрема, для децентралізованих установок, а також для виробництва та зберігання енергії з ВДЕ. Крім того, усунення регуляторних бар'єрів має бути безперервним процесом, який вимагає постійного перегляду адміністративних вимог і їх адаптації до технічного прогресу.

Сприяння інтеграції питання впровадження ВДЕ до національного планування та інфраструктурного розвитку. Пункт 3 Статті 15 закликає держави-члени ЄС забезпечити, щоб їхні компетентні органи на національному, регіональному та місцевому рівнях включали положення щодо інтеграції ВДЕ у відповідні документи просторового планування та стратегії інфраструктурного розвитку. Це також потрібно для розвитку механізмів споживання енергії для власних потреб (англ. «*self-*

³³ Там само

³⁴ Рекомендації та настанови для держав-членів щодо передової практики прискорення процедур видачі дозволів на реалізацію проєктів у сфері відновлюваної енергетики та пов'язаної з нею інфраструктурою (13 травня 2024 р.). Recommendation and guidance on speeding up permit-granting for renewable energy and related infrastructure projects – European Commission

consumption») та збільшення кількості спільнот відновлюваної енергії (англ. «renewable energy communities»). Протягом усього цього процесу мають проводитись консультації з операторами системи розподілу і передачі задля забезпечення узгодженості інтеграції ВДЕ потужностей з їх інфраструктурними планами розвитку, а також програмами управління попитом.

4.1.2. ОРГАНІЗАЦІЯ ТА ОСНОВНІ ПРИНЦИПИ ДОЗВІЛЬНОЇ ПРОЦЕДУРИ (СТАТТЯ 16)

Стаття 16 Директиви RED III встановлює структуру, обмежену в часі та прозору процедуру видачі дозволів для проєктів у сфері відновлюваної енергетики. Її мета — спростити адміністративні процеси, зменшити затримки та забезпечити ефективну координацію між компетентними органами.

Ключові положення Статті 16:

- Комплексне охоплення дозволами різних сфер діяльності — на етапах будівництва, технічного переоснащення/модернізації (англ. «repowering») та приєднання ВДЕ-проєктів до мережі (ст. 16(1));
- Строки підтвердження повноти заявок (ст. 16(2));
- Контактний орган для заявників і цифровізація процедури (ст. 16(3)–(4));
- Механізми вирішення спорів і публічне розкриття рішень (ст. 16(5)–(6), ст. 16(9));
- Належне кадрове забезпечення органів, що видають дозволи (ст. 16(7));
- Виключення певних періодів із загальних строків процедури (ст. 16(8)).

Комплексне охоплення дозволами різних сфер діяльності. Стаття 16(1) встановлює вимогу консолідувати всі необхідні дозволи в межах єдиної, узгодженої процедури, замість вимоги подавати декілька окремих заяв на різних етапах. Процедура видачі дозволу повинна охоплювати усі відповідні адміністративні дозволи, необхідні для реалізації проєктів у сфері відновлюваної енергетики — зокрема проєктів з поєднанням різних джерел «зеленої» енергії, проєктів зі встановлен-

ня теплових насосів або (та) установок зберігання енергії на одній ділянці з генеруючими об'єктами — а також для приєднання до мережі та (де потрібно) екологічної оцінки.

Строки підтвердження повноти заявок. Згідно зі Статтею 16(2), компетентні органи зобов'язані підтвердити повноту поданої заявки у такі строки: 45 днів — для проєктів, розташованих поза межами Зон прискореного розвитку ВДЕ (див. Розділ 5); 30 днів — для проєктів у межах Зон прискореного розвитку ВДЕ. У разі, якщо подана заявка є неповною, компетентний орган повинен без невинуваданої затримки надіслати запит на надання додаткової інформації. Дата підтвердження повноти заявки є офіційною датою початку процедури надання дозволу.

Контактний орган для супроводу заявника та дозвільної процедури. Кожна держава-член ЄС повинна призначити один або кілька контактних органів, які мають:

- консультувати заявників протягом усього процесу подання заяви та проходження дозвільної процедури, включно з етапами, що стосуються охорони довкілля;
- діяти як єдиний інтерфейс, який унеможливорює необхідність звернення до кількох органів одночасно;
- контролювати дотримання строків розгляду заявки;
- забезпечити можливість цифрового подання документів, а з листопада 2025 року — повний електронний документообіг.

У межах принципу субсидіарності держави-члени ЄС мають гнучкість у імплементації цього положення, за умови що заявникам не доведеться взаємодіяти з декількома органами окремо³⁵. Вимогу про наявність контактного органу можна реалізовувати через різні моделі: шляхом призначення окремого органу або відповідальної особи, яка контролює дотримання строків дозвільної процедури; або шляхом створення повноцінного механізму «єдиного вікна» (англ. «one-stop-shop») для забезпечення ефективної взаємодії між усіма сторонами.

³⁵ Recommendation and guidance on speeding up permit-granting for renewable energy and related infrastructure projects — European Commission

Існують різні підходи до створення «єдиного вікна», і у згаданих вище Настановах до Рекомендації наведено кілька відповідних прикладів цього. У деяких країнах «єдине вікно» функціонує переважно як адміністративний інтерфейс між девелоперами об'єктів відновлюваної енергетики та органами видачі дозволів, забезпечуючи методичний супровід процедури. В інших країнах – воно виступає як більш централізована й інтегрована платформа, яка безпосередньо бере участь у видачі дозволів.

Наприклад, у **Фінляндії** єдиний контактний орган відповідає за надання консультацій девелоперам проєктів щодо дозвільних вимог та відповідних адміністративних процедур. Така консультаційна функція дозволяє девелоперам чітко розуміти, які кроки необхідно зробити, які дозволи отримати та як взаємодіяти з відповідними органами. Попри те, що контактний орган координує процедуру, відповідальність за видачу дозволів несуть відповідні галузеві органи влади (наприклад, Департаменти з екології, електромереж або архітектури (містобудування)). Особливою інновацією фінської моделі є «єдиний електронний сервісний рівень» (англ. «single electronic service layer») – цифрова платформа, яка фактично є основою для функціонування «єдиного вікна». Ця система об'єднує всі органи, що видають дозволи, та ініціаторів проєктів, автоматично відстежує встановлені законом строки та охоплює 18 різних дозвільних процедур, що свідчить про її широкий функціонал.

У деяких країнах створюється кілька «єдиних вікон» для обслуговування різних типів проєктів залежно від технології, масштабу або юрисдикції. Наприклад, у Данії Данське енергетичне агентство (далі – DEA) виконує функцію «єдиного вікна» для офшорних вітроенергетичних проєктів: воно не лише координує, але й готує та безпосередньо видає дозволи, співпрацюючи з відповідними органами через ітераційний процес узгодження. Водночас для наземних BEC і CEC DEA виступає радше як єдиний уповноважений коор-

динатор, що надає консультації, тоді як відповідальність за видачу конкретних дозволів покладена на місцеві органи влади.

Конкретна модель «єдиного вікна» залежить від національної системи управління та адміністративних можливостей. Централізовані системи єдиного контактного органу можуть бути ефективнішими для менших держав-членів ЄС (наприклад, Литва, Нідерланди), тоді як децентралізовані підходи більше відповідають федеративним або регіоналізованим країнам, таким як Німеччина або Іспанія.

Механізми вирішення спорів і публічне розкриття рішень. Громадськість і заявники повинні мати доступ до простих механізмів вирішення спорів, що стосуються процедури видачі дозволів. Оскарження дозволів (зокрема й з екологічних питань) має здійснюватися через найшвидші можливі судові та адміністративні процедури. Крім того, дозвільні рішення мають бути публічно доступними відповідно до законодавства держави.

В Настановах до Рекомендації ЄС додатково уточнюється, що тривалість судового розгляду не регулюється Директивою RED III, однак держави-члени мають вживати заходів для прискорення таких процесів або запроваджувати положення, які обмежують зловживання судовими позовами³⁶. Деякі держави-члени вже запровадили відповідні реформи. Наприклад, у **Франції** кількість інстанцій скорочено з трьох до двох, а в **Нідерландах** передбачено, що справи щодо BEC і CEC певного масштабу розглядає лише вищий суд. Крім того, деякі країни створили спеціалізовані суди з питань екології або залучають до розгляду справ суддів із технічними знаннями у сфері екології та видачі відповідних дозволів, що сприяє швидшому розгляду справ. Наприклад, у **Швеції** діє Земельний та екологічний суд, у **Фінляндії** – Адміністративний суд, а в **Данії** існує кілька різних апеляційних інстанцій, які мають юрисдикцію щодо процедур надання дозволів на реалізацію проєктів у сфері відновлюваної енергетики³⁷.

³⁶ Recommendation and guidance on speeding up permit-granting for renewable energy and related infrastructure projects – European Commission

³⁷ У Данії існує кілька апеляційних інстанцій, компетентних у питаннях, що стосуються реалізації проєктів у сфері відновлюваної енергетики: Апеляційна рада з енергетики Данії (Energiklagenævnet); Апеляційна рада з питань містобудування та просторового планування (Planklagenævnet); Відділ з розгляду скарг у сфері будівництва (Byggeklaageenheden); Апеляційна рада з питань довкілля та харчової продукції (Miljø- og Fødevareklagenævnet). Апеляційна рада з питань довкілля та харчової продукції (Miljø- og Fødevareklagenævnet) є профільною апеляційною інстанцією для розгляду рішень, що стосуються екологічних питань у Данії.

Належне ресурсне та кадрове забезпечення.

Ще одним важливим елементом, передбаченим Статтею 16, є обов'язок держав-членів ЄС забезпечити наявність кваліфікованих кадрів у органах, відповідальних за видачу дозволів, та сприяти їх навчанню й перекваліфікації для якісної обробки зростаючого обсягу заявок. Також держави-члени ЄС повинні надавати підтримку органам місцевої та регіональної влади з метою ефективнішого виконання процедури видачі дозволів.

Виключення певних періодів із загальних строків процедури.

Щоб запобігти штучному затягуванню процесу з боку органів, що видають дозволи, певні часові проміжки не враховуються у загальний строк надання дозволу, якщо вони не збігаються з іншими етапами адміністративної процедури. Інакше кажучи, час, що витрачається на окремі дії, не входить до загального строку дії дозволу, за винятком випадків, коли ці дії проходять одночасно з іншими адміністративними етапами. До таких дій належать:

- час, необхідний для будівництва чи модернізації проєкту;
- час, потрібний для модернізації мережі з метою забезпечення її надійності та стабільності;
- строки розгляду судових оскаржень або альтернативного вирішення спорів.

4.1.3. ПРИНЦИП ПЕРЕВАЖНОГО СУСПІЛЬНОГО ІНТЕРЕСУ (СТАТТЯ 16F)

Поняття «переважного суспільного інтересу» — це юридичний принцип, що дозволяє певним проєктам або політикам переважати над іншими суспільними інтересами, наприклад, охороною довкілля, за наявності належного обґрунтування та в конкретних випадках. Цей принцип відіграє важливу роль у прискоренні розвитку відновлюваної енергетики шляхом спрощення дозвільної процедури.

Відповідно до Директиви RED III, Стаття 16f зобов'язує держави-члени ЄС гарантувати, що у дозвільному процесі встановлюється презумпція, згідно з якою реалізація проєктів у сфері ВДЕ вважається такою, що відповідає переважному суспільному інтересу та забезпечує охорону здоров'я і безпеку населення, а також збалансовує правові інтереси згідно ст. 6(4) та ст. 16(1)(c) Директиви про середовища існування (англ. «Habitat Directive»); ст. 4(7) Водної рамкової директиви (англ. «Water Framework Directive»); ст. 9(1)(a) Директиви про птахів (англ. «Birds Directive»)³⁸. Це означає, що навіть якщо проєкт ВДЕ може впливати на цінні види чи середовища, його реалізація все одно може бути дозволена, якщо не існує альтернативних рішень та забезпечено компенсаторні заходи. До таких заходів належить реалізація спеціальних програм з охорони видів, які сприяють підтримці або відновленню їх чисельності на рівні сприятливому для збереження, з достатніми фінансовими ресурсами та територіями для цього³⁹.

Проєкти ВДЕ, на які поширюється принцип переважного суспільного інтересу, охоплюють планування, будівництво та експлуатацію установок з виробництва енергії з ВДЕ, їх приєднання до мережі, пов'язану з цим мережеву інфраструктуру, установки зберігання енергії.

У певних випадках та за належного обґрунтування, застосування принципу переважного суспільного інтересу може бути обмежене для певних територій, видів технологій або проєктів з певними технічними характеристиками, відповідно до пріоритетів, визначених в інтегрованих Національних планах з енергетики та клімату. У такому разі держави-члени ЄС повинні повідомити Єврокомісію про застосовані обмеження із відповідним обґрунтуванням.

³⁸ Директива Ради 92/43/ЄЕС від 21 травня 1992 року щодо збереження природних середовищ існування, а також дикої фауни і флори (англ. Council Directive 92/43/EEC of 21 May 1992 on the conservation of natural habitats and of wild fauna and flora); Директива 2000/60/ЄС Європейського Парламенту та Ради від 23 жовтня 2000 року якою встановлюється рамка діяльності Співтовариства в сфері водної політики (англ. Directive 2000/60/EC of the European Parliament and of the Council of 23 October 2000 establishing a framework for Community action in the field of water policy); Директива Ради 79/409/ЄЕС від 2 квітня 1979 року щодо збереження диких птахів (англ. Council Directive 79/409/EEC of 2 April 1979 on the conservation of wild birds)

³⁹ Регламент Ради (ЄС) 2022/2577 від 22 грудня 2022 року про встановлення рамок для прискорення розгортання відновлюваних джерел енергії.

4.2. ІМПЛЕМЕНТАЦІЯ В ЄС. ПРИКЛАДИ З ДАНІЇ ТА ОКРЕМИХ ДЕРЖАВ-ЧЛЕНІВ БЛОКУ

4.2.1. НАЛЕЖНА ПРАКТИКА З ОРГАНІЗАЦІЇ ТА ОСНОВНІ ПРИНЦИПИ ДОЗВІЛЬНОЇ ПРОЦЕДУРИ (СТАТТЯ 16)

Данія запровадила низку заходів для оптимізації дозвільної процедури для проєктів у сфері відновлюваної енергетики відповідно до Директиви RED III. До таких заходів належать: створення цифрового координатора процедури, оцифрування дозвільного процесу, розробка детальних рекомендацій для виконавчих органів та девелоперів, а також встановлення шестимісячного строку для розгляду судових скарг щодо проєктів вітрової та сонячної енергетики.

Як зазначалося раніше, DEA виступає єдиним контактним органом, який надає всебічні консультації щодо дозвільної процедури для проєктів ВДЕ. Це забезпечується через платформу veprojekter.dk. Цей вебсайт слугує точкою входу для девелоперів, зокрема й окремих громадян, які бажають інвестувати в побудову наземних вітротурбін малої потужності. На сайті розміщено покрокові інструкції для проходження адміністративних процедур як для наземних, так і для офшорних технологій.

У випадку офшорних вітроенергетичних проєктів, DEA функціонує як повноцінне «єдине вікно», координуючи весь процес планування та отримання дозволів за участі всіх відповідних органів влади. Втім, у випадку наземних проєктів, основним органом відповідальним за видачу дозволу зазвичай є муніципалітет. Більшість дій для таких проєктів можна виконати через цифровий портал bygogmiljoe.dk, який надає можливість подати заявку на отримання дозволу на будівництво та екологічних погоджень. Якщо до розгляду проєкту залучені інші органи, муніципалітети зобов'язані спрямовувати заявника до відповідних інстанцій. DEA як контактна точка має можливість моніторити дотримання строків надання дозволів на підставі звітності відповідних виконавчих органів.

Весь дозвільний процес у Данії максимально оцифрований, хоча рівень цифровізації може варіюватися залежно від типу дозволу. Зокрема, портал bygogmiljoe.dk пропонує функціональний цифровий інтерфейс для подання та адміністрування заявок щодо наземних енергетичних проєктів.

З метою пришвидшення розгляду судових справ, Данія запровадила граничний строк у шість місяців для розгляду скарг щодо дозвільних рішень. Тобто відповідні апеляційні колегії зобов'язані ухвалити рішення не пізніше шести місяців з дати надходження скарги. Це правило стосується як наземних, так і офшорних проєктів з ВДЕ.

Інноваційним елементом дозвільної системи Данії є мобільна команда з ВДЕ, до складу якої входять фахівці з DEA, Данського агентства охорони навколишнього середовища та Данського агентства з питань планування та розвитку сільських територій⁴⁰. Ця команда виконує важливу роль у підтримці муніципалітетів під час реалізації проєктів з вітрової та сонячної енергетики. Зокрема, команда надає:

- професійну допомогу у просторовому плануванні та здійсненні екологічної оцінки;
- приклади належної практики;
- рекомендації щодо взаємодії з зацікавленими сторонами та громадськістю;
- експертну підтримку з питань оцінки впливу на території Natura 2000 та природоохоронні об'єкти; а також
- сприяє обміну досвідом між органами місцевого самоврядування.

Таким чином, підхід Данії демонструє скоординовану, цифровізовану та багаторівневу систему дозвільної процедури, яка поєднує централізоване методичне керівництво з впровадженням на місцях, сприяючи ефективному розгортанню відновлюваної енергетики.

⁴⁰ Дивіться веб-сайт Travel Team: <https://www.ve-rejseholdet.dk/> та презентацію 2-ї неформальної групи експертів з прискорення видачі дозволів на проєкти у сфері відновлюваної енергетики: <https://ec.europa.eu/transparency/expert-groups-register/screen/meetings/consult?lang=en&meetingId=49906&fromExpertGroups=388>

4.2.2. НАЛЕЖНІ ПРАКТИКИ В ЧАСТИНІ ВПРОВАДЖЕННЯ ПРИНЦИПУ ПЕРЕВАЖНОГО СУСПІЛЬНОГО ІНТЕРЕСУ (СТАТТЯ 16F)

Окрім заходів для спрощення дозвільної процедури, описаних вище, Данія також закріпила принцип переважного суспільного інтересу щодо проєктів у сфері відновлюваної енергетики у Виконавчому наказі про контактний орган, дозвільний процес для відновлюваної енергетики та Зони прискореного розвитку ВДЕ № 487 від 15 травня 2025 року⁴¹. До моменту досягнення кліматичної нейтральності проєкти у сфері відновлюваної енергетики вважаються у Данії такими, що становлять істотний суспільний інтерес і сприяють охороні здоров'я населення та безпеці, у контексті балансування правових інтересів у кожному конкретному випадку. Таке балансування інтересів стосується, зокрема, міжнародних вимог щодо охорони довкілля в межах природоохоронних територій і захисту окремих видів (у тому числі заходів із захисту узбережжя), положень Закону про охорону природи (англ. «Nature Protection Act»), Закону про полювання та управління дикою фауною (англ. «Hunting and Wildlife Management Act»), а також щодо поверхневих і підземних водних об'єктів та водозбірних басейнів. Презумпція переважного суспільного інтересу має значення для цілей застосування виключень, передбачених Директивами про середовище існування, птахів і водну політику, і стосується охоронюваних середовищ існування та видів. Певні положення зазначених директив передбачають можливість засто-

сування виключень для окремих проєктів за умови дотримання низки критеріїв. Однією з таких умов є те, що проєкт має становити переважний суспільний інтерес. Включення проєктів з відновлюваної енергетики до Директиви RED III як таких, що вважаються такими, що становлять переважний суспільний інтерес, лише полегшує виконання цієї умови. Водночас усі інші передумови залишаються повністю чинними — наприклад, обов'язкове оцінювання альтернатив, тощо. Для кожного конкретного проєкту у сфері відновлюваної енергетики мають бути передбачені належні заходи щодо пом'якшення впливу на природу з метою забезпечення охорони довкілля.

Німеччина є ще одним прикладом країни, де впровадження принципу переважного суспільного інтересу суттєво пришвидшило процес видачі дозволів для проєктів у сфері відновлюваної енергетики⁴². У 2022 році Німеччина ухвалила Закон про невідкладні заходи з метою прискореного розширення відновлюваної енергетики та інші заходи в електроенергетичному секторі⁴³, яким встановлюється, що будівництво та експлуатація всіх установок з виробництва електроенергії з ВДЕ є питанням переважного суспільного інтересу та питанням суспільної безпеки. Водночас зазначається, що цей принцип не застосовується у випадку перетинання з інтересами національної безпеки та оборони. Запровадження принципу переважного суспільного інтересу у Німеччині сприяло зменшенню кількості судових справ, у яких оскаржувались видані дозволи⁴⁴.

⁴¹ Виконавчий наказ про контактний орган, дозвільний процес для відновлюваної енергетики та Зони прискореного розвитку ВДЕ № 487 від 15 травня 2025 року (VE-tilladelsesprocesbekendtgørelsen). <https://www.retsinformation.dk/eli/lta/2025/487>

⁴² <https://windeurope.org/newsroom/news/simplify-and-accelerate-is-the-way-forward-europe-still-takes-too-long-to-permit-wind-farms/>

⁴³ https://www.bgbl.de/xaver/bgbl/start.xav#__bgbl__%2F%2F%5B%40attr_id%3D%27bgbl122s1237.pdf%27%5D__1695731478844

⁴⁴ <https://windeurope.org/newsroom/news/simplify-and-accelerate-is-the-way-forward-europe-still-takes-too-long-to-permit-wind-farms/>

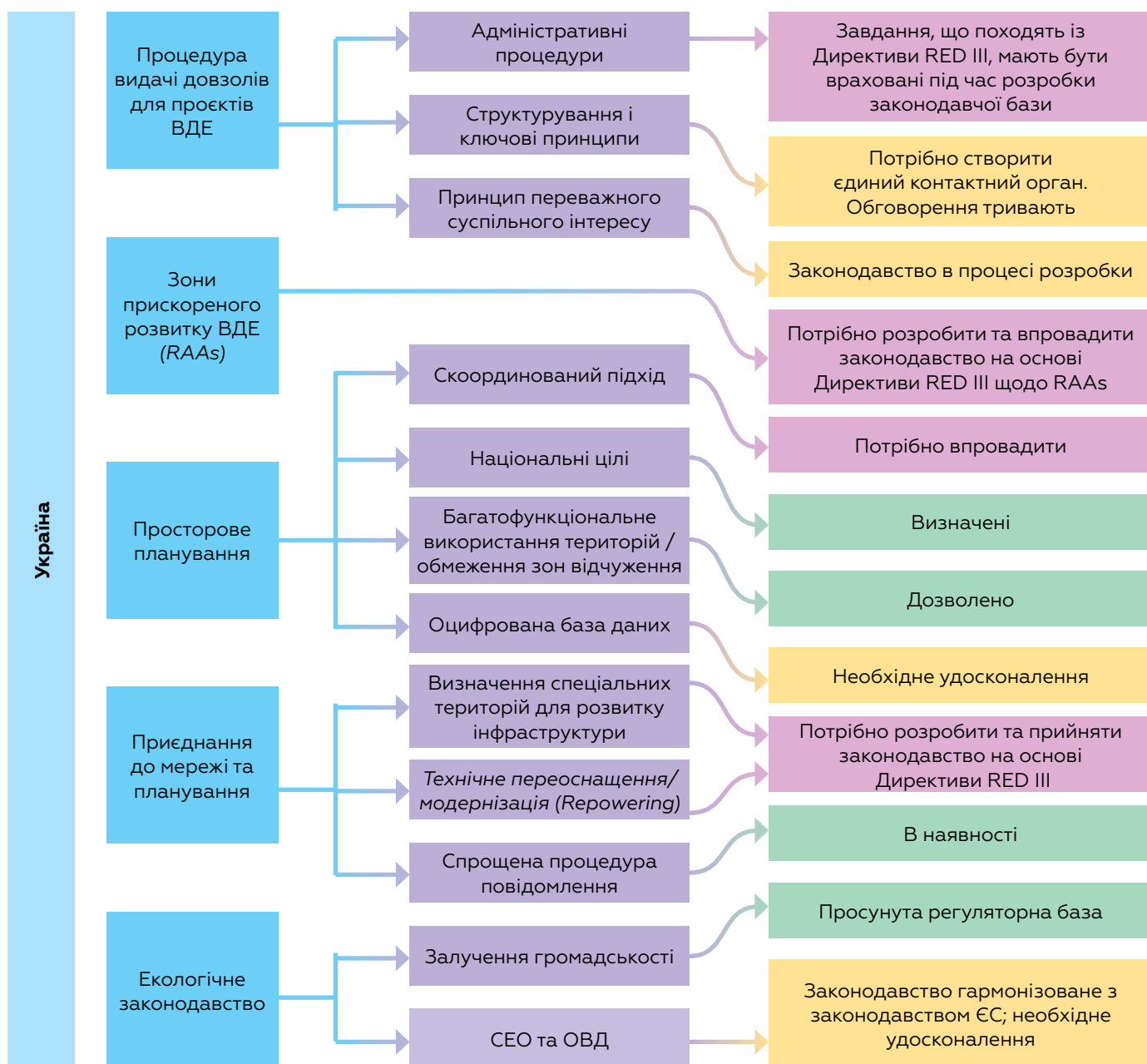
4.3. ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ

У цьому підрозділі проаналізовано чинну адміністративну процедуру видачі дозволів на реалізацію проєктів з відновлюваної енергетики в Україні та здійснено її порівняння з вимогами, встановленими у Директиві RED III. Також виконано аналіз прогалів для виявлення основних розбіжностей між українським законодавством та вимогами ЄС, з фокусом на ті сфери, які потребують нормативного та процедурного оновлення/удосконалення з метою досягнення відповідності цілям згаданої Директиви RED III.

4.3.1. ОРГАНІЗАЦІЯ ТА ОСНОВНІ ПРИНЦИПИ ДОЗВІЛЬНИХ ПРОЦЕДУР В УКРАЇНІ

Огляд адміністративних процедур. В Україні реалізація проєктів з будівництва вітрових електростанцій вимагає проходження низки погоджувальних процедур, основною з яких є отримання дозволу на виконання будівельних робіт (або подання повідомлення про початок будівельних робіт).

Схема 4.1. Огляд стану регуляторної бази щодо дозволів (для наземної вітроенергетики) в Україні

Як зазначено в Розділі 3, для отримання дозволу на будівництво девелопер має попередньо отримати містобудівні умови та обмеження, які включають, зокрема, погодження висоти об'єкту, що буде зводитись, а також висновок з оцінки впливу на довкілля. До подання заяви на отримання містобудівних умов та обмежень земельні ділянки, на яких планується встановлення вітрових турбін, мають бути переведені у категорію земель промислового цільового призначення. Процедура зміни функціонального призначення земель описана у Розділі 3.

Під час інтерв'ю розробники ВЕС вказували на відсутність місцевої містобудівної документації як головну перешкоду для своєчасного проходження дозвільних процедур, оскільки саме вона є ключовою для відведення земель та подальшого погодження проєкту. У випадку, коли земельні ділянки,

призначені для розміщення ВЕС, належним чином зоновані, усі необхідні документи (перелічені нижче) можуть бути отримані у встановлені строки.

Мотивований висновок щодо земельних ділянок, розташованих за межами населеного пункту, який застосовується у випадках відсутності місцевої містобудівної документації для таких територій, не є придатним рішенням для розвитку вітроенергетики через специфіку, докладно роз'яснену в підрозділі 6.3.1.

Для проєктів вітрових електростанцій проведення процедури ОВД є обов'язковим (докладніше див. підрозділ 8.3.1), і вона має бути завершена до подання заяви на отримання дозволу на будівництво. Процедура ОВД включає проведення досліджень (орнітологічних, герпетологічних тощо) для оцінки локальної флори та фауни, вивчення потенційних

ДОКУМЕНТ	ОРГАН, ЩО ВИДАЄ	СТРОК НА ОТРИМАННЯ ДОЗВОЛУ	НОРМАТИВНО-ПРАВОВА БАЗА
Містобудівні умови та обмеження (включно з погодженням висоти об'єктів у межах приаеродромної території)	Органи місцевого самоврядування (уповноважені структурні підрозділи сільських, селищних, міських рад)	10 робочих днів	1) Закон України «Про регулювання містобудівної діяльності» № 3038-VI від 17.02.2011 р. 2) Порядок визначення граничної висоти та планувальних обмежень забудови земельної ділянки у містобудівних умовах та обмеженнях у межах приаеродромної території та обміну інформацією з цією метою, затверджений Постановою КМУ № 1427 від 23.12.2021 р.
Обґрунтований висновок органу з питань містобудування та архітектури щодо можливості розміщення об'єкта на земельній ділянці відповідно до вимог законодавства, будівельних норм та інших обов'язкових документів ⁴⁵	Органи місцевого самоврядування (уповноважені структурні підрозділи сільських, селищних, міських рад)	10 робочих днів	Закон України «Про регулювання містобудівної діяльності» № 3038-VI від 17.02.2011 р.
Експертиза проєктної документації	Кваліфіковані і ліцензовані експерти	30 календарних днів	1) Закон України «Про регулювання містобудівної діяльності» № 3038-VI від 17.02.2011 р. 2) Порядок затвердження проєктів будівництва та проведення їх експертизи, затверджений Постановою КМУ № 560 від 11.05.2011 р.

⁴⁵ Цей документ є альтернативою МБУО для земельних ділянок за межами населених пунктів у випадках, передбачених підрозділом 3.2.2. про «Просторове планування та багатоцільове використання земель».

Висновок з оцінки впливу на довкілля (ОВД)	Обласні державні адміністрації / Київська або Севастопольська міські державні адміністрації / Міністерство економіки, довкілля та сільського господарства України	15 робочих днів після завершення громадських слухань. Загальна тривалість процедури ОВД зазвичай становить від 4 до 6 місяців (без урахування часу на проведення орнітологічних та інших досліджень флори і фауни)	Закон України «Про оцінку впливу на довкілля» № 2059-VIII від 23.05.2017 р.
Дозвіл на виконання будівельних робіт (або повідомлення про початок виконання будівельних робіт)	Державна інспекція архітектури та містобудування України	10 робочих днів	1) Закон України «Про регулювання містобудівної діяльності» № 3038-VI від 17.02.2011 р. 2) Порядок виконання підготовчих і будівельних робіт, затверджений Постановою КМУ № 466 від 13.04.2011 р.

впливів проєкту на довкілля та визначення заходів щодо їх пом'якшення. Ці дослідження тривають щонайменше один рік, що відповідає вимогам асquis ЄС, і є однією з найбільш тривалих складових підготовчого (передбудівельного) етапу.

Документи, наведені в таблиці вище, розміщені у послідовності, відповідно до якої девелопер має їх отримати до початку будівництва ВЕС. У таблиці не вказано етапу збору вихідних даних для будівництва, який передбачає отримання технічних умов на приєднання до мережі та іншої технічної інформації, що детальніше розглянуто у Розділі 7. Слід зазначити, що українське законодавство встановлює чіткі строки для видачі дозволів, які можуть бути отримані після завершення кожного з етапів підготовки проєкту, а також отримання дозволу на будівництво.

Використання цифрових рішень у дозвільних процедурах в Україні. Безпосередньо перед початком повномасштабної війни, Україна перебувала на етапі трансформації системи просторового планування. Було досягнуто помітного прогресу в цифровізації дозвільних процедур у сфері будівництва — зокрема, завдяки запуску у 2020 році системи «Е-Construction» (офіційна назва — *Єдина державна електронна система у сфері будівництва*). Ця платформа функціонує як єдине електронне вікно для подання заявок, зберігання і погодження проєктної документації, отримання містобудівних умов і обмежень, сертифікатів про прийняття об'єкта в експлуатацію, тощо. Система посилила прозорість і контрольованість проце-

дур, сприяючи зменшенню корупційних ризиків у секторі.

Попри те, що система «Е-Construction» значно оптимізувала дозвільну процедуру — наприклад, в частині погодження висоти забудови в межах приаеродромної території або погодження об'єктів, висота яких перевищує 45 метрів, — вона ще не охоплює повний перелік дозволів, необхідних для реалізації наземних вітроенергетичних проєктів. Наприклад, вона поки що не надає можливість отримання вмотивованого висновку органу містобудування та архітектури щодо відповідності земельної ділянки вимогам законодавства. Це змушує девелоперів взаємодіяти з низкою інших органів та платформ поза межами цієї системи.

Водночас варто зазначити, що дискреція дозвільних органів є обмеженою. Зокрема, органи місцевого самоврядування можуть відмовити у видачі містобудівних умов і обмежень лише з підстав, чітко визначених у законодавстві:

1. Неповний пакет документів;
2. Недостовірна інформація у документах, що підтверджують право власності або право користування земельною ділянкою;
3. Невідповідність місцевій містобудівній документації.

Якщо відповідні локальні документи просторового планування визначають територію як придатну для розміщення ВЕС, підстави для відмови є мінімальними. Натомість заявка на отримання до-

зволу на будівництво, яка подається до Державної інспекції архітектури та містобудування України, може бути відхилена на більш розширених, але також вичерпних підставах, передбачених чинним законодавством. Водночас такі рішення можуть бути оскаржені в судовому порядку. У більшості випадків судові механізми правового захисту є ефективними та реально застосовними.

Таким чином, попри досягнення, система «E-Construction» все ще стикається з операційними викликами та прогалинами в охопленні, особливо у випадку реалізації складних проєктів у сфері відновлюваної енергетики. Ці виклики детальніше викладені у наведеному нижче текстовому блоці на основі зворотного зв'язку, отриманого від девелоперів BEC.

Під час інтерв'ю 23 липня 2025 року експертна група обговорила з представниками Міністерства розвитку громад та територій України особливості інтеграції системи «E-Construction» з іншими інформаційними системами. Представники Міністерства пояснили, що існує ідея інтегрувати систему «E-Construction» з дванадцятьма іншими національними системами, які містять дані, необхідні для здійснення будівництва. Водночас ця ініціатива наразі призупинена через відсутність фінансування.

Децентралізована система видачі дозволів.

Внаслідок останніх реформ у сфері децентралізації роль держави у питаннях просторового планування, зокрема в галузі містобудування, була зменшена. Наразі різні дозвільні документи видаються різними органами — як органами місцевого самоврядування, так і центральними органами виконавчої влади. Такий децентралізований підхід іноді створює додаткові адміністративні труднощі для девелоперів. Наприклад, для отримання містобудівних умов і обмежень (які є офіційним документом, що встановлює обов'язкові до виконання передпроектні вимоги) девелопер повинен звертатися до кожної територіальної громади, на території якої розміщується частина проєкту, і відповідно отримувати окремий дозвіл на будівництво в кожній з них. Тобто, якщо вітропарк охоплює землі трьох громад, необхідно буде отримати три пакети містобудівних умов і обмежень та три дозволи на будівництво. У таких умовах проєкт доводиться штучно ділити на кілька черг з окремою документацією на кожен. Цю проблему можливо вирішити шляхом делегування повноважень щодо видачі містобудівних умов і обмежень об'єктам, що розміщуються на території кількох громад, обласним державним адміністраціям (або обласним військовим адміністраціям — на період дії воєнного стану), які можуть реалізовувати окремі делеговані повноваження органів місцевого самоврядування.

ОПЕРАЦІЙНІ ВИКЛИКИ СИСТЕМИ «E-CONSTRUCTION»:

- Стабільність роботи системи та доступність: користувачі регулярно стикаються з перебоями в роботі платформи, що унеможлиблює подання заявок або відстеження їхнього розгляду.
- Неповне оновлення системи згідно оновлень у законодавстві: у разі змін у нормативно-правовій базі нові документи або процедури не завжди одразу адаптовані до роботи в системі.
- Відсутність технічної підтримки на належному рівні конфіденційності: технічна підтримка наразі здійснюється через відкритий публічний чат, який не забезпечує приватність і не відповідає стандартам структурованої комунікації для таких платформ.
- Ручне внесення даних та обмежена сумісність із державними реєстрами: система не забезпечує автоматичного підвантаження даних із публічних реєстрів (наприклад, Державного земельного кадастру або реєстрів містобудівної документації). Через це користувачі змушені вручну завантажувати дані щодо земельних ділянок та містобудівних умов, після чого ці дані перевіряються фахівцями вручну, а не за допомогою автоматизованих алгоритмів, що підвищує ризик людської помилки та знижує ефективність процесу.
- Технічна невідповідність у класифікації складності об'єктів: під час подання заявки на отримання дозволу на будівництво наземної BEC, яка за законодавством України класифікується як об'єкт класу наслідків CC1, після завантаження звіту з оцінки впливу на довкілля система автоматично змінює класифікацію на CC2. Ця технічна невідповідність призводить до хибної перекласифікації проєкту, що може спричинити необґрунтоване посилення регуляторних вимог, затримки в дозвільній процедурі та додаткове навантаження для девелопера.

4.3.2. ПРИНЦИП ПЕРЕВАЖНОГО СУСПІЛЬНОГО ІНТЕРЕСУ

Станом на момент написання даного звіту, українське законодавство не містить визначення «переважного суспільного інтересу» для проєктів з ВДЕ.

На початку 2023 року КМУ представив проєкт Закону № 9138 «Про національні інтереси у сфері енергетики», спрямований на імплементацію в українське законодавство Регламенту (ЄС) 2022/869 Європейського парламенту та Ради від 30 травня 2022 року щодо керівних принципів розвитку транс'європейської енергетичної інфраструктури, яким вносяться зміни до Регламентів (ЄС) № 715/2009, № 2019/942, № 2019/943, а також до Директив 2009/73/ЄС та (ЄС) 2019/944, і скасовується Регламент (ЄС) № 347/2013.

Утім, зазначений законопроєкт не містить жодних положень, які можна було б розглядати як імплементацію принципу «переважного суспільного інтересу» відповідно до Статті 16f Директиви RED III. Станом на момент написання даного звіту, даний проєкт закону також ще не був розглянутий профільним комітетом Верховної Ради України.

4.3.3. АНАЛІЗ ПРОГАЛИН

У таблиці нижче наведено виявлені прогалини між українським законодавством та вимогами ЄС, а також визначено конкретні сфери, в яких необхідно здійснити відповідні правові та процедурні зміни щоб досягти відповідності положенням Директиви RED III.

ВИМОГА ДИРЕКТИВИ RED III (СТАТТІ 16 ТА 16F)	ЧИННЕ УКРАЇНСЬКЕ ЗАКОНОДАВСТВО ТА АДМІНІСТРАТИВНА ПРАКТИКА	ПОКЛИКАННЯ НА ВІДПОВІДНІ НОРМАТИВНІ АКТИ	ВИЯВЛЕНІ ПРОГАЛИНИ ТА НЕОБХІДНІ ЗМІНИ
Дозвільна процедура охоплює всі погодження	Багатоступенева дозвільна процедура: деякі погодження та дозволи потребують додаткових погоджень/дозволів	1. Закон України «Про регулювання містобудівної діяльності» № 3038-VI від 17.02.2011р. 2. Закон України «Про оцінку впливу на довкілля» № 2059-VIII від 23.05.2017 р. 3. Повітряний кодекс України від 19.05.2011 р.	Необхідно створити єдиний контактний орган для супроводу заявника протягом усіх дозвільних процедур
Термін підтвердження повноти заявки (30/45 днів)	Для кожного дозволу чи погодження встановлені окремі терміни (наприклад, для етапів процедури ОВД або дозволу на будівництво). Не передбачено граничного терміну для завершення усіх дозвільних процедур	1. Закон України «Про регулювання містобудівної діяльності» № 3038-VI від 17.02.2011р. 2. Закон України «Про оцінку впливу на довкілля» № 2059-VIII від 23.05.2017 р. 3. Повітряний кодекс України від 19.05.2011 р. 4. Закон України «Про ринок електричної енергії» № 2019-VIII від 13.04.2017 р.	Необхідно встановити загальний строк завершення дозвільних процедур, як передбачено Директивою RED III
Призначений єдиний уповноважений контактний орган	Залучено багато суб'єктів: муніципальні, центральні органи влади, оператори систем передачі/розподілу, тощо	1. Закон України «Про регулювання містобудівної діяльності» № 3038-VI від 17.02.2011 р. 2. Закон України «Про оцінку впливу на довкілля» № 2059-VIII від 23.05.2017 р. 3. Повітряний кодекс України від 19.05.2011 р. 4. Закон України «Про ринок електричної енергії» № 2019-VIII від 13.04.2017 р.	Слід визначити єдиний контактний орган і розглянути створення механізму «єдиного вікна»

Електронна дозвільна система до 2025 року	Частково впроваджено: дозвіл на будівництво видається електронно, але більшість процедур залишаються паперовими	1. Закон України «Про регулювання містобудівної діяльності» № 3038-VI від 17.02.2011р. 2. Закон України «Про оцінку впливу на довкілля» № 2059-VIII від 23.05.2017 р. 3. Повітряний кодекс України від 19.05.2011 р. 4. Закон України «Про ринок електричної енергії» № 2019-VIII від 13.04.2017 р.	Слід запровадити діджиталізовану систему
Чіткі онлайн-інструкції та керівництва	Відсутні. Розробник має самостійно ознайомлюватися з усіма законами. Закони доступні українською на сайті Верховної Ради України. Обмежена кількість англійських версій	1. Закон України «Про регулювання містобудівної діяльності» № 3038-VI від 17.02.2011р. 2. Закон України «Про оцінку впливу на довкілля» № 2059-VIII від 23.05.2017 р. 3. Повітряний кодекс України від 19.05.2011 р. 4. Закон України «Про ринок електричної енергії» № 2019-VIII від 13.04.2017 р.	Слід розробити та опублікувати онлайн-інструкції українською та англійською мовами
Прискорене вирішення спорів щодо видачі дозволів	Законодавство забезпечує доступ до процедур вирішення спорів. Рішення органів влади можуть оскаржуватися в адміністративному порядку або в суді. Судові процедури іноді є тривалими та непрогнозованими. Відсутні спеціальні правила для судових процесів щодо дозвільної процедури у сфері ВДЕ	1. Адміністративні суди 2. Закон України «Про адміністративну процедуру» № 2073-IX від 17.02.2022 р.	Необхідно провести окреме дослідження механізмів вирішення спорів у сфері видачі дозволів та розробити рекомендації щодо удосконалення механізмів відповідно до Директиви RED III
Публічне розкриття інформації про дозволи	Інформація про дозволи на будівництво та супровідну документацію доступна. Процедура ОВД є публічною, передбачає участь громадськості	1. Закон України «Про регулювання містобудівної діяльності» № 3038-VI від 17.02.2011р. 2. Закон України «Про оцінку впливу на довкілля» № 2059-VIII від 23.05.2017 р.	Інформація вже є відкритою
Переважаючий суспільний інтерес	Не імplementовано	Н/д	Необхідно розробити відповідне законодавство у відповідності до Директиви RED III

A photograph of a wind farm on a grassy hill. In the foreground, there are green plants with blue and yellow wildflowers. In the background, several white wind turbines with red-tipped blades are visible against a blue sky with light clouds. A semi-transparent pink box with blue text is in the upper right corner.

5. ЗОНИ ПРИСКОРЕНОГО РОЗВИТКУ ВДЕ

У цьому розділі представлено правові та процедурні засади, закріплені в Директиві RED III, щодо визначення так званих Зон прискореного розвитку ВДЕ (англ. «Renewable Acceleration Areas»)⁴⁶. Розділ висвітлює ключові нормативні вимоги, яких мають дотримуватись держави-члени ЄС, зокрема: критерії картографування, заходи щодо зменшення впливу на довкілля та спрощена дозвільна процедура для проєктів, що реалізуються в межах Зон прискореного розвитку ВДЕ. Мета впровадження Зон прискореного розвитку ВДЕ — пришвидшити розгортання проєктів ВДЕ з одночасним забезпеченням екологічної цілісності та участі громадськості. Розділ ґрунтується на Настановах ЄС та передовому досвіді окремих держав-членів і може слугувати важливим орієнтиром для майбутнього законодавчого впровадження й планування таких зон в Україні.

5.1. ВПРОВАДЖЕННЯ ЗОН ПРИСКОРЕНОГО РОЗВИТКУ ВДЕ

Директива RED III вводить поняття «Зон прискореного розвитку ВДЕ», у межах яких проєкти з відновлюваної енергетики — включаючи вітрову, сонячну енергетику та виробництво тепла з відпрацьованих відходів — можуть реалізовуватись за спрощеною й пришвидшеною дозвільною процедурою. Головна мета — забезпечити швидше отримання дозволів без порушення вимог щодо охорони довкілля. Після прийняття Директиви RED III всі держави-члени ЄС зобов'язані до лютого 2026 року визначити конкретні ділянки на суші, у морі або на внутрішніх водоймах як Зони прискореного розвитку ВДЕ. Такі зони мають визначатись за критеріями, що зменшують екологічний вплив та сприяють максимально ефективному використанню ресурсів.

Щоб допомогти державам-членам ЄС визначити такі зони, Європейська Комісія надала доступ до цифрових інтегрованих наборів даних щодо широкого спектру енергетичних та екологічних чинників через платформу «Energy and Industry Geography Lab»⁴⁷. Додаткові пояснення містяться в Настановах ЄС щодо визначення Зон прискореного розвитку ВДЕ⁴⁸. У цьому звіті надано рекомендації щодо ідентифікації та призначення Зон прискореного розвитку ВДЕ для технологій, зокрема, наземної вітрової та сонячної енергетики, як того вимагає Стаття 15с Директиви RED III. Настанова сприяє своєчасному, ефективному та екологічно збалансованому впровадженню Зон прискореного розвитку ВДЕ, окреслює необхідні процеси та рішення для їх створення, а також містить стислий огляд основних екологічних впливів від

ВИЗНАЧЕННЯ ЗОН ПРИСКОРЕНОГО РОЗВИТКУ ВДЕ

Критерії картування

- Мінімізація впливу на довкілля
- Максимізація ефективності
- Пріоритетні ділянки для розвитку ВДЕ

Екологічні заходи для пом'якшення впливу

- Використання карт чутливості та відповідних наборів даних
- Визначення доцільних заходів з пом'якшення впливу

Спрощення дозвільної процедури

- Встановлення граничних строків для видачі дозволів
- Звільнення від окремих оцінок
- Здійснення скринінгу проєктів

⁴⁶ Directive (EU) 2023/2413 of the European Parliament and of the Council of 18 October 2023 amending Directive (EU) 2018/2001, Regulation (EU) 2018/1999 and Directive 98/70/EC as regards the promotion of energy from renewable sources, and repealing Council Directive (EU) 2015/652

⁴⁷ <https://energy-industry-geolab.jrc.ec.europa.eu/>

⁴⁸ https://energy.ec.europa.eu/publications/guidance-designating-renewables-acceleration-areas_en

проєктів наземної вітроенергетики та можливих заходів щодо їх пом'якшення⁴⁹.

5.1.1. ОСНОВНІ КРИТЕРІЇ ДЛЯ ВИЗНАЧЕННЯ ЗОН ПРИСКОРЕНОГО РОЗВИТКУ ВДЕ

Згідно з положеннями Директиви RED III, європейське законодавство встановлює низку принципів і критеріїв, на основі яких мають плануватися та визначатися Зони прискореного розвитку ВДЕ. Серед них:

Достатні та однорідні території (Стаття 15с). Території, що визначаються як Зони прискореного розвитку ВДЕ, мають бути «достатньо однорідними». Хоча це поняття прямо не визначено в законодавстві ЄС, передбачається, що загальна площа Зон прискореного розвитку ВДЕ має бути достатньо великою, аби робити вагомий внесок у досягнення цілей зі збільшення частки відновлюваної енергії, що, у свою чергу, є важливим для реалізації кліматичних амбіцій ЄС⁵⁰.

Пріоритетні території (Стаття 15с). У законодавстві визначено низку територій, які слід розглядати в першу чергу при плануванні Зон прискореного розвитку ВДЕ. До таких територій належать: покрівлі будівель, транспортна інфраструктура та прилеглі до неї зони, паркінги, фермерські господарства, сміттєзвалища, промислові зони, кар'єри та деградовані землі, непридатні для сільськогосподарського використання. Це не виключає можливість визначення Зон прискореного розвитку ВДЕ і на інших видах території.

Орієнтованість на конкретні технології (Стаття 16а). Зони прискореного розвитку ВДЕ мають визначатися з урахуванням конкретних видів установок для виробництва енергії з відновлюваних джерел. При цьому необхідно вказати, який саме (або які) типи ВДЕ є прийнятними для розвитку в межах конкретної зони. Це означає, що Зони прискореного розвитку ВДЕ не зобов'язані охоплювати всі можливі технології ВДЕ — національні органи можуть визначити, наприклад, зони спеціально для наземної вітроенергетики та/або сонячної енергетики.

Прозорість і участь громадськості (Статті 15с, 15d). Плани з визначення Зон прискореного розвитку ВДЕ мають бути публічно доступними, а держави-члени зобов'язані забезпечити участь громадськості в процесі планування. Питання участі громадськості розкрито детальніше в Розділі 8 цього Звіту; воно є ключовим процедурним запобіжником, спрямованим на підвищення легітимності, зміцнення довіри суспільства та зменшення опору з боку громад до реалізації проєктів у сфері ВДЕ.

5.1.2. УНИКНЕННЯ ТА ПОМ'ЯКШЕННЯ ПОТЕНЦІЙНОГО ВПЛИВУ НА ДОВКІЛЛЯ

Уникнення суттєвого впливу на довкілля (Стаття 15с(1)(b)). Зони прискореного розвитку ВДЕ не повинні передбачати суттєвого негативного впливу на довкілля. Території мережі Natura 2000, а також інші природоохоронні території, визначені відповідно до національного законодавства про охорону природи та біорізноманіття, не можуть бути віднесені до Зон прискореного розвитку ВДЕ. Аналогічно, Зони прискореного розвитку ВДЕ не слід визначати в зонах масових міграційних шляхів птахів і морських ссавців, а також на інших територіях, які ідентифіковано як екологічно чутливі на основі відповідних карт чутливості. З метою визначення територій, на яких реалізація проєктів з відновлюваної енергетики не спричинить значного впливу на довкілля, держави-члени ЄС зобов'язані використовувати всі належні та пропорційні інструменти та дані — зокрема, карти чутливості дикої природи — з урахуванням наявної інформації у межах формування цілісної мережі Natura 2000.

Заходи з пом'якшення впливу (Стаття 15с(b)). У процесі ідентифікації Зон прискореного розвитку ВДЕ компетентні органи повинні оцінити та визначити відповідні заходи з пом'якшення негативного впливу, спрямовані на запобігання або істотне зменшення негативного впливу об'єктів ВДЕ та об'єктів накопичення енергії на навколишнє природне середовище в межах цих зон. Такі заходи мають включати відповідні дії для уникнення деградації природних середовищ існування та/або

⁴⁹ https://managenergy.ec.europa.eu/document/download/af1ed39c-fe91-4124-aea1-2fc8ea1cfdb3_en?filename=study%20on%20the%20designation%20of%20renewables%20acceleration-MJ0224705ENN.pdf&prefLang=sl

⁵⁰ Досягнення 42,5 % частки ВДЕ в енерговиробництві ЄС 2030 року.

порушення умов життя видів флори і фауни. Згідно з пунктом 15с(1)(b), підпунктом 2 Директиви, заходи зі зменшення впливу повинні бути орієнтовані на: 1) специфіку кожної визначеної Зони прискореного розвитку ВДЕ; 2) тип або типи технологій відновлюваної енергії, що будуть впроваджуватись у кожній такій зоні; та 3) визначений екологічний вплив. Заходи зі зменшення впливу мають бути належним чином обґрунтовані та описані в планах, якими визначаються відповідні Зони прискореного розвитку ВДЕ.

Оцінка впливу на довкілля (Стаття 15с(2)). До моменту їх затвердження, плани щодо визначення Зон прискореного розвитку ВДЕ мають проходити процедуру ОВД. Це гарантує, що потенційний вплив на довкілля таких планів і програм (у даному випадку Зон прискореного розвитку ВДЕ) буде оцінено до їхнього офіційного затвердження. Якщо реалізація таких планів може вплинути на території мережі Natura 2000, необхідно провести додаткову процедуру — так звану «оцінку на відповідність» (англ. «appropriate assessment») — для забезпечення належного захисту природних середовищ існування⁵¹.

5.1.3. ІНШІ ФАКТОРИ, ЯКІ СЛІД ВРАХОВУВАТИ ПІД ЧАС ПЛАНУВАННЯ ТА ВИЗНАЧЕННЯ ЗОН ПРИСКОРЕНОГО РОЗВИТКУ ВДЕ

Підхід — централізований чи децентралізований. Законодавство ЄС не розподіляє повноваження між державними органами на національному рівні щодо визначення Зон прискореного розвитку ВДЕ. На практиці підхід може бути як централізованим — коли процес ініціюється та координується на рівні центральних органів влади або міністерств, так і децентралізованим — із передачею більшого обсягу повноважень місцевим органам влади. Вибір моделі залежить від внутрішньої адміністративно-територіальної організації кожної держави-члена ЄС та способу реалізації інших процесів просторового планування⁵².

Координоване планування розвитку мережевої інфраструктури. Хоча Директива RED III прямо не встановлює вимоги щодо інтеграції плануван-

ня інфраструктури електромереж при створенні Зон прискореного розвитку ВДЕ, органи влади повинні враховувати результати оцінки впливу на мережу та існуючі плани розвитку мереж під час визначення Зон прискореного розвитку ВДЕ.

Використання ГІС-технологій. Рекомендації ЄС щодо пришвидшення процедури видачі дозволів для проєктів ВДЕ та супровідної інфраструктури, а також Настанови з визначення Зон прискореного розвитку ВДЕ, передбачають використання цифрових інструментів у процесі картографування під час планування та визначення Зон прискореного розвитку ВДЕ. Незважаючи на те, що використання геоінформаційних систем (ГІС) прямо не вимагається Директивою RED III, застосування таких інструментів має бути важливою складовою процесу розробки Зон прискореного розвитку ВДЕ.

5.1.4. ПРОЦЕДУРА ВИДАЧІ ДОЗВОЛІВ ДЛЯ ЗОН ПРИСКОРЕНОГО РОЗВИТКУ ВДЕ

Строки розгляду дозвільної документації в Зоні прискореного розвитку ВДЕ (Стаття 16а). Процедура видачі дозволів для проєктів у межах Зони прискореного розвитку ВДЕ не повинна перевищувати 12 місяців для наземних проєктів з використанням ВДЕ. За необхідності держави-члени ЄС можуть подовжити цей строк до 6 місяців, але лише за умови надання обґрунтованого пояснення розробнику проєкту причин продовження. У випадку технічного переоснащення/модернізації (англ. «repowering») існуючих ВДЕ потужностей, для нових установок потужністю до 150 кВт та для спільно розміщених систем зберігання енергії (включно з електричними та тепловими), а також їх приєднання до мережі, процедура видачі дозволів не повинна перевищувати 6 місяців. Цей строк також може бути продовжений на 3 місяці — за умови належного обґрунтування перед заявником.

Звільнення від ОВД та оцінки впливу на об'єкти Natura 2000. Установки з ВДЕ, а також їх технічне переоснащення/модернізація та приєднання до мережі не потребують проведення окремої процедури оцінки впливу на довкілля відповідно до Статті 2(1) Директиви 2011/92/ЄС, якщо очіку-

⁵¹ У цьому випадку плани, що визначають RAA, повинні підлягати екологічній оцінці відповідно до Директиви 2001/42/ЄС.

⁵² https://managenergy.ec.europa.eu/document/download/af1ed39c-fe91-4124-aea1-2fc8ea1cfdb3_en?filename=study%20on%20the%20designation%20of%20renewables%20acceleration-MJ0224705ENN.pdf&prefLang=sl

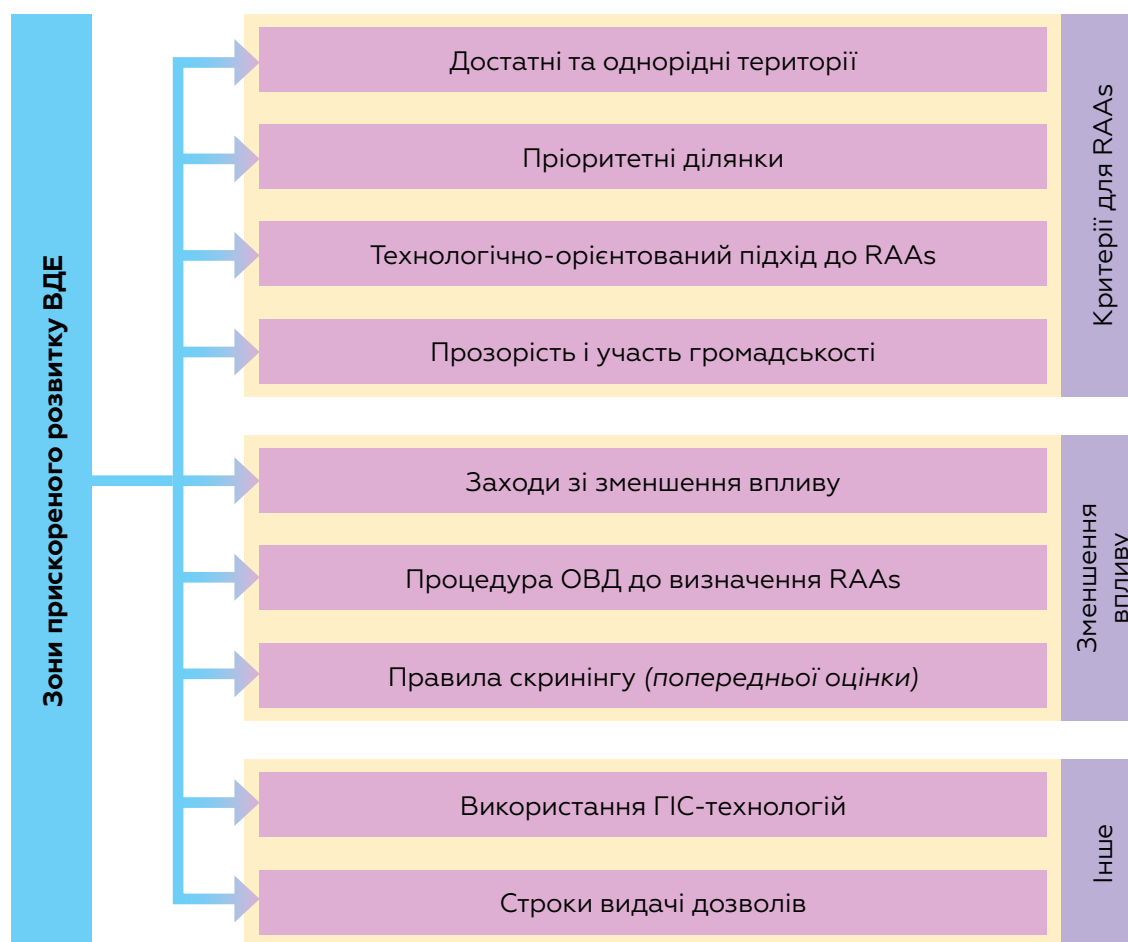
ється, що вони не матимуть значного впливу на довкілля. Цей виняток не застосовується до проєктів, які можуть мати значний транскордонний вплив на довкілля в іншій державі-члені ЄС. Аналогічно, у межах Зон прискореного розвитку ВДЕ установки ВДЕ не підлягають оцінці впливу на території Natura 2000, якщо від них не очікується значного негативного впливу на довкілля⁵³.

Скринінг замість повноцінної ОВД. Відповідно до Статті 16а(4), розробник проєкту повинен надати відомості про об'єкт ВДЕ, включаючи інформацію про відповідність правилам і вимогам, які застосовуються в межах визначеної Зони прискорення розвитку ВДЕ, а також опис додаткових заходів, вжитих для зменшення впливу на довкілля.

Процедура скринінгу (перевірки необхідності проведення повної ОВД) має бути завершена протягом 45 днів з моменту отримання повної інформації. Для проєктів потужністю менше ніж 150 кВт або при подачі заяви на технічне переоснащення/модернізацію (англ. «repowering») скринінг має бути завершений протягом 30 днів.

Презумпція мовчазної згоди. Відповідно до Статті 16а(6), якщо компетентний орган не надає відповіді в межах визначених строків, відповідний проміжний адміністративний етап вважається автоматично схваленим. Це правило не застосовується у випадках, коли необхідне проведення ОВД, а також до остаточного рішення щодо видачі дозволу.

Схема 5.2. Дорожня карта впровадження Зон прискореного розвитку ВДЕ в Україні

⁵³ Звільнення від оцінки впливу на території Natura 2000 та ОВД — відступ від Статті 6(3) Директиви 92/43/ЄС.

5.2. ПРИКЛАДИ З ДАНІЙ ТА ОКРЕМИХ ДЕРЖАВ-ЧЛЕНІВ БЛОКУ

Під час визначення Зон прискореного розвитку ВДЕ слід враховувати три основні етапи: а) ідентифікація та розробка відповідної нормативної бази для імплементації положень Директиви RED III; б) картування потенційних територій для визначення Зон прискореного розвитку ВДЕ — що передбачає оцінку потенціалу ВДЕ та визначення національних цілей у сфері ВДЕ; в) визначення конкретних Зон, що включає оцінку впливу на довкілля та консультації із зацікавленими сторонами. Даний підрозділ присвячений аналізу, переважно, першого етапу — розробці правової основи, зокрема: встановленню критеріїв для визначення Зон прискореного розвитку ВДЕ, ідентифікації відповідальних інституцій і їхніх функцій, а також імплементації положень Директиви RED III національним законодавством.

Держави-члени ЄС мали дедлайн до 15 травня 2025 року для транспозиції положень Директиви RED III щодо Зон прискореного розвитку ВДЕ⁵⁴. Загалом це вимагає внесення змін у законодавство на національному рівні в таких сферах: просторове планування, розвиток відновлюваної енергетики (включаючи офшорну енергетику), енергетична та кліматична політика, екологічне право. Огляд необхідних кроків і процесів, пов'язаних зі створенням Зон прискореного розвитку ВДЕ, детально представлений в «Дослідженні щодо визначення Зон прискореного розвитку відновлюваної енергетики (RAAs) для наземної та офшорної вітрової енергетики, а також сонячної енергетики» (англ. *Study on the designation of Renewable Acceleration Areas (RAAs) for onshore and offshore wind and solar photovoltaic energy*). При формуванні рекомендацій для України в наступних розділах буде проаналізовано, як окремі питання вирішуються/регулюються у різних країнах ЄС.

Підходи: центральний чи місцевий рівень. У Польщі процес картування та визначення Зон при-

скореного розвитку ВДЕ спланований як централізовано координований. Це приклад дворівневої моделі управління, яка залучає як центральні, так і регіональні органи влади. Процес координується на центральному рівні з точки зору загального управління та встановлення стандартів, тоді як визначення конкретних територій делегується на регіональний рівень. Станом на дату написання даного звіту, в парламенті перебуває на розгляді законопроект, який передбачає внесення змін до низки нормативно-правових актів з метою впровадження цієї моделі. Центральний уряд, зокрема Міністерство економіки, довкілля та сільського господарства України, відповідає за: розробку національних методичних рекомендацій з ідентифікації Зон прискореного розвитку ВДЕ; забезпечення відповідності цілям у сфері ВДЕ та кліматичним зобов'язанням; ведення публічного реєстру затверджених Зон прискореного розвитку ВДЕ. Водночас воєводства (регіональні органи) мають повноваження: визначати конкретні території для Зон прискореного розвитку ВДЕ у межах своїх юрисдикцій; проводити стратегічну екологічну оцінку; забезпечувати громадські слухання; гарантувати узгодженість із чинними просторовими планами та екологічними вимогами. Така модель спрямована на досягнення балансу між централізованою координацією та регіональною адаптацією, а також на забезпечення участі зацікавлених сторін.

Данія імплементувала положення Директиви RED III, що стосуються Зон прискореного розвитку відновлюваної енергетики шляхом прийняття Виконавчого розпорядження № 487 від 15 травня 2025 року, яке набрало чинності 21 травня 2025 року. Цим виконавчим розпорядженням транспоновано статті 15c і 16a (щодо Зон прискореного розвитку ВДЕ), а також необов'язкову статтю 15e (присвячену зонам інфраструктури). Загалом відповідні положення Директиви RED III щодо Зон прискореного розвитку ВДЕ були імплементовані майже дослівно, за окремими винятками⁵⁵.

⁵⁴ Цей крайній термін встановлено Статтею 36 Директиви RED III, яка визначає дату 01 лютого 2026 року як дедлайн для держав-членів щодо приведення в дію законів, нормативних актів та адміністративних положень, необхідних для виконання вимог цієї Директиви.

⁵⁵ <https://www.retsinformation.dk/eli/lta/2025/487>

У данській системі, відповідальність за планування зон прискореного розвитку ВДЕ та процес скринінгу покладається переважно на муніципалітети, відповідно до чинної структури просторового планування Данії. Таким чином, муніципалітети можуть визначати території для розміщення наземних вітрових турбін і сонячних панелей як Зони прискореного розвитку ВДЕ за умови, що ці території відповідають критеріям відбору Зони прискореного розвитку ВДЕ, а саме: не стосуються територій Natura 2000 та інших об'єктів, що перебувають під національною охороною природи та біорізноманіття; пройшли стратегічну екологічну оцінку; відповідають ключовим правилам для таких Зон, зокрема передбачають ефективні заходи пом'якшення впливів, які мають бути впроваджені при встановленні об'єктів ВДЕ та спільно розміщених систем зберігання енергії, а також приєднанні таких об'єктів до мережі, з метою уникнення або істотного зменшення потенційних негативних впливів на довкілля. У випадку зацікавленості з боку девелопера або муніципалітету, може бути здійснене позитивне визначення Зони прискореного розвитку ВДЕ на підставі такої ініціативи, за умови дотримання критеріїв визначення Зон прискореного розвитку ВДЕ. Водночас, визначення таких Зон усе ще потребує розроблення місцевої просторової документації: план визначення Зон прискореного розвитку ВДЕ лише встановлює, що для таких проєктів діють інші процедурні правила (*звільнення від необхідності проходження ОВД, скорочені строки тощо*). Окрім цього, Міністр клімату, енергетики та комунальних послуг Данії має право самостійно визначати такі зони шляхом прийняття виконавчого розпорядження. У такому випадку процедура скринінгу все одно залишається у сфері відповідальності муніципалітету.

У випадку, якщо під час скринінгу проєкту муніципалітет встановлює, що проєкт з великою ймовірністю може спричинити суттєві непередбачені негативні впливи, які не можуть бути пом'якшені заходами, передбаченими в планах визначення Зон прискореного розвитку ВДЕ або запропонованими самим розробником проєкту, муніципалітет має право прийняти додаткові пропорційні заходи

пом'якшення впливу або, якщо такі заходи є недостатніми, застосувати компенсаційні заходи для зменшення потенційного впливу. Якщо ані додаткові заходи пом'якшення, ані компенсаційні заходи неможливо застосувати до конкретного проєкту, муніципалітети, як останній захід, можуть обрати схему грошової компенсації, за якою розробник проєкту сплачує визначену суму на програми охорони видів. Рішення щодо застосування схеми компенсації до конкретного проєкту приймається компетентним органом — муніципалітетом. Водночас, конкретний розмір виплати розробника до схеми компенсації визначає Данське агентство з питань зеленої трансформації та водного середовища відповідно до правил, установлених Виконавчим розпорядженням про схему зборів за компенсацію шкоди природі в Зонах прискореного розвитку ВДЕ⁵⁶. Програми охорони видів реалізуються під управлінням Данського агентства природи та Данського агентства з питань зеленої трансформації та водного середовища.

Можливість застосування грошової компенсації існує лише тому, що Данія вирішила обмежити перелік технологій у Зонах прискореного розвитку ВДЕ лише вітровою та сонячною енергетикою і скористалася спеціальним механізмом винятків, передбаченим у Статті 16а(5).

Прискорене створення Зон прискореного розвитку ВДЕ. У Португалії процес визначення Зон прискореного розвитку ВДЕ побудовано за ієрархічною структурою. Зони прискореного розвитку ВДЕ визначаються на національному рівні, після чого інтегруються в національне законодавство через процедуру стратегічної екологічної оцінки. Португалія обрала нестандартний та оптимізований підхід — країна відразу перейшла до визначення Зон прискореного розвитку ВДЕ, як це передбачено Статтею 15с Директиви RED III, оминаючи попередній етап картування і визначення придатних територій для розміщення ВДЕ (*Стаття 15b Директиви RED III*)⁵⁷. Такий підхід суттєво прискорює імплементацію, однак може мати недоліки, зокрема — ризик недостатнього врахування екологічних факторів у процесі визначення Зон прискореного розвитку ВДЕ.

⁵⁶ Bekendtgørelse om gebyrordning for erstatningsnatur i fremskyndelsesområder <https://www.retsinformation.dk/eli/lta/2025/500>
Програми захисту видів будуть адмініструватися Данською агенцією з охорони природи та Данською агенцією з питань зеленого переходу та водного середовища.

⁵⁷ Overview of Renewable Energy Spatial Planning and Designation of Acceleration Areas in Selected EU Member States (див. стр.38)

Залученість громадськості. Німеччина демонструє найкращі практики у сфері забезпечення громадської участі в просторовому плануванні, зокрема щодо розвитку відновлюваної енергетики. Громадська участь передбачена: Статтею 9 Закону про планування (англ. «German Planning Act»); Статтями 2, 3 та 4 Закону про будівництво (англ. «Building Act»). Ці акти встановлюють структуровану та обов'язкову процедуру громадської участі в процесах регіонального та міського землекористування⁵⁸. Щодо Зон, визначених для прискореного розвитку ВДЕ, Німеччина пропонує зразкову модель залучення громадськості, яка гарантує участь громадян на всіх етапах просторового планування. Це забезпечується шляхом: проведення діалогів із громадськістю, надання можливості подавати зауваження ще на ранніх етапах (ідентифікація потенційних територій, визначення пріоритетних і резервних зон), розгляду поданих зауважень відповідними органами — наприклад, регіональною асоціацією з просторового планування (німецькою «Regionalplanungsverband Bodensee-Oberschwaben (RVBO)»). Така участь громадськості на ранніх етапах планування сприяє: підвищенню суспільного прийняття проєктів з ВДЕ, мінімізації опору на місцевому рівні, зміцненню довіри до державної політики у сфері клімату та енергетики. Крім того, регіональна асоціація з просторового планування гарантує, що інформація про можливості участі для громадян доступна на її офіційному вебсайті, з доступом до всієї іншої суміжної інформації⁵⁹.

Картографування територій. Естонія обрала підхід, заснований на «процесі відбору на основі критеріїв виключення»⁶⁰. У рамках цього підходу країна спиралася на два проєкти, реалізовані у 2020 році: ELME та IRENES. Результатом проєкту ELME стало створення детальних карт у форматі ГІС, що демонструють рівень збереженості та функціональності природних територій Естонії, а також визначають місця, де ці території приносять найбільшу користь екосистемі. У свою чергу, проєкт IRENES доповнив зазначені карти шарами з інформацією про «гарячі точки» екосистеми, потенційні конфлікти використання територій, а також зони з найвищим потенціалом для розміщення вітрових чи сонячних електростанцій. Таким

чином, у процесі ідентифікації та картографування придатних територій для розвитку відновлюваної енергетики забудовникам рекомендовано користуватись відповідною базою даних, а органам місцевого самоврядування — здійснювати первинну оцінку територій на її основі. Крім того, у процесі визначення територій для Зон прискореного розвитку ВДЕ, були додатково проведені польові дослідження певних видів і середовищ існування, зокрема зони міграції та гніздування птахів⁶¹, з метою підвищення точності даних і забезпечення ширшої екологічної бази, необхідної для ухвалення рішень. У цілому, завдяки використанню існуючих наборів просторових даних у поєднанні з актуальними дослідженнями видового та середовищного різноманіття, Естонія має потенціал для пришвидшеного визначення Зон прискореного розвитку ВДЕ, що, своєю чергою, сприятиме ефективнішому розгортанню проєктів з відновлюваної енергетики⁶².

Критерії для визначення Зони прискореного розвитку ВДЕ. Відповідний проєкт закону в Польщі передбачає комплексний перелік критеріїв для визначення Зон прискореного розвитку ВДЕ. Території з підвищеною екологічною чутливістю, зокрема об'єкти Natura 2000 та інші зони, що перебувають під національною охороною, виключаються з можливості бути визначеними як Зони прискореного розвитку ВДЕ. Аналогічно, критично важливі маршрути міграції птахів та середовища існування рідкісних або зникаючих видів мають бути виключені з метою зниження негативного впливу на біорізноманіття. Ще одним ключовим критерієм є просторова придатність: Зони прискореного розвитку ВДЕ повинні бути достатньо однорідними та великими за площею, щоб забезпечити можливість реалізації комерційних проєктів у сфері відновлюваної енергетики. Перевага надається територіям деградованих земель, колишніх промислових майданчиків або зон видобувної діяльності, особливо тим, що розташовані поруч з наявною інфраструктурою.

Наявність доступу до електромережі відіграє вирішальну роль у процесі визначення Зон прискореного розвитку ВДЕ. Проєкт закону надає

⁵⁸ Там само, див. стр.21

⁵⁹ Там само, див. стр.48

⁶⁰ Там само, див. стр.15

⁶¹ Там само, див. стр.15

⁶² Там само, див. стр.56

пріоритет територіям з існуючими або запланованими приєднаннями до мереж, що дозволяє зменшити витрати на таке приєднання та забезпечити реалізацію проєктів. Щодо землекористування, то законопроєкт заохочує багатофункціональні підходи, зокрема поєднання сільськогосподарського виробництва та розміщення об'єктів ВДЕ, при цьому прямо виключаючи території з потенційни-

ми конфліктами використання, як-от зони розширення міст або військові об'єкти. Польський підхід також включає технологічно орієнтоване зонування, що дозволяє визначати Зони прискореного розвитку ВДЕ під конкретні види ВДЕ — наземну вітроенергетику, сонячну енергетику або біоенергетику (біогаз), відповідно до регіонального енергетичного потенціалу.

5.3. ПРОЦЕДУРА ВИДАЧІ ДОЗВОЛІВ ЗА МЕЖАМИ ЗОНИ ПРИСКОРЕНОГО РОЗВИТКУ ВДЕ

Стаття 16b Директиви RED III встановлює чіткі правила та строки для процедури видачі дозволів на реалізацію проєктів у сфері відновлюваної енергетики за межами Зони прискореного розвитку ВДЕ, забезпечуючи прозорий і передбачуваний дозвільний процес у неперіоретизованих зонах. Якщо Стаття 16 закріплює загальні принципи для всіх проєктів, то Стаття 16b стосується виключно тих, які реалізуються поза межами Зони прискореного розвитку ВДЕ, де процедура видачі дозволу може бути тривалішою та складнішою через екологічні або земельні обмеження. Слід пам'ятати, що Зони прискореного розвитку ВДЕ є підмножиною усіх потенційно придатних територій для реалізації проєктів у сфері відновлюваної енергетики, на які поширюються спрощені та прискорені правила дозвільних процедур. Їхній розмір може відрізнятися залежно від типу технологій та просторових особливостей на суші чи у морі. Визначення Зони прискореного розвитку ВДЕ не повинно призводити до утворення так званих «зон, закритих для реалізації» (англ. «no-go areas») для проєктів ВДЕ: реалізація таких проєктів у цих Зонах можлива за умови отримання відповідного дозволу згідно вимог Статті 16b.

Директива RED III встановлює граничні тривалості для дозвільних процедур із можливістю їх продовження у разі виникнення виняткових обставин. Відповідно до Директиви, необхідно: дотримуватись максимальних строків проведення дозвільних процедур; запровадити єдину процедуру для проведення всіх необхідних екологічних оцінок щодо конкретного проєкту у сфері ВДЕ; скоротити строки для проведення технічного переоснащення/мо-

дернізації (англ. «repowering») існуючих установок, малих об'єктів ВДЕ та супутніх систем накопичення енергії.

Держави-члени ЄС повинні забезпечити щоб процедура видачі дозволів для проєктів з ВДЕ, розташованих поза межами Зони прискореного розвитку ВДЕ, не перевищувала двох років (для проєктів морського базування цей строк не повинен перевищувати трьох років). У разі наявності обґрунтованих виняткових обставин, зокрема таких, що вимагають проведення більш тривалих оцінок відповідно до законодавства ЄС у сфері охорони довкілля, держави-члени можуть продовжити ці строки ще на шість місяців.

У разі, якщо проєкт підлягає екологічній оцінці (згідно з Директивою про ОВД або Директивою про середовища існування), така оцінка має здійснюватися в рамках єдиної процедури, що охоплює всі необхідні оцінки щодо відповідного проєкту. Якщо проєкт у сфері ВДЕ передбачає впровадження необхідних заходів з пом'якшення, то будь-яке знищення або турбування видів, що охороняються відповідно до положень Директиви про середовища існування⁶³ та Директиви про птахів⁶⁴, не вважатиметься навмисним.

Щодо процесу технічного переоснащення/модернізації (англ. «repowering»), то держави-члени ЄС повинні сприяти йому шляхом забезпечення спрощеної процедури видачі дозволів, яка не повинна перевищувати одного року (або шість місяців у межах Зон прискореного розвитку ВДЕ). Цей строк може бути продовжено до половини первин-

⁶³ Стаття 12(1) Директиви 92/43/ЄС

⁶⁴ Стаття 5 Директиви 2009/147/ЄС

ного строку у разі обґрунтованих виняткових обставин, наприклад: необхідності забезпечення безпеки, у випадку істотного впливу на мережу, або змін у потужності, розмірі чи характеристиках установки. Екологічні оцінки та вимоги щодо скринінгу для таких проєктів також є спрощеними — вони мають охоплювати лише впливи, які виникають внаслідок змін або розширень порівняно з первинним проєктом.

Граничні строки для процедур видачі дозволів на: технічне переоснащення/модернізацію об'єктів ВДЕ, встановлення нових установок одиначною потужністю менше ніж 150 кВт та спільно розміщених установок зберігання енергії (англ. «co-located storage»), та їхнє приєднання до мережі за межами Зон прискореного розвитку ВДЕ, не повинні перевищувати 12 місяців, включно з проведенням екологічної оцінки, якщо вона вимагається згідно із законодавством. Для проєктів морського базування, процедура видачі дозволів не повинна перевищувати двох років. За наявності виключних обставин, обґрунтованих відповідно до національного законодавства, будь-який з вказаних строків може бути подовжений до трьох місяців.

Компетентні органи також можуть розглянути можливість запровадження додаткових роз'яснень щодо: умов, які дають підстави для продовження строків, та покладення обов'язку на відповідні органи тісно співпрацювати з розробниками проєктів з метою дотримання узгоджених строків, особливо якщо в процедурі беруть участь кілька органів.

У контексті Рекомендації Комісії (ЄС) 2024/1343, розділ «Швидші та коротші процедури» (англ. «Faster and Shorter Procedures») є релевантним для реалізації положень Статті 16b. У ньому наголошується на необхідності того, щоб держави-члени ЄС: мали постійний огляд своїх дозвільних процедур, регулярно оцінювали їхню ефективність, та визначали напрями для вдосконалення, зокрема шляхом регулярного аудиту.

Огляд практик Данії та інших країн-членів ЄС щодо прискорення дозвільних процедур. Згідно з Рекомендаційним документом Комісії до держав-членів ЄС щодо передових практик із прискорення дозвільних процедур для проєктів у сфері відновлюваної енергетики та супутньої інф-

раструктури (SWD(2024) 124), представлено низку прикладів найкращих практик, які демонструють ефективні підходи до усунення вузьких місць у дозвільному процесі.

Естонія: на основі результатів державного аудиту, уряд ідентифікував основні проблеми та розробив новий пакет законодавчих ініціатив, спрямований на скорочення строків розгляду документів і підвищення прозорості дозвільних процедур.

Данія та Швеція: аналогічно провели повномасштабне картування тривалості дозвільних процедур, виявили основні вузькі місця та впровадили відповідні законодавчі зміни та ініціативи щодо реалізації.

Ще шість держав-членів ЄС отримали підтримку в межах Інструменту технічної підтримки Європейської Комісії (TSI)⁶⁵ для аналізу проблемних аспектів у сфері видачі дозволів та розробки прискорених процедур.

Приклади законодавчих уточнень щодо подовження строків:

Швеція: передбачила, що строки можуть бути подовжені у випадках, коли необхідні трудомісткі доповнення у зв'язку з новими нормативами, вимогами до інформації або рекомендаціями, а також за наявності зовнішніх обставин, які не могли бути передбачені заздалегідь.

Фінляндія: національне законодавство передбачає, що у випадках, коли для будівництва, технічного переоснащення/модернізації, приєднання до мережі та експлуатації електростанції на відновлюваних джерелах енергії необхідно пройти більше ніж одну процедуру отримання дозволів чи адміністративного погодження, відповідальні компетентні органи зобов'язані співпрацювати між собою для дотримання встановлених строків. Крім того, єдиний контактний орган для ініціаторів проєктів наділений функцією сприяння погодженню строків розгляду процедур між компетентними органами, якщо це доцільно. В імплементаційному законодавстві також чітко визначено, з якого моменту починається та коли завершується відлік строків, а також покладено обов'язок моніторингу дотримання строків на цей контактний орган.

⁶⁵ Technical Support Instrument (TSI)

Данія: прийняла єдиний нормативно-правовий акт, який уніфікує та гармонізує весь дозвільний процес, охоплюючи отримання дозволів на будівництво, приєднання до мережі та експлуа-

тацію електростанцій з ВДЕ, щоб забезпечити чіткість у визначенні строків проходження всіх дозвільних процедур⁶⁶.

5.4. СТАН СПРАВ В УКРАЇНІ ТА АНАЛІЗ ПРОГАЛИН

В Україні наразі відсутні положення щодо визначення Зон прискореного розвитку ВДЕ, передбачених Статтями 15с та 16а Директиви RED III. Водночас Національний план дій з відновлюваної енергетики на період до 2030 року передбачає розробку відповідного законодавства до третього кварталу 2026 року⁶⁷. Видається доцільним запровадити Зони прискореного розвитку ВДЕ в Україні як пілотний проєкт для окремо визначеного регіону. Результати дослідження «Збільшення потужностей наземної вітроенергетики в Україні» (англ. *Increasing Onshore Wind Energy in Ukraine*), нещодавно проведеного Технічним університетом Данії, можуть слугувати основою для ідентифікації такої зони. Зони прискореного розвитку ВДЕ

можуть визначатися на етапі розробки містобудівної документації, зокрема комплексних планів просторового розвитку територій. Процес визначення потенційно придатних Зон прискореного розвитку ВДЕ та розроблення відповідного законодавства має бути інтегрований з цілями України у сфері відновлюваної енергетики, встановленими НПДВЕ до 2030.

Розробка нормативно-правової бази щодо Зон прискореного розвитку ВДЕ потребує тісної координації та співпраці між Міністерством енергетики України, Міністерством розвитку громад та територій України, а також Міністерством економіки, довкілля та сільського господарства України.

⁶⁶ Різні дозволи все ще регулюються та видаються на підставі відповідного галузевого законодавства. Наприклад, дозвіл на будівництво видається відповідно до положень Закону про будівництво (*Building Act*). Водночас, усі відповідні галузеві нормативно-правові акти посилаються на «VE-tilladelsesprocesbekendtgørelsen» — підзаконний нормативний акт, у якому встановлено загальні строки дозвільних процедур відповідно до положень Директиви RED III.

⁶⁷ НПДВЕ до 2030: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/761-2024-%D1%80#n381>

6. ПРОСТОРОВЕ ПЛАНУВАННЯ ТА БАГАТОФУНКЦІОНАЛЬНЕ ВИКОРИСТАННЯ ТЕРИТОРІЙ

Цей розділ містить огляд вимог до просторового планування, встановлених Директивою RED III, а також приклади новітніх ефективних практик у сфері просторового планування у контексті розвитку відновлюваної енергетики в Європейському Союзі. Тут аналізується, як держави-члени імplementували нові зобов'язання щодо картування зон для відновлюваної енергії, щодо впровадження принципів багатофункціонального використання землі, скорочення зон виключення, а також застосування цифрових інструментів, зокрема ГІС-систем. Особлива увага в цьому розділі приділяється інноваційним і комплексним підходам до планування в таких країнах, як Данія, Німеччина та Ірландія, які показують, як просторове планування може бути узгоджене з кліматичними та енергетичними цілями ЄС. Представлені у цьому розділі висновки покликані сприяти розробці українського нормативного регулювання через висвітлення практичних і дієвих стратегій просторового планування, гармонізованих із законодавством ЄС.

6.1. ПРОСТОРОВЕ ПЛАНУВАННЯ В ЗАКОНОДАВСТВІ ЄС

В рамках ЄС просторове планування залишається сферою національної компетенції, що означає, що кожна держава-член самостійно визначає порядок організації та регулювання використання суші й морських акваторій. У зв'язку з цим, просторове планування в межах ЄС є багаторівневим та динамічним процесом, який формується поєднанням політичних цілей ЄС, національного законодавства, а також місцевих і регіональних стратегій. Хоча ЄС не має повноважень приймати обов'язкові до виконання закони у сфері просторового планування, Директива RED III встановлює значно амбітніші цілі щодо частки відновлюваної енергії до 2030 року. Кліматичні амбіції ЄС і пов'язані з ними зобов'язання держав-членів щодо значного прискорення розвитку проєктів ВДЕ мають істотні наслідки для вимог до просторового планування та формування національної політики.

По-перше, простежується чітке очікування щодо масштабного відведення земельних і морських територій для розміщення об'єктів ВДЕ. Директива RED III встановлює обов'язкову ціль досягти 42,5% частки відновлюваної енергії у кінцевому енергоспоживанні ЄС до 2030 року, із рекомендованим орієнтиром у 45%. Для досягнення цих показників необхідно не лише суттєво прискорити розгортання установок ВДЕ та відповідної інфраструктури, а й забезпечити цільове відведення ключових ресурсів — передусім землі⁶⁸.

По-друге, для досягнення цілі щодо швидкого та масштабного розгортання відновлюваної енергетики держави-члени мають впровадити проактивну та перспективну політику у сфері планування землекористування. Необхідно оптимізувати використання земель, зокрема шляхом застосування концепції багатофункціонального використання ділянок. Ефективне просторове планування стане ключовим для забезпечення достатніх площ для розміщення об'єктів відновлюваної енергетики⁶⁹.

Крім того, просторове планування дедалі більше набуває міжсекторального характеру. Досягнення амбітних цілей, визначених Директивою RED III, вимагає тісної координації між енергетичними, екологічними, аграрними та регіональними органами планування з метою ефективного, збалансованого та сталого використання простору⁷⁰. Така співпраця буде критично важливою для: а) картографування та визначення територій, необхідних для досягнення національних енергетичних цілей; б) визначення та розроблення Зон прискореного розвитку ВДЕ; в) узгодження кліматичних цілей та цілей зі збереження біорізноманіття на етапі просторового планування; г) забезпечення участі громадськості та соціального прийняття.

⁶⁸ Стаття 3(1) Директиви 2023/2413 Європейського Парламенту та Ради від 18 жовтня 2023 року: «Держави-члени спільно забезпечують, щоб частка відновлюваних джерел енергії у валовому кінцевому споживанні енергії в межах Союзу становила щонайменше 42,5%. Держави-члени спільно прагнуть збільшити цю частку до 45% до 2030 року.»

⁶⁹ Робочий документ персоналу Комісії: Керівництво щодо визначення областей прискореного розвитку відновлюваних джерел енергії, 13 травня 2024 р., стр. 1.

⁷⁰ Там само, стр.26

6.1.1. КАРТОГРАФУВАННЯ ТЕРИТОРІЙ ДЛЯ РОЗВИТКУ ВІДНОВЛЮВАНОЇ ЕНЕРГЕТИКИ

Вимога щодо картографування та оцінки придатних територій для розвитку відновлюваної енергетики була вперше викладена у Повідомленні Європейської Комісії від 08 березня 2022 року «REPowerEU: Спільні дії Європи заради більш доступної, безпечної та сталої енергетики». У цьому документі Європейська Комісія закликає держави-члени ідентифікувати, оцінити та закріпити придатні наземні та морські території для реалізації проєктів з відновлюваної енергетики — відповідно до національних енергетичних і кліматичних планів, внеску в переглянута ціль на 2030 рік, а також з урахуванням доступності ресурсів та цілей Стратегії ЄС з біорізноманіття⁷¹.

У статті 15b Директиви RED III вимагається, щоб держави-члени до 21 травня 2025 року визначили наземні та морські території, необхідні для розміщення об'єктів відновлюваної енергетики та достатні для досягнення їхніх національних внесків у досягнення цілей ЄС щодо відновлюваної енергетики до 2030 року⁷².

Визначення таких територій має здійснюватися з урахуванням низки критеріїв:

а. Доступність і сумісність

На першому етапі стаття 15b(1) встановлює ціль процесу картографування як визначення «національного потенціалу та наявних наземних, підземних, морських або внутрішніх водних територій, необхідних для встановлення установок відновлюваної енергетики та пов'язаної з ними інфраструктури».⁷³ Це означає, що процес ідентифікації повинен враховувати два ключові фактори: держави-члени повинні не лише картографувати фізично доступні території, але й визначити ті, які здатні вмістити необхідну супровідну інфраструктуру — зокрема системи приєднання до мережі та зберігання енергії.

6. Відповідність енергетичним та кліматичним планам

Ідентифіковані території мають відповідати національним внескам кожної держави до нових цілей ЄС на 2030 рік. Крім того, вони повинні узгоджуватися з Національними енергетичними та кліматичними планами, а також з іншими релевантними стратегіями та планами — наприклад, у сферах сільського господарства, житлової політики, транспорту.

в. Технічна придатність та енергетичний потенціал

Держави-члени повинні враховувати наявність джерел відновлюваної енергії та потенціал виробництва енергії за допомогою різних технологій. Це означає: оцінку виробничого потенціалу; аналіз природних ресурсів — таких як швидкість вітру, рівень сонячної радіації, геотермальна активність; визначення ступеня придатності кожної території для розміщення конкретних технологій (наприклад, вітрових турбін, сонячних фотоелектричних панелей або морських ВДЕ-платформ)⁷⁴.

г. Інтеграція в мережу та інфраструктуру

Стаття 15b(2) наголошує на необхідності узгодження просторового планування з потребами енергетичної системи. Держави-члени повинні враховувати: прогнозоване енергоспоживання; потенціал гнучкості з боку споживача; очікувані показники енергоефективності; необхідність інтеграції систем. Також необхідно оцінити наявність існуючої інфраструктури — такої як електромережі, системи накопичення енергії та інструменти гнучкості — або потенціал для її створення чи модернізації⁷⁵. Мета — гарантувати, що проєкти ВДЕ плануються там, де енергія може бути ефективно накопичена, оброблена та розподілена.

д. Екологічні обмеження

Розміщення об'єктів поблизу наявної інфраструктури також сприяє уникненню необхідності прокладення нових ЛЕП через екологічно чутливі території⁷⁶. Стаття 15b вимагає врахування еколо-

⁷¹ REPowerEU: Спільні дії Європи заради більш доступної, безпечної та сталої енергетики

⁷² Стаття 15b Директиви RED III

⁷³ Article 15b (1) RED

⁷⁴ Оновлена Директива RED III, Стаття 15b(2)(a)

⁷⁵ Оновлена Директива RED III, Стаття 15b(2)(c)

⁷⁶ Огляд просторового планування відновлюваних джерел енергії та визначення Зон прискореного розвитку ВДЕ в обраних державах-членах ЄС, публікація Climate Action Network Europe, травень 2024 р., режим доступу: <https://caneurope.org/spatial-planning-for-renewables>

гічних обмежень під час картографування — зокрема: уникнення територій з високою природоохоронною цінністю та територій, на яких розташовані охоронювані природні середовища. Ці положення слід тлумачити у відповідності до екологічного законодавства ЄС, включно з Директивами про птахів, середовища існування (англ. *Habitats*) та Директивою з оцінки впливу на довкілля⁷⁷.

Для підтримки держав-членів у процесі картографування та визначення територій для розвитку відновлюваної енергетики (включно з Зонами прискореного розвитку ВДЕ, що детально розглядаються у Розділі 5), Європейська Комісія розробила низку інструментів та аналітичних матеріалів. Одним з таких є «Energy and Industry Geography Lab» — інструмент Об'єднаного дослідницького центру ЄК (англ. «Joint Research Centre»), що надає візуальне представлення зведених географічних даних, пов'язаних з енергетикою, промисловістю та інфраструктурою, з урахуванням енергетичних і екологічних факторів⁷⁸.

6.1.2. БАГАТОФУНКЦІОНАЛЬНЕ ВИКОРИСТАННЯ ТЕРИТОРІЙ ТА ОБМЕЖЕННЯ ЗОН ВИКЛЮЧЕННЯ

Сприяння багатофункціональному використанню територій (ст. 15b(3)). Першою вимогою Статті 15b(3) передбачено, що «держави-члени сприяють багатофункціональному використанню територій, зазначених у пункті 1». Хоча формулювання цієї норми є загальним, її суть полягає у тому, що під час визначення територій відповідно до Статті 15b(1) держави-члени повинні надавати перевагу таким ділянкам, які можуть одночасно підтримувати виробництво відновлюваної енергії та інші види діяльності. Мета цієї вимоги — забезпечити ефективне використання земельних ресурсів шляхом стимулювання синергії між виробництвом ВДЕ та іншими функціями, зокрема сільським господарством, лісівництвом, промисловістю або збереженням природи. Такий підхід

сприяє мінімізації конфліктів в частині землекористування, зниженню потреби в нових територіях, полегшенню інтеграції у мережу та підвищенню рівня суспільного прийняття ВДЕ-проектів⁷⁹.

Було розроблено низку звітів і рекомендацій щодо практичної імплементації цього підходу. Наприклад, Керівництво Європейської Комісії щодо Зон прискореного розвитку ВДЕ (грудень 2023 року, SWD(2023) 454 final) містить конкретні приклади багатофункціонального використання територій, зокрема: використання промислових зон, дахів будівель, паркінгів та деградованих територій для розміщення об'єктів ВДЕ⁸⁰.

Сумісність із попереднім видом використання території (ст. 15b(3)). Другою складовою Статті 15b(3) є вимога забезпечення сумісності технологій ВДЕ із попередніми формами використання територій. На практиці це означає, що у випадку, якщо запропонований ВДЕ-проект може суттєво порушити або витіснити вже існуючу діяльність на певній території, перевагу має отримати чинний вид землекористування. Ця вимога покликана забезпечити відповідальний й сталий підхід до використання земель і запобігти витісненню економічної, культурної чи соціальної діяльності, що має критичне значення для місцевих громад і регіонів.

Обмеження зон виключення. Ще один важливий аспект, який слід враховувати під час здійснення картографування відповідно до Статті 15b, — це необхідність обмеження зон виключення — територій, на яких заборонений розвиток проектів з відновлюваної енергетики. Хоча це положення прямо не передбачене Статтею 15b Директиви RED III, воно наполегливо рекомендується в Рекомендації Європейської Комісії щодо пришвидшення процедур видачі дозволів, зокрема в розділі «Краще визначення та планування місць реалізації проектів». У випадку, якщо органи влади планують виключити певні території з процесу картографування, вони зобов'язані надати «чітку й прозору інформацію з обґрунтуванням обмежень, зокрема пов'язаних із

⁷⁷ https://joint-research-centre.ec.europa.eu/scientific-tools-databases/energy-and-industry-geography-lab_en. Існують також різні каталоги даних, а також енергетичні, промислові географічні карти, що мають значення для картографування потенціалу ВДЕ та процесів розвитку ВДЕ.

⁷⁸ https://joint-research-centre.ec.europa.eu/document/download/a467b1f8-9ed1-49e9-9a5b-0b3dd4c6de7d_en?filename=Accompanying%20note_0.pdf

⁷⁹ Огляд просторового планування у сфері відновлюваної енергетики та визначення Зон прискореного розвитку ВДЕ в обраних державах-членах ЄС Публікація Climate Action Network Europe, травень 2024 року, доступна за посиланням: <https://caneurope.org/spatial-planning-for-renewables/>

⁸⁰ Європейська комісія, Керівництво щодо визначення Зон прискореного розвитку ВДЕ (SWD) 2023) 456 остаточний варіант (Видавництво Європейського Союзу, 2023) стр. 4 https://energy.ec.europa.eu/publications/guidance-designating-renewables-acceleration-areas_en

відстанню до житлової забудови, зон військової або цивільної авіації»⁸¹. Такі обмеження повинні ґрунтуватися на доказах та обґрунтованих планувальних підходах, аби гарантувати ефективне й повне використання земельного фонду, з одночасним дотриманням законних просторових обмежень.

6.1.3. УЗГОДЖЕНІСТЬ ТА ПРОЗОРИСТЬ

Національна, регіональна та місцева координація. В питанні картографування пункт 1 Статті 15b вимагає, щоб національні, регіональні та місцеві органи влади держав-членів ЄС координували свою діяльність між собою. Також підкреслюється необхідність взаємодії з операторами мереж. Такий підхід до співпраці сприяє уникненню прогалин, суперечностей або дублювань у процесі картографування і забезпечує більш узгоджене та ефективне планування.

Прозорість. З огляду на те, що просторове планування та картографування мають локалізований (територіальний) характер, ця вимога покликана забезпечити доступ органів, які наділені відповідними повноваженнями, до релевантних даних та інформації для визначення оптимальних територій для реалізації проєктів ВДЕ. Забезпечення доступу до достовірних і прозорих даних не лише сприяє ефективному відбору потенційних майданчиків, але й зменшує адміні-

стративні затримки, зміцнює довіру громадськості та забезпечує послідовне застосування критеріїв планування по всій території держави. У підсумку, це сприяє передбачуваності та спрощенню процедур видачі дозволів, що відповідає цілям Директиви RED III⁸².

Використання сучасних технологій у процесі картографування. Рекомендація Європейської Комісії щодо прискорення процедури видачі дозволів на проєкти ВДЕ та пов'язану інфраструктуру визначає та підтримує застосування передових технологій як ефективний інструмент сприяння енергетичному переходу. У ній зазначається, що держави-члени повинні детальніше досліджувати питання використання сучасних цифрових засобів, таких як штучний інтелект та геопросторові дані, з метою прискорення та автоматизації обробки інформації, де це можливо. Крім того, службовий документ (англ. *Staff Working Document*), що супроводжує керівництво щодо визначення Зон прискореного розвитку ВДЕ, закріплює, що цифрові інструменти, зокрема геоінформаційні системи (ГІС), відіграють ключову роль у виконанні зобов'язань з картографування, передбачених Статтею 15b. У зв'язку з цим наполегливо рекомендується, щоб держави-члени у процесі картографування максимально використовували сучасні цифрові технології та інструменти, засновані на даних. Це суттєво підвищить якість просторового планування і дозволить уніфікувати регуляторні процедури на всіх рівнях управління⁸³.

⁸¹ Європейська комісія, Рекомендації щодо прискорення видачі дозволів на проєкти у сфері відновлюваної енергетики та пов'язаної інфраструктури, https://energy.ec.europa.eu/publications/recommendation-and-guidance-speeding-permit-granting-renewable-energy-and-related-infrastructure_en

⁸² Оновлена Директива RED III, Стаття 15

⁸³ Європейська Комісія, Керівництво щодо визначення Зон прискорення розвитку відновлюваних джерел енергії, SWD(2023) 456 final (Видавництво Європейського Союзу, 2023) стр. 4 https://energy.ec.europa.eu/publications/guidance-designating-renewables-acceleration-areas_en

6.2. ПРОСТОРОВЕ ПЛАНУВАННЯ В ДАНІЙ ТА ОКРЕМИХ КРАЇНАХ ЄС

6.2.1. ЗАГАЛЬНИЙ ОГЛЯД ТА ОСНОВНІ БАР'ЄРИ ДЛЯ РОЗВИТКУ НАЗЕМНОЇ ВІТРОЕНЕРГЕТИКИ

Просторове планування передувє процесу отримання дозволів і визначає де та як можуть розвиватися проєкти відновлюваної енергетики. Відсутність належного просторового планування залишається однією з основних перешкод для реалізації проєктів з ВДЕ, зокрема — наземної вітроенергетики в межах ЄС. У багатьох випадках просторові плани не включають землі, призначені для цілей ВДЕ, або не відображають актуальних потреб у розвитку таких проєктів. У минулому це змушувало девелоперів ініціювати тривалі та складні процедури щодо зміни цільового призначення земельних ділянок. Навіть за наявності просторових планів, розробники проєктів в багатьох країнах ЄС (зокрема в Австрії, Фінляндії, Німеччині) скаржилися на надмірну тривалість процедур планування, що призводило до затягування строків реалізації проєктів та зростання інвестиційної невизначеності⁸⁴. Окрім цього, просторові плани, ухвалені на регіональному чи місцевому рівні, можуть відрізнятися між собою та не відповідати національним цілям⁸⁵. Наразі держави-члени ЄС працюють над імплементацією Директиви RED III і переглядають своє національне законодавство, зокрема з метою покращення процедур просторового планування.

Конфлікт між суспільними інтересами та потребою у спільному використанні територій. Розширення виробництва відновлюваної енергії та пов'язаної з цим інфраструктури відбувається в умовах обмеженого простору, що вимагає співіснування конкуруючих видів землекористування. Одним з ключових бар'єрів для ефективного просторового планування ВДЕ є конфлікти з іншими суспільно

важливими цілями, зокрема: охороною навколишнього природного середовища; сільським господарством; житловою та міською забудовою; транспортними коридорами; питаннями національної безпеки, зокрема територіями, зарезервованими для військових потреб або авіації. Ці конфлікти особливо актуальні для наземної та офшорної вітроенергетики, де, наприклад, обмеження, пов'язані з питаннями протиповітряної оборони (особливо в Балтійських країнах, Фінляндії та Німеччині), стали одними з найгостріших, зокрема через: можливі перешкоди для цивільних або військових радарних систем; занепокоєння щодо світлового забруднення. У понад 20 країнах ЄС виявлено конфлікти в частині землекористування, особливо із сільськогосподарськими угіддями та розширенням міст, а також екологічні бар'єри⁸⁶. Окремо слід зазначити ефект NIMBY (англ. «Not In My Backyard») — громадський спротив розміщенню ВЕС поблизу житлових забудов. Одним із найпоширеніших і найбільш системних бар'єрів залишаються зонування та регулювання мінімальної відстані, які обмежують або забороняють встановлення певних технологій, зокрема наземних вітротурбін (як, наприклад, у Польщі та Австрії).

Цифрові технології як ключовий інструмент.

Цифрові інструменти та платформи відіграють все більшу роль у підвищенні ефективності просторового планування та дозвільних процедур для ВДЕ-проєктів. Основні компоненти цього підходу: інтегровані інформаційні платформи; ГІС-картування, що об'єднує такі шари даних, як: адміністративні обмеження; результати екологічної оцінки; військові та авіаційні обмеження; інфраструктура електромереж, тощо. Особливе значення має «сенситивне картування» (англ. «sensitivity mapping») — використання просторових даних та

⁸⁴ Європейська комісія, Генеральний директорат з енергетики, Технічна підтримка розробки та впровадження політики у сфері відновлюваних джерел енергії (Видавництво Європейського Союзу, 2023) стр. 54–55 (переглянуто 15 березня 2025) <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/949ddae8-0674-11ee-b12e-01aa75ed71a1>

⁸⁵ До 2022 року такі виклики також спостерігалися в таких країнах, як Італія, Іспанія та Ірландія. З того часу багато держав-членів вжили активних заходів для вдосконалення своїх систем просторового планування, і ситуація загалом покращилася — було розпочато кілька реформ, а процеси планування стали більш узгодженими з цілями у сфері відновлюваної енергії. Однак у деяких випадках зберігаються розбіжності між національними та регіональними підходами до просторового планування. Європейська комісія: Генеральний директорат з енергетики, Eclareon, Oeko-Institut, SolarPower Europe, WindEurope, Tallat-Kelpšaitė, J., Brückmann, R., Banasiak, J., Valach, B., Surdea-Hernea, V., Szabó, J., Kokkonen, S., Bauknecht, D., Seebach, D., Vogel, M., Willems, G., Potestio, S., Sokolov, D., Bonadio, J., Chevillard, N., Технічна підтримка розробки та впровадження політики у сфері ВДЕ — спрощення дозвільних та адміністративних процедур для ВДЕ (RES Simplify) — Кінцевий звіт, Видавництво Європейського Союзу, 2023 р. <https://data.europa.eu/doi/10.2833/894296>

⁸⁶ Там само, стр. 17

екологічних критеріїв для визначення екологічно або соціально вразливих територій, які є менш придатними для розвитку ВДЕ або підлягають додатковим обмеженням. Використовуючи цифрові технології, особливо ГІС, національні адміністрації можуть: прискорити залучення інвестицій у відновлювану енергетику; знизити ризики затримок; уникнути необхідності вкладення коштів у непридатні ділянки. У ЄС-27 дедалі більше країн — зокрема **Ірландія, Данія, Естонія, Нідерланди, Бельгія та Німеччина** — активно впроваджують ГІС-системи для оптимізації просторового планування та прискорення розвитку ВДЕ. Такі інструменти також широко використовуються в процесах екологічної оцінки, допомагаючи органам влади та девелоперам завчасно передбачити і врахувати потенційні впливи⁸⁷.

Успіх залежить від координації, послідовності та залучення заінтересованих сторін. Ще однією суттєвою перепорою для розвитку наземної вітроенергетики є юридичне оскарження просторових планів. Якщо просторові плани розроблено недостатньо якісно або без належного громадського обговорення, заінтересовані сторони, які виступають проти реалізації проєктів у сфері відновлюваної енергетики, можуть оскаржити ці плани в судовому порядку, фактично блокуючи або затримуючи реалізацію проєктів з ВДЕ. Тому успішне просторове планування для ВДЕ залежить від тісної координації між органами влади, послідовності у підходах та взаємодії на різних рівнях управління, а також від змістовного залучення заінтересованих сторін. Рівень суспільного прийняття можна суттєво підвищити шляхом раннього та прозорого залучення громадськості, що дозволяє місцевим громадам і заінтересованим сторонам висловити зауваження ще на етапі просторового планування та надати коментарі до концепцій проєктів, а не реагувати вже на затверджені плани. Такі заходи, як фінансова участь гро-

мад — наприклад, прив'язка доходів від проєкту до фінансування місцевих послуг або інфраструктури — можуть стимулювати більш проактивний підхід до просторового планування у сфері розвитку ВДЕ. Водночас, раннє врегулювання екологічних, соціальних та землекористувальних аспектів на етапі просторового планування дозволяє запобігти конфліктам у майбутньому та підвищити життєздатність проєктів. Як зазначено у Флагманському проєкті технічної підтримки Європейської комісії, інтегровані процеси планування та механізми участі є ключовими факторами прискорення розгортання відновлюваної енергетики в ЄС⁸⁸.

6.2.2. КАРТУВАННЯ ТЕРИТОРІЙ ДЛЯ ВІДНОВЛЮВАНОЇ ЕНЕРГЕТИКИ, ВИКОРИСТАННЯ ЦІЛЬОВИХ ПОКАЗНИКІВ

Скоординований підхід. Цікавими прикладами скоординованого підходу до картування придатних територій для розвитку відновлюваної енергетики є практики **Ірландії та Італії**. В **Ірландії** координація процесу картування таких територій інтегрована у багаторівневу систему просторового планування, яка починається з Національного рамкового документу щодо планування (англ. «*National Planning Framework*», *NPF*) до 2040 року. Цей рамковий документ визначає стратегічні цілі для створення спільнот, що продукують низький рівень викидів вуглецю та мають високу кліматичну стійкість, і відповідно — рівень амбіцій у сфері інвестування в інфраструктуру відновлюваної енергетики⁸⁹. *NPF* сприяє поєднанню відновлюваної енергетики з іншими видами землекористування (наприклад, сільським господарством або промисловістю), стримуючи багатоцільове використання землі та підтримуючи ефективну просторову інтеграцію. Система просторового планування додатково структурується на трьох рівнях — національному, регіональному та окружному — і під-

⁸⁷ Моніторинг виконання рекомендацій та вказівок Комісії щодо прискорення процедури видачі дозволів на проєкти у сфері відновлюваної енергетики та пов'язаної з цим інфраструктури <https://ec.europa.eu/transparency/expert-groups-register/screen/meetings/consult?lang=en&meetingId=51835>; https://cerre.eu/wp-content/uploads/2024/10/CERRE_Speeding-up-Renewable-Energy-Permitting-in-Europe_FINAL.pdf;

⁸⁸ Флагманський проєкт спрямований на допомогу державам-членам в оптимізації та прискоренні процесів видачі дозволів на ВДЕ. https://reform-support.ec.europa.eu/accelerating-permitting-renewable-energy_en

⁸⁹ <https://www.npf.ie/project-ireland-2040-national-planning-framework/>

тримується спеціальними інструментами, зокрема Рамкою просторової політики у сфері виробництва електроенергії з відновлюваних джерел (англ. «Renewable Electricity Spatial Policy Framework», RESPF)⁹⁰. В Італії процес просторового планування для ВДЕ залишається в компетенції регіонів. Водночас національне законодавство покладає на відповідні міністерства обов'язок ідентифікувати придатні території для розвитку ВДЕ у співпраці з регіонами. Регіони повинні визначати такі території на основі уніфікованих критеріїв, встановлених міністерським указом. Кожен регіон має власний цільовий показник розвитку ВДЕ, що забезпечує збалансований розвиток відновлюваної енергетики та справедливий розподіл навантаження з досягнення кліматичних цілей⁹¹.

Національні цілі. У Німеччині просторове планування на субнаціональному рівні орієнтується на національні цілі. У 2022 році було ухвалено Закон про збільшення та прискорення розширення потужностей наземної вітроенергетики (англ. «Act to Increase and Accelerate the Expansion of Onshore Wind Energy»). Цей закон встановлює юридично обов'язкову ціль – до 2032 року виділити щонайменше 2% території країни під розвиток наземної вітроенергетики, з проміжною ціллю у 1,4% до 2027 року. Для кожної федеральної землі визначено конкретний показник площі, яку слід відвести під вітроенергетику. Ці показники визначаються з урахуванням таких факторів, як локальний вітровий потенціал та обсяг територій, що перебувають під охороною природи. Для досягнення цих цілей федеральні землі Німеччини повинні розробити власні стратегії просторового планування відповідно до єдиних правил і методичних настанов, які видає

федеральний уряд. Такий скоординований, ієрархічний підхід забезпечує трансформацію національних кліматичних цілей у конкретні просторові плани на регіональному рівні⁹².

Політика, заснована на даних, у контексті картування та ідентифікації територій для розвитку відновлюваної енергетики, а також визначення Зон прискореного розвитку ВДЕ. Хорватія та Португалія демонструють підходи, орієнтовані на використання даних. У Задарському окрузі Хорватії пілотний проєкт реалізовувався із застосуванням покрокового підходу до картування чутливості. Процес розпочався з виявлення юридичних обмежень і зон виключення, після чого було здійснено картування територій із високою екологічною чутливістю щодо розвитку вітрової та сонячної енергетики. Залишкові ділянки були оцінені за допомогою багатокритеріального аналізу (англ. «Multi-Criteria Analysis», MCA), який базувався на екологічних та соціально-економічних індикаторах для класифікації зон як низько-, середньо- або високо чутливих. Отримані карти чутливості були зіставлені з технічним та природним потенціалом, щоб визначити території, найбільш придатні для розвитку сонячної та вітрової енергетики⁹³. У Португалії Робоча група з визначення Зон прискореного розвитку ВДЕ (GTAER) отримала завдання ідентифікувати території з низькою екологічною та культурною чутливістю для розміщення Зон прискореного розвитку ВДЕ. Після визначення зон виключення та формування геопросторових наборів даних команда розробила проєктні карти потенційних Зон прискореного розвитку ВДЕ відповідно до різних сценаріїв політики⁹⁴.

⁹⁰ В даний час розробляється Програма просторової політики у сфері відновлюваної електроенергії (RESPF), яка згадується як один із пунктів плану дій Робочої групи з прискорення розвитку відновлюваної електроенергії.

⁹¹ Більш детальну інформацію про приклад Італії див.: Стаття 20 Законодавчого декрету № 199 від 8 листопада 2021 року, а також презентація Міністерства навколишнього середовища та енергетичної безпеки, Система розподілу регіонального навантаження в Італії, Засідання групи експертів з прискорення видачі дозволів на проєкти у сфері відновлюваної енергетики, 23 жовтня 2023 року. <https://ec.europa.eu/transparency/expert-groups-register/core/api/front/document/100187/download>

⁹² Закон про збільшення та прискорення розгортання наземної вітроенергетики (Gesetz zur Erhöhung und Beschleunigung des Ausbaus von Windenergieanlagen an Land) був прийнятий у 2022 році в рамках зусиль уряду Німеччини щодо швидкого розширення використання відновлюваних джерел енергії в рамках Великоднього пакету (Osterpaket) — комплексної законодавчої реформи, спрямованої на досягнення кліматичних та енергетичних цілей Німеччини на 2030 рік. Див.: Anja Hofelmeier, Федеральне міністерство економіки та кліматичних дій, презентація під час заходу для зацікавлених сторін щодо видачі дозволів, 25.10.2024. <https://ec.europa.eu/transparency/expert-groups-register/core/api/front/document/111865/download>

⁹³ Інтегроване планування використання відновлюваних джерел енергії в Південно-Східній Європі Пілотний проєкт: Інтегроване планування використання вітрової та сонячної енергії в Задарській жупанії: <https://eihp.hr/en/integrated-renewable-energy-planning-in-southeast-europe/>

⁹⁴ Створена наказом № 11912/2023 у грудні 2023 року, GTAER отримала завдання визначити райони з меншою екологічною та історичною чутливістю, придатні для розвитку зон прискореного розвитку ВДЕ (RAA). Ця ініціатива передбачала визначення зон виключення, розробку геопросторових наборів даних та створення карт – проєктів за різних політичних сценаріїв для сприяння їх раціональному впровадженню. <https://www.lneg.pt/en/project/acceleration-areas-for-renewable-energy/>.

6.2.3. БАГАТОФУНКЦІОНАЛЬНЕ ВИКОРИСТАННЯ ТЕРИТОРІЙ, ОБМЕЖЕННЯ ЗОН ВИКЛЮЧЕННЯ В КРАЇНАХ ЄС

«Земля — це критичний ресурс для енергетичного переходу Європи»⁹⁵, і забезпечення її ефективного та інклюзивного використання є однією з вимог Директиви RED III. У цій директиві державам-членам надано вказівку надавати пріоритет багатофункціональному використанню земель та мінімізувати зони виключення для розгортання об'єктів ВДЕ, відкриваючи додатковий простір для чистої енергетики. Проте між державами-членами існує суттєва різниця в ефективності реалізації цього принципу, що зумовлено відмінностями у традиціях планування та нормативно-правових системах.

Багатофункціональне використання — лісові території. У процесі транспозиції Директиви RED III помітні зусилля окремих держав-членів щодо максимального використання доступного простору. Провідним прикладом є Німеччина, де принцип багатофункціонального використання вже давно інтегровано в систему просторового планування. Вітроустановки зазвичай розміщуються у промислових лісах, які одночасно є віддаленими від житлової забудови та мають розвинену інфраструктуру (дороги, ЛЕП, залізничні коридори)⁹⁶. У сільськогосподарських регіонах, таких як Нижня Саксонія та Бранденбург, землі використовуються одночасно для ведення сільського господарства та виробництва вітрової енергії, оскільки фізичний слід турбін становить лише близько 1% від загальної площі проєкту, що дозволяє продовжувати обробіток. Така модель подвійного використання забезпечує економічну вигоду для землевласників завдяки договору оренди, одночасно зберігаючи продуктивність сільського господарства.

Хоча багатофункціональне використання не передбачене прямо в Законі про планування (англ. «Planning Act») Данії, муніципалітети мають

право сприяти такому підходу у своїх практиках просторового планування. Відповідно до параграфу 11а Закону про планування, муніципальний план визначає цільове призначення територій, а локальний план (регульований параграфами 13–15) встановлює обов'язкові рамки щодо того, як може здійснюватися забудова або використання земель на визначених територіях. Таким чином, у Данії муніципальний план надає можливість для багатофункціонального використання, а локальний план забезпечує його реалізацію на рівні конкретної ділянки. Муніципалітет Рінгкебінг-Скєрн є гарним прикладом застосування такого підходу в Данії. У стратегії просторового планування та розвитку муніципалітету 2023 року зазначено: «Мультифункціональність означає, що територія використовується для кількох цілей одночасно. Наприклад, у відкритій сільській місцевості на одній ділянці можуть розміщуватися і сонячні панелі, і здійснюватися сільськогосподарська діяльність. Це створює додану вартість, яка сприяє як зеленому переходу, так і збереженню аграрної активності»⁹⁷.

Сільськогосподарські землі та ВДЕ. Крім того, впровадження проєктів вітроенергетики на сільськогосподарських угіддях та орних землях уже стало звичною практикою в **Німеччині**, зокрема в таких регіонах, як Бранденбург, Нижня Саксонія та Шлезвіг-Гольштейн. Нижня Саксонія та Бранденбург на сьогодні є «найпотужнішими федеральними землями Німеччини»⁹⁸ з розвитку вітроенергетики, що забезпечує узгоджене співіснування вже наявного сільськогосподарського землекористування з реалізацією проєктів відновлюваної енергетики. З огляду на те, що «просторові потреби наземної вітроенергетики охоплюють усю площу проєкту, але самі турбіни займають лише приблизно 1% цієї території»⁹⁹, вітроенергетична інфраструктура дозволяє зберігати можливість вирощування сільськогосподарських культур або випасу худоби навколо вітроустановок. Ба більше, у низці регіонів практика багатофункціонального земле-

⁹⁵ Земля для ВДЕ: Брифінг щодо просторових вимог для сталого енергетичного переходу в Європі, стр. 3 https://eeb.org/wp-content/uploads/2024/07/Land_for_RES_Report.pdf

⁹⁶ Bunzel. K., Bovet. J., Thrän. D., and Eichhorn. «Приховані поза законом у лісі? Юридичний та просторовий аналіз наземної вітроенергетики в Німеччині» (англ. *Hidden outlaws in the forest? A legal and spatial analysis of onshore wind energy in Germany*) та Експерти розчищають шлях для вітроенергетики в лісах Німеччини — Power Engineering International

⁹⁷ Ringkøbing-Skjern Стратегія планування та розвитку муніципалітету до 2023 року: https://rksk.dk/Files/Files/Om%20Kommunen/Planer-og-kort/Plan-og-Udviklingsstrategi-2023_hjemmeside_webtilgAengelig.pdf

⁹⁸ JustWind4All case studies, p 1 : DE case-study.pdf

⁹⁹ Земля для відновлюваних джерел енергії: Брифінг щодо просторових вимог для сталого енергетичного переходу в Європі, стр. 10: https://eeb.org/wp-content/uploads/2024/07/Land_for_RES_Report.pdf

користування надає власникам земельних ділянок економічну мотивацію до розміщення проєктів ВДЕ. Залежно від регіону, землевласники можуть здавати частину своїх земель в оренду під ці проєкти, зберігаючи при цьому основну сільськогосподарську діяльність. Це створює для них пасивне джерело доходу без втрат для аграрної продуктивності, а отже — сприяє поширенню подвійного землекористування.

Зони виключення. В питанні зон виключення **Франція** демонструє дієвий приклад нещодавньої нормативної реформи, що відкрила нові можливості для впровадження відновлюваної енергетики. Раніше Стаття L.111-6 Містобудівного кодексу забороняла будівництво сонячних фотоелектричних електростанцій за межами міських територій у межах 100 метрів від автомагістралей і транспортних розв'язок, а також 75 метрів від інших основних доріг¹⁰⁰. Ці буферні зони (фр. *zones de recul*) були запроваджені з метою збереження естетичного вигляду ландшафтів, гарантування безпеки та охорони природного середовища. Втім, після ухвалення Закону №2023-157 ці норми зазнали істотних змін. У новій редакції законодавства дозволено розміщення об'єктів сонячної енергетики, зокрема фотоелектричних та сонячно-теплових установок, у межах зон, які раніше були виключені з потенційної забудови¹⁰¹. Це дало змогу суттєво розширити доступні площі для розміщення ВДЕ — французька влада вже оголосила тендери на встановлення 240 МВт сонячних потужностей уздовж національних автомагістралей, використовуючи малозадіяні транспортні коридори¹⁰².

Врегулювання просторових конфліктів. **Франція** також досягла значного прогресу в подоланні однієї з найбільш стійких перепон для розвитку наземної вітроенергетики — конфліктів із використанням повітряного простору авіацією та військовими структурами. Такі суперечності, зокрема пов'язані зі створенням перешкод для роботи радарів, у минулому призводили до масових відмов у

погодженні проєктів. Стаття 67 Закону № 2023-175 запроваджує більш прагматичний підхід: замість повної заборони, закон дозволяє реалізацію проєктів за умови, що девелопери беруть на себе фінансування технічних рішень для усунення впливу на радарні системи¹⁰³. Паралельно створено спеціальну робочу групу для налагодження співпраці між вітроенергетичними компаніями та силами оборони, що сприяє пришвидшенню процедур погодження.

У сукупності ці реформи означають важливий перехід Франції до більш гнучкого та ефективного управління просторовим ресурсом. Інтегруючи об'єкти відновлюваної енергетики до зон із наявною або сумісною інфраструктурою — таких як транспортні коридори, лісові масиви та повітряний простір, що перебуває під контролем військових — Франція поступово усуває ключові регуляторні бар'єри й прискорює власний енергетичний перехід у відповідності до цілей Директиви RED III.

6.2.4. НАЛЕЖНА ПРАКТИКА КООРДИНАЦІЇ ТА ВИКОРИСТАННЯ СУЧАСНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Міжурядова координація. Однією із показових реформ просторового планування та скоординованого підходу до прискорення розгортання відновлюваної енергетики в Європі може відзначитись **Ірландія**. У червні 2024 року уряд Ірландії започаткував Робочу групу з прискорення розвитку відновлюваної електроенергетики (англ. «ARE Taskforce») з метою визначення територій, придатних для розміщення ВДЕ, відповідно до вимог Директиви RED III. План імплементації ARE передбачає створення національної ГІС-платформи для просторового планування ВДЕ, а також інструментів для підтримки багаторівневого планування на національному, регіональному та місцевому рівнях¹⁰⁴. Іншим прикладом ефективної міжінституційної координації в сфері просторового планування є **Німеччина**, яка створила багато-

¹⁰⁰ Європейська комісія, Дослідження щодо визначення зон прискореного розвитку ВДЕї (Видавництво Європейського Союзу, 2024), стр. 29:

https://managenergy.ec.europa.eu/document/download/af1ed39c-fe91-4124-aea1-2fc8ea1cfdb3_en?filename=study%20on%20the%20designation%20of%20renewables%20acceleration-MJ0224705ENN.pdf (переглядалось 16 березня 2025).

¹⁰¹ Там само

¹⁰² К. Мільйон Росс, Франція планує встановити сонячні електростанції потужністю 240 МВт для автомагістралей (Power Technology, 16 квітня 2024 р.): <https://www.power-technology.com/news/france-plans-240mw-solar-capacity-for-highways/> (переглядалось 16 березня 2025)

¹⁰³ Франція, Loi n° 2023-175 du 10 mars 2023 relative à l'accélération de la production d'énergies renouvelables (Legifrance, 10 March 2023), available at: <https://www.legifrance.gouv.fr/jorf/id/JORFTEXT000047294244/>

¹⁰⁴ <https://www.gov.ie/en/publication/13d00-accelerating-renewable-electricity-taskforce/>

рівневу та високо скоординовану систему просторового планування з метою пришвидшення розвитку ВДЕ, особливо наземної вітроенергетики. Окрім обов'язкових національних цільових показників щодо відведення земель для вітроенергетики, у Німеччині впроваджено потужну координаційну структуру з чітким та узгодженим розподілом повноважень: Федеральне міністерство економіки та захисту клімату (BMWK) відповідає за формування політики на національному рівні, тоді як національні органи просторового планування відповідають за регіональне зонування та тісно співпрацюють із місцевими органами самоврядування щодо реалізації просторових планів.

ГІС-інструменти. Використання геоінформаційних систем є поширеною практикою в державах-членах ЄС для підтримки просторового планування у сфері ВДЕ. У контексті спеціалізованої підтримки наземної вітроенергетики, Баварія (Німеччина) розробила офіційний інструмент — Вітровий атлас (англ. «Wind Atlas»), що є ГІС-платформою для вибору та планування відповідних майданчиків під проєкти вітроенергетики¹⁰⁵. ГІС використовується не лише для оцінки потенціалу вітру та сонячної енергії, але й для передбачення конфліктів і виявлення екологічних або інфраструктурних ризиків. У Нідерландах загальнодоступна карта ризиків (*Risicokaart*) відображає розташування потенційно небезпечних промислових об'єктів, трубопроводів і складів хімічних речовин¹⁰⁶. У Франції функціонує Національний геопортал (*Geoportail*), що допомагає при ОВД, визначенні маршрутів з мінімальним впливом на довкілля, відображає тип землекористування, археологічні об'єкти та природоохоронні території.

Картування чутливості територій. Зростає кількість держав-членів ЄС, які застосовують картування чутливості — тобто об'єднання різних геопросторових шарів для створення карт, що показують різні рівні чутливості територій. Це доз-

воляє створювати інструменти просторового планування та екологічної оцінки, які допомагають визначати території, чутливі до окремих типів розвитку — наприклад, до встановлення об'єктів ВДЕ. В Іспанії розроблено інструмент зонування національної території за ступенем екологічної чутливості¹⁰⁷. Він містить два шари — окремо для вітрових та сонячних електростанцій — з відображенням значень індексу чутливості та відповідних екологічних індикаторів у кожній точці карти. У Фландрії (Бельгія) також розроблено карти чутливості для розміщення вітрових турбін з урахуванням ризиків для птахів і кажанів. Інструмент класифікує територію регіону за чотирма рівнями ризику.

У Нідерландах запроваджено інноваційну ініціативу — Цифрову систему Закону про довкілля (*DSO – Digitaal Stelsel Omgevingswet*), яка є комплексною цифровою платформою, що інтегрує кілька функцій просторового та екологічного планування. DSO дозволяє подавати заяви на отримання дозволів, сповіщення про окремі види діяльності, а також забезпечує доступ до інтерактивної карти, що відображає всі релевантні просторові та екологічні плани й нормативи для конкретної ділянки. Платформа об'єднує дані з муніципальних планів, провінційних і національних регламентів, а також галузевих нормативів, які раніше існували на чотирьох окремих платформах.

Варто зазначити, що інтеграція до системи DSO тривала кілька років. Хоча офіційно система була запущена 01 січня 2024 року, перед цим відбувалася тривала фаза розробки та тестування. Запуск відкладався через складність завдання та необхідність синхронізації цифрової системи з правовим регулюванням. Важливо, що в Нідерландах процедури просторового планування та екологічної оцінки інтегровані в єдину правову рамку — Закон про довкілля та планування (*Omgevingswet*), що слугує прикладом правової та цифрової інтеграції¹⁰⁸.

¹⁰⁵ <https://www.bayern-innovativ.de/en/detail/energie-atlas-bayern-neuerungen-september-2024>

¹⁰⁶ <https://www.risicokaart.nl/>

¹⁰⁷ <https://www.auxadi.com/blog/2021/02/08/spain-new-tool-to-help-environmental-zoning-for-renewable-energy/>

¹⁰⁸ Моніторинг виконання рекомендацій та вказівок Комісії щодо прискорення процедур видачі дозволів на проєкти у сфері відновлюваної енергетики та пов'язаної інфраструктури, <https://ec.europa.eu/transparency/expert-groups-register/screen/meetings/consult?lang=en&meetingId=51835>; https://cerre.eu/wp-content/uploads/2024/10/CERRE_Speeding-up-Renewable-Energy-Permitting-in-Europe_FINAL.pdf

6.2.5. ПРОСТОРОВЕ ПЛАНУВАННЯ В УКРАЇНІ

Місцева містобудівна (просторова) документація є ключовим чинником, що визначає ступінь готовності певних територій до розміщення вітроенергетичних установок. Відсутність такої документації перешкоджає девелоперам у поданні заявок на отримання дозволу на будівництво.

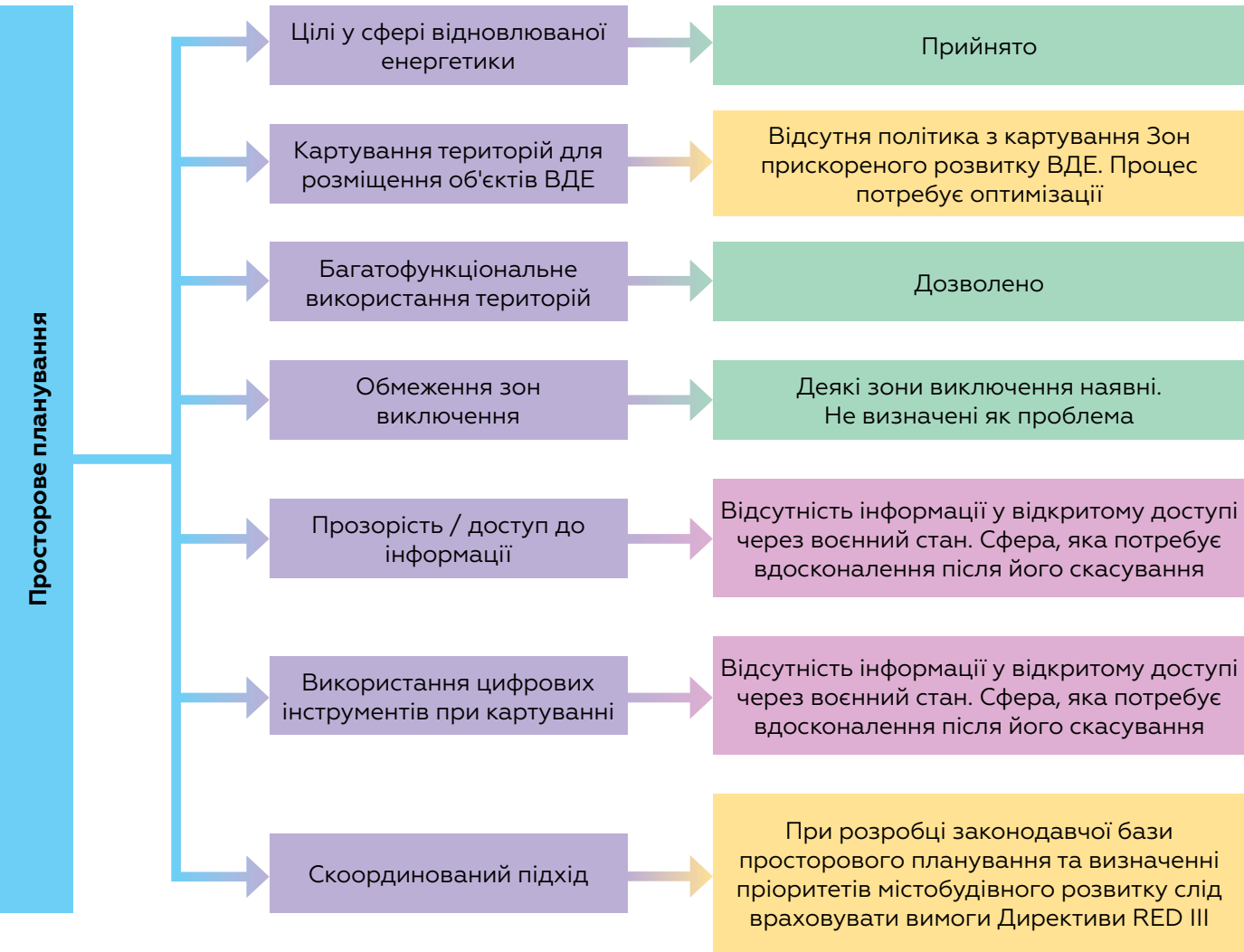
Як зазначалося раніше у розділі 3, в Україні спостерігається дефіцит затверджених документів просторового розвитку та планів забудови населених пунктів. Основними причинами цього є застарілі кадастрові дані, недостатнє фінансування, дефіцит фахівців та обмежений доступ до надійних планувальних ресурсів.

Починаючи з 01 січня 2025 року, передбачено спрощену процедуру зміни цільового призна-

чення земельних ділянок, розташованих за межами населених пунктів, на яких не розроблена містобудівна (просторова) документація. Це стало можливим після припинення з 31 грудня 2024 року дії можливості затвердження ДПТ як підстави для зміни цільового призначення землі. Спрощена процедура передбачає можливість використання обґрунтованого висновку органу з питань містобудування та архітектури, який оцінює доцільність розміщення відповідного об'єкта на земельній ділянці. Така оцінка має відповідати вимогам законодавчих актів, будівельних норм та інших обов'язкових документів, як це викладено в Розділі 3.

Водночас, девелопери ВЕС вказують на суттєві недоліки цієї процедури¹⁰⁹. Основні зауваження стосуються необхідності залучення власників землі та труднощів у погодженні розміщення вітропарку на

Схема 6.1. Нормативно-правова рамка просторового планування в Україні — узгодженість із вимогами Директиви RED III

¹⁰⁹ Інтерв'ю з девелоперами вітроенергетичних проєктів

несуміжних ділянках. У результаті девелоперам доводиться ділити проєкт вітроелектростанції на окремі черги, кількість яких відповідає кількості турбін, що розміщуються на різних ділянках. Це вимагає отримання окремих дозволів на будівництво для кожної черги, що призводить до затягування строків, підвищення витрат та ускладнює приєднання до електричних мереж.

6.2.6. АНАЛІЗ ПРОГАЛИН

Станом на час написання даного звіту, в Україні відсутня державна політика з ідентифікації та відведення територій для реалізації проєктів у сфері відновлюваної енергетики. Також не існує національної бази даних, яка містила б достовірну, перевірену та орієнтовану на ринок інформацію про ділянки, придатні для розміщення об'єктів ВДЕ. Створення такої бази є критично важливим для спрощення та прискорення процесу розвитку вітроелектростанцій та інших об'єктів ВДЕ в Україні.

Відсутність місцевої містобудівної (просторової) документації залишається основною причиною затримок у процедурі видачі дозволів. Однак існує низка інших викликів, які, хоча й менш значущі з точки зору строків, однак істотно ускладнюють реалізацію проєктів ВДЕ в Україні.

- **Обмеження щодо набуття у власність земельних ділянок:** Іноземний девелопер вітроелектростанцій, який працює в Україні через створену тут дочірню компанію, має обмежені права щодо набуття у власність земельних ділянок для будівництва ВЕС або інших об'єктів ВДЕ через неузгодженість положень земельного законодавства України¹¹⁰.
- **Ціноутворення на сервітути:** В Україні відсутнє уніфіковане регулювання вартості сервітутів у рамках приватно-правових угод. Це іноді призводить до того, що власники землі висувають надмірно високі фінансові вимоги, що ускладнює досягнення взаємоприйнятних домовленостей з девелоперами.

- **Обмеження у повноваженнях землекористувачів щодо зміни цільового призначення земель:** Упродовж усього процесу девелопери значною мірою залежать від дій власників земельних ділянок. Відповідно до чинного законодавства, лише власник земельної ділянки має право подавати заяву на зміну її цільового призначення. Оскільки більшість ВЕС розміщується на орендованих землях, девелопери стикаються з труднощами у реалізації процедури зміни цільового призначення. Це обмеження суттєво ускладнює подання відповідних заявок. Одним із можливих рішень є надання права землекористувачам ініціювати процедуру зміни цільового призначення за умови подальшого погодження таких змін з власником земельної ділянки.
- **Встановлення вітровимірювальних щогл:** Виділення земельних ділянок для встановлення вітровимірювальних щогл становить істотну проблему на етапі реалізації вітроенергетичних проєктів. Чинне законодавство не передбачає винятків, які дозволяли б встановлювати такі щогли без затвердженої містобудівної документації. Крім того, відповідно до законодавства України щогли вітрових вимірювань не класифікуються як тимчасові споруди. Внаслідок цього девелоперам необхідно оформлювати такі об'єкти як капітальні споруди, що передбачає отримання всіх необхідних дозволів, а також внесення змін до містобудівної документації та правового режиму землекористування. Зазначена вимога подовжує загальну тривалість підготовки проєктів ВЕС орієнтовно на один рік, збільшуючи загальний термін розробки проєкту до трьох-чотирьох років.
- **Неможливість розміщення інфраструктури та вітротурбін у польових захисних лісосмугах:** До 2019 року польові захисні лісосмуги мали статус лісових земель та регулювалися відповідним законодавством. Проте у 2019 році їх класифікацію змінено — тепер вони віднесені до сільськогосподарських земель відповідно до Статті 22 Земельного кодексу України. Одночас-

¹¹⁰ Стаття 82 Земельного кодексу України № 2768-III від 25.10.2001: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2768-14#Text> (переглянуто: 15 березня 2025)

но, згідно з «Правилами утримання та збереження польових захисних лісосмуг, розташованих на сільськогосподарських землях», затвердженими постановою КМУ № 650 від 22 липня 2020 року, будівництво будь-яких об'єктів у межах таких лісосмуг заборонене¹¹¹. За оцінками українських девелоперів у галузі вітроенергетики, ці обмеження щодо забудови лісосмуг негативно впливають на можливості розвитку проєктів ВДЕ.

- **Картування територій для розвитку відновлюваної енергетики:** Станом на сьогодні Україна не впровадила жодної державної політики щодо картування територій, придатних для реалізації проєктів у сфері ВДЕ. Для ефективної ідентифікації придатних територій для розвитку відновлюваної енергетики Україна має враховувати такі фактори:

(а) наявність джерел ВДЕ та потенціал виробництва енергії з відновлюваних джерел з використанням різних технологій, включаючи як наземні, так і офшорні рішення;

(б) прогнозований попит на енергію, з урахуванням активного управління попитом, очікуваного підвищення енергоефективності та інтеграції енергосистеми;

(в) наявність відповідної енергетичної інфраструктури, зокрема електромереж, установок зберігання енергії та інших інструментів гнучкості, а також потенціал для розвитку або модернізації такої мережевої інфраструктури та УЗЕ.

Наведена нижче таблиця висвітлює невідповідності між українським законодавством у сфері просторового планування та вимогами Європейського Союзу, із зазначенням напрямів, у яких необхідне оновлення нормативно-правової та процедурної бази. Усі перелічені заходи спрямовані на підтримку земельної реформи, реформи децентралізації та політики відкритих даних.

¹¹¹ Стаття 19 «Правил утримання та збереження польових захисних смуг, розташованих на сільськогосподарських землях», затверджених постановою Кабінету Міністрів № 650 від 22 липня 2020 року.
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/650-2020-%D0%BF#Text>

ВІДПОВІДНІ ПОЛОЖЕННЯ ЗАКОНОДАВСТВА ЄС	ЧИННЕ УКРАЇНСЬКЕ ЗАКОНОДАВСТВО ТА АДМІНІСТРАТИВНІ ПРОЦЕДУРИ	ПОСИЛАННЯ НА ВІДПОВІДНЕ ЗАКОНОДАВСТВО	ПРОГАЛИНИ ТА НЕОБХІДНІ ЗМІНИ
Цілі у сфері ВДЕ, Директива RED III, Ст. 3	Ціль: 27% частка відновлюваних джерел енергії у валовому кінцевому споживанні енергії	Національний план дій з ВДЕ до 2030 року	Прийнято
Картування (просторове планування) – ГІС, Директива RED III, Ст. 15b	Відсутня державна політика у цій сфері. Процеси ініціюються різними акторами – науковцями, бізнесом та громадськими організаціями	Відсутнє	Запустити державну процедуру картування вітрового потенціалу; вимірювання мають здійснюватися згідно з європейськими стандартами; створити єдину базу даних з точними, перевіреними даними про вітровий потенціал України
Множинне використання територій, Директива RED III, Ст. 15b	Об'єкти генерації можуть розміщуватись на будь-яких земельних ділянках, придатних для промислової діяльності. Інфраструктура може бути розміщена на будь-яких категоріях земель	1) Земельний кодекс України № 2768-III від 25.10.2001 2) Закон України «Про енергетичні землі...» № 2480-VI від 09.07.2010	Допустиме множинне використання земель. Доцільно розширити правові підстави – дозволити встановлення ВЕУ на підставі сервітуту
Обмеження зон відчуження, Директива RED III, Ст. 15b	Законодавство містить чіткі положення щодо необхідності дотримання буферної зони у 700 метрів між вітровими електростанціями та населеними пунктами. Діють норми, які вимагають погодження висоти та розташування вітрових турбін з органами цивільної та військової авіації. Строгі заборони на будівництво поширюються виключно на території природно-заповідного фонду. Розвиток інших територій можливий за умови дотримання вимог законодавства у сфері оцінки впливу на довкілля та природоохоронного законодавства.	1) Повітряний кодекс України № 3393-VI 2) Закон «Про природно-заповідний фонд України» № 2456-XII 3) Постанова КМУ № 1427 від 23.12.2021 4) ДСТУ 8335:2015	Відсутнє
Використання цифрових інструментів, Рекомендація Комісії щодо прискорення процедур	Відсутні цифрові інструменти з перевіреними, достовірними та достатніми даними для ухвалення обґрунтованих інвестицій		Розробити національну цифрову платформу з надійною інформацією про потенціал ВДЕ, наявність мережевої інфраструктури, придатність територій
Узгодженість підходів, Директива RED III, Ст. 15b	Державна політика у сфері ВДЕ прописана в законах та програмах, проте відсутній орган, відповідальний за моніторинг досягнення цілей		Створити міжвідомчу структуру (англ. «task force»), відповідальну за формування політики у сфері ВДЕ та моніторинг виконання цілей

7. ПРИЄДНАННЯ ДО МЕРЕЖІ ТА ПЛАНУВАННЯ РОЗВИТКУ МЕРЕЖ

У цьому розділі розглядається зростаюча роль електричних мереж у забезпеченні масштабного розгортання відновлюваної енергетики, як це визначено в Директиві RED III та у супровідних ініціативах політики ЄС. Наголошується, що перехід до більш децентралізованої, гнучкої та цифрової енергетичної системи вимагає переосмислення підходів до планування мереж, дозвільних процедур та процедур приєднання — елементів, що дедалі більше розглядаються як стратегічна інфраструктура. Хоча на сьогоднішньому етапі пріоритетом для України залишається відновлення базової енергетичної інфраструктури, ця ситуація водночас відкриває унікальну можливість для проєктування майбутньої енергомережі відповідно до сучасних стандартів ЄС. У цьому розділі розглянуто відповідні положення Директиви RED III, новітні практики країн-членів ЄС, а також чинну правову та технічну базу України, з метою виявлення основних вузких місць і потреб у гармонізації для пришвидшення енергетичного переходу.

7.1. ПРИЄДНАННЯ ДО МЕРЕЖІ ТА ПЛАНУВАННЯ РОЗВИТКУ МЕРЕЖ В ЗАКОНОДАВСТВІ ЄС

Швидке розширення потужностей наземної та морської вітроенергетики, сонячної енергетики та децентралізованого енергогенерування перевершує темпи розвитку електричних мереж по всій Європі. Загалом багато національних і регіональних мереж спочатку не були розраховані на високу варіативність, децентралізованість і двосторонній характер потоків електроенергії, що зумовлює потребу в переході до більш гнучких і «розумних» мереж. Хоча це ще не є нагальною проблемою для України — де на першому місці наразі стоїть відновлення базових потужностей генерації електроенергії та енергопостачання — процес реконструкції водночас дає змогу закласти основу для довгострокового розвитку енергосистеми із вбудованими механізмами гнучкості та цифровими рішеннями з самого початку.

Розвиток електромереж і спрощення процедур приєднання до них визнаються ключовими чинниками для досягнення цілей Європи у сфері відновлюваної енергетики. Директива RED III класифікує мережі як стратегічну інфраструктуру, яку необхідно проактивно розширювати та модернізувати для забезпечення масштабної інтеграції відновлюваних джерел енергії. Відповідно до статті 15с Директиви RED III, держави-члени зобов'язані забезпечити регулярне оновлення планів розвитку електромереж з урахуванням національних цілей у сфері ВДЕ. Директива RED III

також вимагає кращої координації просторового планування з інвестиціями в мережі, зокрема через виділення спеціальних зон для мережевих проєктів (Стаття 15e). Крім того, Директива RED III приділяє значну увагу необхідності пришвидшення дозвільних процедур для приєднання ВДЕ-проєктів до мережі (Стаття 16b) і надає таким проєктам пріоритетний доступ до мережі. Особливий акцент також зроблено на технічному переоснащенні/модернізації потужностей (англ. «repowering») та можливості випробовування інноваційних рішень у рамках регуляторних «пісочниць».

Положення Директиви RED III доповнюються іншими ініціативами ЄС, зокрема Планом дій ЄС щодо розвитку електромереж (2023 р.) та оновленими Рекомендаціями Європейської Комісії від 13 травня 2024 року щодо пришвидшення дозвільних процедур для ВДЕ та пов'язаної інфраструктури¹¹². План дій ЄС (листопад 2023 р.) наголошує на нагальній потребі в розширенні мереж та запровадженні регуляторних стимулів для проактивного (на випередження) розвитку мереж. У Рекомендаціях також міститься заклик до держав-членів інтегрувати потреби відновлюваної енергетики та електрифікації до планів розвитку мереж, забезпечити прозорість і цифровізацію процедур приєднання, включно з наданням чіткої інформації про пропускну спроможність мереж¹¹³.

¹¹² Існує також кілька інших відповідних законодавчих інструментів, зокрема Регламент TEN-E (Регламент (ЄС) 2022/869), Регламент про ринок електроенергії та Директива про ринок електроенергії. Однак, оскільки цей звіт зосереджується на RED III та питаннях, пов'язаних з дозволами, ці документи не розглядаються тут детально.

¹¹³ Реліз Комісії, План дій ЄС щодо енергетичних мереж (COM/2023/757 final) <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=COM%3A2023%3A757%3AFIN&qid=1701167355682>

7.1.1. ДОСТУП ДО МЕРЕЖІ ТА ПРОЦЕДУРИ ПРИЄДНАННЯ

Планування мереж. У багатьох державах-членах ЄС (ЄС-27) національні плани розвитку мереж поки що не узгоджені з відповідними цілями у сфері ВДЕ, суттєво недооцінюючи потенційні потужності вітрової та сонячної генерації. Це створює ризик перевантаження мережі та неналежної підготовки до інтеграції нових відновлюваних потужностей. Відтак, якісне планування мереж у поєднанні з ефективною імплементацією положень Директиви RED III та Плану дій ЄС щодо мереж є критично важливим для забезпечення успішного енергетичного переходу¹¹⁴.

Координація довгострокового планування на рівні передачі та розподілу. План дій ЄС щодо електромереж приділяє особливу увагу координації довгострокового планування як на рівні систем передачі, так і на рівні систем розподілу електроенергії. Оператори системи передачі (ОСП) та держави-члени ЄС зобов'язані планувати та реалізовувати достатню кількість проєктів у сфері електропередачі, що відповідають потребам ЄС на 2030, 2040 і 2050 роки, відповідно до Національних планів з енергетики та клімату. Процеси планування як на рівні ОСП, так і на рівні операторів систем розподілу (ОСР) повинні активно залучати користувачів мереж, зокрема девелоперів відновлюваних джерел енергії, щоб забезпечити адекватне відображення майбутнього попиту. Крім того, інфраструктура електромереж повинна розроблятися у тісному зв'язку з іншими критично важливими інфраструктурами, зокрема водневою інфраструктурою, об'єктами зберігання енергії, системами транспортування CO₂ та зарядною інфраструктурою для «зеленого» транспорту¹¹⁵.

Агентство Європейського Союзу з питань співпраці енергетичних регуляторів (ACER) просуває цю ідею ще далі, наголошуючи на важливості скоординованого планування та інвестування у розвиток мереж не лише на національному, а й на

регіональному рівні (між кількома країнами), із врахуванням міжсекторального підходу. ACER рекомендує якнайшвидше впроваджувати інтегроване планування на місцевому, національному та європейському рівнях, яке враховуватиме також такі технології, як водень і пов'язані з ним ланцюги доданої вартості, сценарії електрифікації систем теплопостачання, теплових насосів, тощо. Для пришвидшення інвестицій у регіональну інфраструктуру чинний підхід «знизу вгору» може бути доповнений підходом «згори вниз», при якому саме органи влади доручатимуть ОСП усувати регіональні інфраструктурні прогалини¹¹⁶.

Визначення спеціальних зон для мережевих проєктів та проєктів УЗЕ. Стаття 15е Директиви RED III передбачає, що держави-члени можуть визначати спеціальні зони для розвитку інфраструктури електромереж та накопичення енергії, необхідної для інтеграції відновлюваних джерел енергії. Такі плани мають узгоджуватися із Зонами прискореного розвитку ВДЕ, а також виключати території Natura 2000 і національні природоохоронні об'єкти. Визначені інфраструктурні зони повинні пройти стратегічну екологічну оцінку та містити належні регуляторні положення і заходи щодо запобігання або мінімізації негативного впливу на довкілля. У разі наявності обґрунтованих обставин — зокрема терміновості досягнення кліматичних та ВДЕ-цілей — держави-члени можуть звільнити окремі проєкти електромереж або УЗЕ в межах визначених зон від деяких процедур екологічної оцінки, за умови дотримання встановлених правил щодо пом'якшення впливу. Для таких проєктів має проводитись спрощений процес скринінгу — протягом 30 днів — на основі вже наявних екологічних даних, щоб виявити потенційно значущі ризики, що не були передбачені заздалегідь¹¹⁷.

Приєднання до електромережі. Процеси приєднання до мереж регулюються окремими мережевими кодексами, мета яких — гармонізація правил приєднання та забезпечення ефективної і безпечної роботи енергосистем¹¹⁸. На рівні ЄС до-

¹¹⁴ Реалізація місії в передачі: Мережі для енергетичної трансформації Європи, звіт EMBER, березень 2024 року <https://ember-energy.org/app/uploads/2024/03/Grids-for-Europes-Energy-Transition-Report-1.pdf>

¹¹⁵ Питання та відповіді щодо Плану дій ЄС щодо енергетичних мереж https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/qanda_23_6045

¹¹⁶ Розвиток електроенергетичної інфраструктури для підтримки конкурентоспроможної та стійкої енергетичної системи. Звіт про моніторинг за 2024 рік. https://www.acer.europa.eu/sites/default/files/documents/Publications/ACER_2024_Monitoring_Electricity_Infrastructure.pdf

¹¹⁷ Стаття 15 е, Переглянута директива про відновлювані джерела енергії, https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=OJ:L_202302413

¹¹⁸ <https://extranet.acer.europa.eu/ga/Electricity/CONNECTION-CODES>

говірні відносини між розробниками (власниками проєктів) та енергетичними компаніями (особливо, ОСП та ОСР) регулюються, зокрема, Директивою про електроенергію (англ. «*Electricity Directive*»), яка гарантує «право на приєднання». Держави-члени повинні гарантувати, що всі споживачі, включаючи виробників електроенергії, мають право на приєднання до мережі на прозорих, справедливих і недискримінаційних умовах¹¹⁹. У контексті дозвільних процедур в рамках приєднання до мереж, і Директиви RED III містить відповідні положення у Статті 16, яка регулює організацію процесу видачі дозволів. Хоча ця стаття встановлює конкретні строки для деяких типів ВДЕ (наприклад, теплові насоси), наземна вітроенергетика у ній прямо не згадується¹²⁰.

Приєднання ВДЕ до мережі. У контексті приєднання ВДЕ важливим є положення Статті 17 Директиви RED III. Вона зобов'язує держави-члени запровадити спрощену процедуру повідомлення (англ. «*simple-notification procedure*») для приєднання ВДЕ-установок для власного споживання (англ. «*self-consumer*») та демонстраційних проєктів потужністю до 10,8 кВт. Такі установки можуть бути приєднані до мережі після направлення повідомлення оператору системи розподілу. Оператор може відхилити заявку або запропонувати альтернативну точку приєднання у визначені строки на підставі технічних або безпекових причин. Якщо заявка не відхилена або якщо оператор не надає відповіді протягом одного місяця, приєднання може бути реалізоване. Крім того, Директива RED III дозволяє державам-членам розширити цю спрощену процедуру на установки потужністю до 50 кВт, за умови, що буде забезпечено стабільність, надійність і безпека мережі.

7.1.2. ТЕХНІЧНЕ ПЕРЕОСНАЩЕННЯ/МОДЕРНІЗАЦІЯ ТА ІННОВАЦІЇ

Визначення технічного переоснащення/модернізації та строків розгляду. Директива RED III визначає технічне переоснащення/модернізацію (англ. «*repowering*») як «оновлення електростанцій, що виробляють енергію з відновлюваних джерел,

включно з повною або частковою заміною установок, операційних систем та обладнання з метою заміни існуючих потужностей або підвищення ефективності чи потужності об'єкта»¹²¹. Директива вводить чіткі строки для завершення дозвільної процедури для проєктів технічного переоснащення/модернізації. Для об'єктів ВДЕ, розташованих поза межами визначених Зон прискореного розвитку ВДЕ, процедура видачі дозволу повинна бути завершена протягом 12 місяців. Для об'єктів, розміщених у межах Зон прискореного розвитку ВДЕ (Стаття 16а), дозвільна процедура для технічного переоснащення/модернізації повинна бути завершена протягом 6 місяців. Крім того, проєкти технічного переоснащення/модернізації у Зонах прискореного розвитку ВДЕ, включно зі спільно розміщеними системами зберігання енергії та їх приєднання до мережі, звільняються від вимоги проведення окремої оцінки впливу на довкілля. Процедура попереднього скринінгу щодо таких модернізацій повинна бути завершена протягом 30 днів.

Згідно зі статтею 16с Директиви RED III, яка стосується прискорення дозвільних процедур для технічного переоснащення/модернізації, якщо збільшення потужності електростанції в результаті технічного переоснащення/модернізації не перевищує 15%, держави-члени зобов'язані забезпечити, щоб процедура приєднання до електромережі була завершена протягом трьох місяців з моменту подання заявки, за винятком випадків, коли існують обґрунтовані технічні або безпекові ризики. Ці положення доповнюються окремими рекомендаціями Європейської Комісії, викладеними у Керівництві з кращих практик щодо прискорення процедури видачі дозволів для проєктів ВДЕ та пов'язаної інфраструктури. У цих рекомендаціях державам-членам пропонується: впроваджувати спрощені процедури для технічного переоснащення/модернізації наявних об'єктів ВДЕ; чітко визначити обмеження щодо використання землі, які застосовуються у випадках модернізації; розробити національні настанови, які пояснюють, як саме відрізняється технічне переоснащення/модернізація від будівництва нових об'єктів у контексті національного законодавства.¹²²

¹¹⁹ Стаття 6 та стаття 13 Директиви про електроенергію (Директива (ЄС) 2019/944)

¹²⁰ Стаття 16е запроваджує спеціальну процедуру видачі дозволів на встановлення теплових насосів. Відповідно до цього положення, держави-члени повинні забезпечити, щоб приєднання певних типів теплових насосів до мережі передачі або розподілу було дозволено протягом двох тижнів після повідомлення відповідного органу.

¹²¹ RED III

¹²² Рекомендація Комісії (ЄС) 2024/1343 від 13 травня 2024 року щодо прискорення процедур видачі дозволів на проєкти у сфері відновлюваної енергетики та пов'язаної інфраструктури

Інноваційні проекти. У статті 15 Директиви RED III визначається необхідність підтримки інноваційних проектів у сфері ВДЕ. Зокрема, стимулюється створення пілотних проектів в реальних умовах, на обмежений період часу та у відповідності до чинного законодавства ЄС. Рекомендації Єврокомісії закликають держави-члени: запроваджувати регуляторні «пісочниці» (англ.

«regulatory sandboxes»), які дозволяють цільове виключення з чинного національного, регіонального чи місцевого законодавства для інноваційних технологій, продуктів і послуг; спрощувати отримання дозволів для створення випробувальних майданчиків для новітніх технологій; пришвидшувати інтеграцію інноваційних рішень у роботу електромереж.

7.2. ПРИКЛАДИ НАЛЕЖНОЇ ПРАКТИКИ З ДАНІЙ ТА ЄС

7.2.1. КООРДИНОВАНЕ ПЛАНУВАННЯ РОЗВИТКУ МЕРЕЖ

У Данії вимоги до планування розвитку електромереж не закріплені в одному законодавчому акті, а інтегровані в низку законодавчих і стратегічних документів. Закон про клімат (*Klimaloven*) непрямо встановлює вимогу, щоб розвиток інфраструктури, зокрема електромереж, підтримував досягнення національних кліматичних цілей. Додатково, Закон про електропостачання (*Elforsyningsloven*) визначає основні обов'язки операторів мереж, включаючи планування, експлуатацію, розширення та обслуговування електромережі. Згідно з цим законом, Energinet (національний оператор системи передачі електроенергії, ОСП) відповідає за ефективне використання і розвиток мереж передачі, а також за інтеграцію відновлюваних джерел енергії.

Планування ґрунтується на довгостроковому стратегічному прогнозуванні (*Langsigtet Udviklingsplan, LUP*) та технічному аналізі, які спрямовані на досягнення цілей Данії зі зменшення викидів парникових газів на 70% до 2030 року та досягнення повної кліматичної нейтральності до 2050 року. ОСП зобов'язаний законом готувати плани майбутніх потреб у пропускну здатності мережі та забезпечувати необхідну модернізацію й

розширення інфраструктури. Планування має здійснюватися прозоро і в тісній співпраці з іншими операторами систем передачі, міжнародними системними операторами та постачальниками електроенергії¹²³. До 2021 року Energinet публікував щорічні звіти про розвиток системи та окремі плани розширення для проектів, проте не існувало єдиного національного плану, узгодженого з довгостроковими кліматичними цілями. Ситуація змінилася після публікації першого Довгострокового плану розвитку (*LUP*) у 2021 році, який охоплює потреби у розвитку мережі до 2040–2050 років і ґрунтується на сценаріях, розроблених спільно з Данським енергетичним агентством. Другий оновлений LUP було оприлюднено у 2024 році разом із рядом технічних досліджень, що знаходяться у відкритому доступі та деталізують потреби у розвитку системи. Цей план має оновлюватися кожні два роки¹²⁴.

Відповідно до Директиви RED III, держави-члени повинні забезпечити залучення зацікавлених сторін до процесу планування розвитку мереж. Данія є прикладом належної практики, оскільки Данське енергетичне агентство організовує консультації під час розробки довгострокових планів і їхніх припущень, а позиції учасників та вся відповідна документація публікуються у відкритому доступі¹²⁵.

¹²³ Ключові статті (що мають значення для планування енергомережі) містяться в розділі 5 Закону Данії про електропостачання, зокрема в пункті 28 про роль Energinet як системного оператора. Закон Данії про електроенергію: <https://www.retsinformation.dk/eli/lt/a/2005/286>

¹²⁴ За поточними оцінками LUP, данський оператор системи передачі електроенергії повинен побудувати приблизно 2700 км додаткової електромережі до 2030 року і ще 3000–4000 км до 2050 року. Energinet запланував значні інвестиції в розмірі 36 млрд датських крон протягом наступних чотирьох років до 2027 року, що становить 9 млрд датських крон на рік. <https://renewablewatch.in/2024/10/04/stepping-up-the-pace-denmark-releases-a-grid-plan-to-enable-the-green-transition/>; <https://energinet.dk/om/publikationer/publikationer/langsigtede-udviklingsplan-2024/>

¹²⁵ З 13 травня по 16 червня 2024 року відбулися публічні консультації, результати яких доступні в Інтернеті: <https://energinet.dk/media/sl2bnopg/24-06762-38-lup24-hoeringssvar-samlet-10203816-1-1.pdf>, <https://energinet.dk/media/ydqbzbft/hoeringsnotat-energinet-lup-2024.pdf>

Ще одним прикладом координованого та прозорого підходу до планування мереж є **Фінляндія**, де процес характеризується стратегічною координацією, широким залученням зацікавлених сторін і проактивним розвитком. Як і в Данії, основна відповідальність покладена на ОСП – у цьому випадку це – Fingrid. Fingrid публікує план розвитку основної мережі раз на два роки; проте на відміну від довгострокових данських планів (на кілька десятиліть), фінський план зосереджується на десятирічній перспективі. У ньому викладено потреби розвитку основної мережі та заплановані інвестиції на наступне десятиріччя¹²⁶. Ключовою рисою фінської політики є тісна співпраця між операторами мереж та розробниками проєктів, що призвело до суттєвого пришвидшення процесів інтеграції ВДЕ. Розробники проєктів, а також інші споживачі електроенергії, беруть участь у процесі планування і можуть впливати на його результати. Такий підхід дозволяє Фінляндії заздалегідь виявляти і усувати потенційні вузькі місця, що забезпечує проактивний, а не реактивний розвиток мережевої інфраструктури¹²⁷.

7.2.2. ДОСТУП ДО МЕРЕЖІ ТА ІНТЕГРАЦІЯ В ЕНЕРГОСИСТЕМУ

Управління пропускнуою спроможністю мереж і забезпечення прозорого, недискримінаційного доступу до електромереж для об'єктів відновлюваної енергетики є дедалі важливішими питаннями в енергетичному переході Європи. У Данії оператор системи передачі електроенергії та газу – Energinet – забезпечує публічний доступ до інтерактивної мапи мереж, яка показує підстанції, основні лінії електропередачі, зони доступної пропускнуої здатності та наявні обмеження. Приєднання до мережі для проєктів наземної вітроенергетики регулюється Законом про електропостачання Данії, Законом про безпеку електропостачання та Регламентами ЄС: Регламент (ЄС) 2016/631 від 14 квітня 2016 року щодо кодексу мережі для приєднання установок з виробництва електроенергії; Регламент (ЄС) 2016/1388 від 17 серпня 2016 року щодо кодексу мережі для при-

єднання споживачів. Процес приєднання здебільшого адмініструється місцевими операторами розподілу. Доступ до мережі надається за принципом «першим прийшов – першим приєднався». Проєкти з обмеженим доступом можуть зазнавати обмежень (англ. «curtailment») у перевантажених зонах. Угоди про приєднання до мережі є стандартизованими, юридично обов'язковими та перебувають під наглядом Регулятора комунальних послуг Данії, що гарантує прозорість і недискримінацію¹²⁸.

У **Німеччині** оператори мереж (ОСП або ОСР) зобов'язані приєднувати об'єкти ВДЕ (зокрема, вітроелектростанції) на недискримінаційних умовах. Розробник проєкту покриває витрати на приєднання від своєї установки до найближчої придатної точки приєднання до мережі. Відповідно до параграфу 8 Закону про відновлювані джерела енергії (EEG), оператори мереж повинні відповідати на запити щодо приєднання протягом 8 тижнів або раніше, надаючи детальну інформацію про доступну пропускну здатність. Якщо потужностей недостатньо, оператор має повідомити заявника про заплановані заходи щодо розширення мережі. З 01 січня 2025 року всі оператори мереж у Німеччині зобов'язані забезпечити стандартизовані онлайн-портали, через які об'єкти ВДЕ потужністю до 30 кВт зможуть подавати заявки на приєднання та обмінюватися необхідною інформацією. Формат і зміст електронних процедур має бути максимально уніфікований для спрощення та прискорення розгляду заяв¹²⁹.

Литва демонструє прогресивний підхід до управління потужностями мережі та забезпечення прозорості. Як оператор системи передачі Litgrid, так і оператор розподілу ESO публікують дані в режимі реального часу щодо роботи мережі: міжсистемні потоки, виробництво, споживання електроенергії, виробіток вітрових електростанцій. Державна рада з регулювання енергетики розробила чіткі процедурні правила щодо доступу до мережі, а цифрові заявки на приєднання доступні на вебсайтах Litgrid і ESO. На сайті Litgrid також публікуються: потоки між системами в ре-

¹²⁶ Fingrid, План розвитку основної енергосистеми на 2024–2033 роки, <https://www.fingrid.fi/en/grid/development/development-plan/>

¹²⁷ Fingrid «Планування магістральної мережі – це наша основна діяльність». Див. також Моніторинг виконання рекомендацій та вказівок Комісії щодо прискорення процедур видачі дозволів на проєкти у сфері відновлюваної енергетики та пов'язаної інфраструктури.

¹²⁸ Дивіться інформацію Energinet про приєднання установок з виробництва електроенергії <https://energinet.dk/regler/el/netttilslutning/>

¹²⁹ Закон про відновлювані джерела енергії, https://www.gesetze-im-internet.de/eeg_2014/

альному часі, загальне виробництво та споживання електроенергії, виробництво ВЕС, заплановані / фактичні зупинки генерувальних об'єктів. Дані структуруються у вигляді таблиць та графіків, які можна завантажити у форматі Excel для подальшого аналізу.

Загалом спостерігається тенденція до цифровізації та зростання прозорості: оператори системи передачі в ЄС публікують онлайн-мапи потужностей, що дозволяє розробникам швидко орієнтуватися щодо можливостей приєднання. Серед позитивних прикладів — Німеччина, Данія, Литва, Франція та Іспанія. Наприклад, німецькі оператори (50Hertz, TenneT) пропонують інтерактивні онлайн-мапи на основі ГІС, де зазначено місця розташування підстанцій, наявну та заплановану пропускну здатність, доступні точки приєднання. Також у відкритому доступі — статус заявок на приєднання та технічні вимоги (напруга, розташування тощо).

7.2.3. ТЕХНІЧНЕ ПЕРЕОСНАЩЕННЯ/МОДЕРНІЗАЦІЯ ТА СПРІЯННЯ ІННОВАЦІЙНИМ ПРОЄКТАМ

Технічне переоснащення/модернізація. Завдяки технологічному прогресу, що забезпечує створення більш потужних і ефективних вітротурбін, у країнах ЄС зростає тенденція до заміни застарілих установок більш сучасними. Такий підхід породжує попит на ефективне регуляторне середовище для підтримки процесів технічного переоснащення/модернізації, яке в останнє десятиліття стало одним із пріоритетів. Директива RED III надає вичерпні визначення й положення щодо модернізації, визнаючи її як економічно ефективний спосіб нарощення виробництва електроенергії з ВДЕ без потреби у нових земельних ділянках або складних дозвільних процедурах. Технічне переоснащення/модернізація дозволяє мінімізувати конфлікти щодо землекористування, зменшити опір громади та уникнути викликів, пов'язаних із приєднанням до мережі, у порівнянні з будівництвом нових об'єктів. Замість демонтажу старих турбін, технічне переоснащення/модернізація дозволяє встановити хоч і меншу кількість,

але набагато ефективніших установок на існуючих майданчиках із використанням наявної інфраструктури.

У **Данії** технічне переоснащення/модернізація відіграє все важливішу роль як за обсягами потужностей, так і за кількістю проєктів. У 2020 році він становив 38% усіх нових проєктів вітроенергетики, при цьому лише на 10% більше потужностей було реалізовано в рамках проєктів «з нуля». Частка технічного переоснащення/модернізації стабільно зростає, вносячи суттєвий внесок у валове збільшення вітроенергетичних потужностей країни¹³⁰. У Данії технічне переоснащення/модернізація також ефективно інтегрована в законодавче поле. Проєкти, які відповідають критеріям такої модернізації, користуються спрощеною процедурою дозволів відповідно до Наказу № 487 від 15 травня 2025 року. Згідно з цим документом, оцінка впливу на довкілля для проєктів з модернізації обмежується лише тими змінами, які виникають у порівнянні з первинною установкою, що значно знижує адміністративне навантаження на девелоперів. Це положення є імплементацією статті 16с(2) Директиви RED III¹³¹.

Цікавими є також приклади **Ірландії** та **Португалії**, які вже розробили практичні рекомендації (англ. «guidelines») щодо політики модернізації. Ці документи можуть стати корисними орієнтирами для українських органів влади під час подальшої розробки більш детального підзаконного регулювання, зокрема для заміни або модернізації існуючих об'єктів наземної відновлюваної енергетики на сучасні технології¹³².

Інноваційні проєкти. У країнах ЄС розробники все активніше закликають надати більше можливостей для тестування інноваційних рішень, відзначаючи, що чинне національне законодавство часто не забезпечує достатньої гнучкості для таких ініціатив. Це призвело до посиленої уваги на рівні ЄС до необхідності спрощення процедур для розробки та випробування нових технологій, що знайшло відображення в нещодавно прийнятому законодавстві ЄС, зокрема, в запровадженні регуляторних «пісочниць». Загалом, регуляторна «пісочниця» — це контрольоване середовище тесту-

¹³⁰ Кітцінг, Л., Енсен, М. К., Тельсніг, Т. та Ланц, Е. (2020). Багатогранні чинники модернізації наземних вітрових електростанцій та їх вплив на енергетичну трансформацію. Nature Energy, 5, 1012–1021. <https://doi.org/10.1038/s41560-020-00717-1>

¹³¹ Повний текст Наказу: <https://www.retsinformation.dk/eli/lta/2025/487>

¹³² Більше енергії для вас. Посібник з переобладнання енергосистеми в Ірландії. <https://windenergyireland.com/images/files/repowering.pdf>

вання, у якому інноваційні проекти можуть реалізовуватись у рамках гнучкішого регуляторного поля. Такі «пісочниці» дозволяють проводити експериментальні впровадження та виявляти необхідні зміни до енергетичного законодавства, знімаючи бар'єри на шляху енергетичного переходу. Ключовою ознакою такого підходу є двосторонній діалог між девелоперами та регуляторами, що сприяє впровадженню нових технічних і організаційних рішень.

Франція є прикладом країни з окремою регуляторною «пісочницею» для енергетичного сектору: національний регулятор CRE може звільнити від вимог щодо доступу до мережі та її використання. Така «пісочниця» спрямована на тестування інноваційних технологій і послуг, що сприяють енергетичному переходу, розвитку розумних мереж та інфраструктурі нового покоління. З листопада 2022 року заявки на участь приймаються за принципом «першим подав — першим розглянутий» через спеціальну онлайн-платформу. Модель

Франції демонструє, як чітка централізована система регуляторних експериментів може пришвидшити інновації, зберігаючи при цьому контроль і підтримуючи масштабування нових рішень на ринку електроенергії¹³³.

У Данії ж хоч і відсутній окремий закон про регуляторну «пісочницю», звільнення від вимог надаються в межах чинного секторального законодавства — наприклад, для офшорних тестових проєктів, де спрощені процедури видачі дозволів значно знижують адміністративні бар'єри. Підхід Данії вирізняється гнучкістю, ранньою інтеграцією нових ідей у регуляторну систему та стратегічною підтримкою технологій «зеленої» трансформації, особливо у сферах офшорної енергетики та «зеленого» водню. Данія також є еталонним прикладом у контексті співпраці між приватними та державними структурами у сфері секторної інтеграції, що дозволяє виводити на ринок інноваційні рішення, зокрема великомасштабні¹³⁴.

7.3. ПОТОЧНИЙ СТАН СПРАВ В УКРАЇНІ ТА ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ

Правила приєднання до електричних мереж в Україні узгоджуються з вимогами законодавства ЄС щодо ринку електроенергії, як це описано в розділі 3 цього звіту. Водночас ситуація в Україні є унікальною через масштабні руйнування, спричинені триваючою війною. Під час післявоєнного відновлення постане нагальна потреба не лише у будівництві значних обсягів потужностей з відновлюваних джерел енергії, а й у відновленні, розширенні та новому розвитку передавальних і розподільчих електричних мереж, значна частина яких зазнала серйозних пошкоджень. У такому контексті ефективне планування розвитку мереж і створення процедур приєднання до них набуває критичного значення. Хоча деякі положення Директиви RED III, що стосуються відновлення потужностей через модернізацію і впровадження інноваційних проєктів, на перший погляд можуть здаватися менш актуальними для України в короткостроковій перспективі, важливо усвідомлювати, що зобов'язання щодо імплементації законодав-

ства ЄС охоплюють усю Директиву RED III в цілому, а не лише ті її частини, які на цей момент вважаються безпосередньо релевантними. Таким чином, навіть якщо в найближчій перспективі Україна зосереджуватиметься на відбудові та стабілізації енергетичної системи, цей Звіт також охоплює аналіз менш нагальних, але необхідних у майбутньому положень Директиви RED III, зокрема найкращих практик ЄС щодо технічного переоснащення/модернізації та тестування нових технологій.

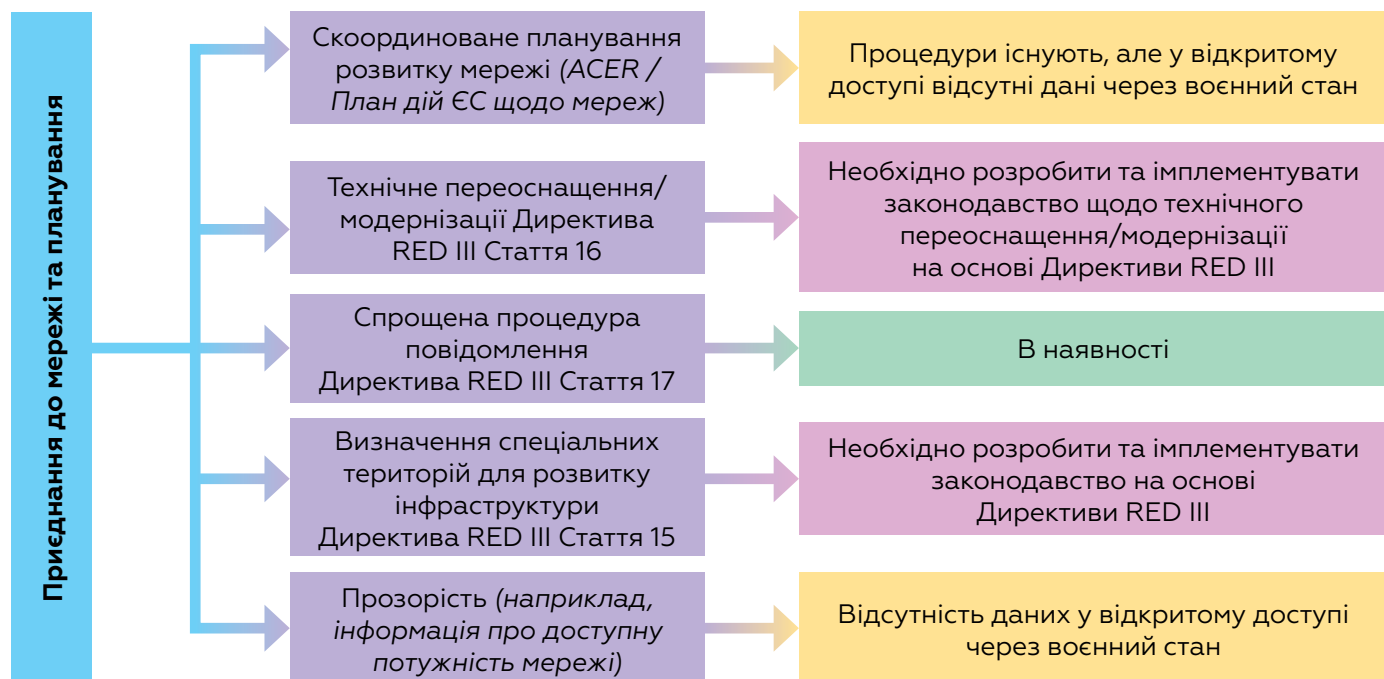
7.3.1. ВУЗЬКІ МІСЦЯ ТА АНАЛІЗ ПРОГАЛИН

Наявність вільної пропускної здатності в мережі. Ключовим викликом для девелоперів є те, що багато підстанцій та ліній електропередачі не мають резервної пропускної здатності для приєднання нових генеруючих об'єктів. На практиці, якщо підстанція вже працює на повну потужність, девелопер змушений або фінансувати модерніза-

¹³³ <https://www.cre.fr/en/electricity/electricity-networks/regulatory-sandbox.html>

¹³⁴ Наприклад, Kalundborg Symbiosis — інноваційний промисловий кластер, що сприяє співпраці в галузі нових технологій, об'єднання секторів та взаємодії на місцевому рівні між державними зацікавленими сторонами (муниципалітетами) та промисловістю. <https://www.symbiosis.dk/en/>

Схема 7.1. Стан законодавчої та процедурної бази в Україні щодо приєднання до мереж та їх планування (ступінь відповідності Директиві RED III)

цію мережі (наприклад, встановлення додаткового трансформатора), або шукати точку приєднання, розташовану на значній відстані. Такі реконструкції є дорогі та потребують значного часу. Виділення потужностей для приєднання до мережі здійснюється за принципом «хто перший подав заявку, той перший отримав доступ», при цьому проекти з відновлюваних джерел енергії не мають жодного пріоритету. Крім того, не існує єдиного порталу чи карти, яка б надавала інформацію в режимі реального часу про завантаженість підстанцій, особливо після запровадження воєнного стану. У результаті, девелопери змушені звертатися із запитами безпосередньо до операторів системи передачі або розподілу, що потребує додаткового часу й зусиль.

Узгодження планів розвитку відновлюваної енергетики з планом розвитку системи передачі.

До 01 травня кожного року ОСП має розробити та подати на затвердження до НКРЕКП десятирічний план розвитку системи передачі відповідно до встановленої процедури. Цей план має забезпечувати відповідність системи передачі потребам ринку електроенергії з урахуванням пріоритету безпеки електропостачання.

Десятирічний план розвитку включає заходи щодо підвищення безпеки електропостачання, визначає ключові об'єкти інфраструктури, які необхідно побудувати або реконструювати протягом наступних десяти років, містить графік їх реалізації та джерела фінансування, а також інформацію про поточні інвестиції та прогнозні витрати на найближчі три роки.

План розвитку системи передачі на 2025–2034 роки було затверджено НКРЕКП 21 січня 2025 року Постановою № 58. Однак текст цього плану наразі не є загальнодоступним через обмеження, пов'язані з воєнним станом. Відтак, неможливо перевірити, чи передбачає цей план національні цілі з ВДЕ та чи враховує перспективу визначення зон прискореного розвитку ВДЕ відповідно до Директиви RED III.

Фінансовий стан ОСП залишається стабільно складним, що ускладнює реалізацію планів із розвитку та обслуговування системи передачі. Така ситуація, ймовірно, призведе до зростання тарифів на приєднання до мережі, що своєю чергою підвищить витрати девелоперів на розробку проєктної документації та отримання послуг з приєд-

нання. Для вирішення цієї проблеми Уряд України має розробити та реалізувати заходи, спрямовані на формування регуляторного середовища, яке дозволить керівництву ОСП покращити фінансовий стан компанії.

Бронювання потужностей, гібридне приєднання. Починаючи з початку 2025 року, українське законодавство передбачає такі механізми, як бронювання потужностей та гібридне приєднання (англ. «cable pooling»). 29 липня НКРЕКП ухвалила зміни до Кодексу системи передачі щодо процедури реалізації механізму бронювання потуж-

ностей. У межах цих процедурних змін також були затверджені шаблони договору та заявки на бронювання потужності, а також перелік документів, що додаються до заявки. Прийняті зміни відкривають можливості для застосування нових механізмів у межах нових проєктів.

У таблиці нижче визначено розбіжності між українським законодавством щодо мереж та приєднання до них і вимогами Директиви RED III, а також наведено конкретні сфери, у яких необхідні юридичні та процедурні зміни.

ПОЛОЖЕННЯ ДИРЕКТИВИ RED III ТА ДОДАТКОВЕ ЗАКОНОДАВСТВО ЄС	ЧИННЕ УКРАЇНСЬКЕ ЗАКОНОДАВСТВО ТА АДМІНІСТРАТИВНІ ПРОЦЕДУРИ	ПОСИЛАННЯ НА ВІДПОВІДНЕ ЗАКОНОДАВСТВО	ПРОГАЛИНИ ТА НЕОБХІДНІ ЗМІНИ
Планування мереж Ст. 24(8), Рекомендація та План дій щодо мереж	Кодекси системи розподілу та передачі містять детальну процедуру планування мереж з урахуванням розвитку ВДЕ. Щороку ОСП розробляє десятирічний план розвитку системи передачі. ОСРи зобов'язані розробляти свої п'ятирічні плани розвитку з урахуванням плану ОСП. Через воєнний стан, плани не є загальнодоступними	1) Закон України «Про ринок електричної енергії» № 2019-VIII від 13.04.2017 2) Кодекс системи передачі, постанова НКРЕКП № 309 від 14.03.2018 3) Кодекс систем розподілу, постанова НКРЕКП № 310 від 14.03.2018	ОСП та ОСРи повинні забезпечити інтеграцію стратегічного планування розвитку ВДЕ та їх частки у структурі генерації в процесі планування мереж
Доступ до мережі – право на приєднання (Директива з електроенергетики)	Кодекси системи передачі та розподілу прямо передбачають право споживача на приєднання до мережі та передбачають дуже обмежені підстави для відмови. Пріоритету для проєктів з ВДЕ не передбачено	1) Закон України «Про ринок електричної енергії» № 2019-VIII від 13.04.2017 2) Кодекс системи передачі, постанова НКРЕКП № 309 3) Кодекс систем розподілу, постанова НКРЕКП № 310	Необхідно внести до законодавства України положення щодо пріоритетного приєднання проєктів з ВДЕ
Процедура простого повідомлення про приєднання до мережі Директива RED II Ст. 17	Побутові споживачі, які виробляють електроенергію для власного споживання, мають право на процедуру простого повідомлення	Закон України «Про ринок електричної енергії» № 2019-VIII від 13.04.2017	Відсутні
Проєкти з розвитку мереж і УЗЕ Директива RED III Ст. 15е	Наразі не розроблено жодних планів щодо визначення спеціальних зон інфраструктури для розвитку мереж і УЗЕ для інтеграції ВДЕ. В рамках виконання НДПВЕ 2030 планується розробити відповідне законодавство до III кварталу 2026 року	НПДВЕ до 2030 року	Україна має розробити спеціальні інфраструктурні зони для проєктів з розвитку мереж і УЗЕ відповідно до ст. 15е Директиви RED III

Цифрова, прозора інформація про наявні потужності Директива RED III Ст. 20a	До початку війни в публічному доступі була цифрова мапа доступної потужності та мережових з'єднань. Після запровадження воєнного стану карта недоступна. Ведуться роботи щодо інтеграції даних про доступну потужність у національну базу просторових даних. Ключове обмеження: нестача фінансування і правовий режим воєнного стану	1) Кодекс системи передачі, постанова НКРЕКП № 309 2) Кодекс систем розподілу, постанова НКРЕКП № 310	В умовах воєнного стану та враховуючи чутливість інформації, можливо надати лише загальну та спрощену інформацію про доступну потужність для девелоперів
Технічне переоснащення/ модернізація («Repowering») Директива RED III Ст.16a,16c	Специфічні спрощення у дозволах і приєднанні для проєктів з технічного переоснащення/модернізації наразі не передбачені	Відсутнє	Необхідно передбачити законодавчі положення щодо спрощення процедури видачі дозволів і приєднання для проєктів з технічного переоснащення/ модернізації
Інноваційні проєкти, гібридне приєднання (англ. «cable pooling»)	Законодавство України передбачає врахування інновацій при оголошенні умов аукціонів на будівництво генеруючих об'єктів. Останні зміни в правилах приєднання передбачають можливість cable pooling	Закон України «Про ринок електричної енергії» № 2019-VIII від 13.04.2017	У найближчій перспективі необхідно ухвалити вторинне законодавство щодо інноваційних проєктів і гібридного приєднання за моделлю cable pooling

8. ЗАКОНОДАВСТВО У СФЕРІ ОХОРОНИ ДОВКІЛЛЯ ТА ПРОЦЕС ГРОМАДСЬКИХ СЛУХАНЬ

Директива RED III приділяє значну увагу прискоренню розгортання відновлюваних джерел енергії, водночас зберігаючи екологічну цілісність та дотримуючись принципів громадської участі. У цьому розділі розглядається, як екологічні аспекти та процедура залучення громадськості інтегруються в процес отримання дозволів, а також аналізується чинна процедура оцінки впливу на довкілля для проєктів ВДЕ в Україні.

8.1. ЕКОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ, ЗАКРІПЛЕНІ В ПОЛОЖЕННЯХ ДИРЕКТИВИ RED III

Екологічні міркування закладені в преамбулі до Директиви RED III, а також у Статтях 15 – 16f, які стосуються адміністративних процедур, планування та дозвільних рамок для проєктів ВДЕ. Директива RED III тісно пов'язана з чинним природоохоронним законодавством, включно з Директивою про оцінку впливу на довкілля (ОВД) 2011/92/ЄС, Директивою про стратегічну екологічну оцінку (CEO) 2001/42/ЄС, Директивою про середовища існування 92/43/ЄЕС, Директивою про птахів 2009/147/ЄС та Рамковою водною директивою 2000/60/ЄС. Вона також відображає принципи Орхуської конвенції, зокрема щодо участі громадськості у прийнятті екологічних рішень і доступу до правосуддя.

Участь громадськості та доступ до інформації.

Принципи Орхуської конвенції, а саме доступ до інформації, участь громадськості у процесі прийняття рішень та доступ до правосуддя у сфері охорони довкілля є наскрізною лінією усієї Директиви RED III. Хоча Директива RED III прямо не згадує Орхуську конвенцію в основному тексті (лише в преамбулі 30), її положення чітко імплементовані у Директиву. Стаття 15d запроваджує вимогу участі громадськості у процесі визначення Зон прискореного розвитку ВДЕ, зобов'язуючи держави-члени проводити громадські слухання відповідно до статті 6 Директиви 2001/42/ЄС (CEO), що забезпечує раннє та ефективне залучення громадськості до стратегічного енергетичного планування. Dodatkowo, пункт 2 Статті 15d сприяє ширшому суспільному прийняттю ВДЕ шляхом залучення місцевих громад, підсилюючи інклюзивне врядування в рамках енергетичного переходу.

Оцінки впливу на довкілля, передбачені Статтями 15c та 15d (зокрема *стратегічна оцінка та належна оцінка для Зон прискореного розвитку ВДЕ*), безпосередньо пов'язані з вимогами щодо участі громадськості згідно із законодавством ЄС. Стаття 16(3) вимагає від держав-членів створення єди-

ного контактного органу, який надає консультації щодо всіх етапів дозвільного процесу, зокрема процедур у сфері охорони довкілля, тим самим покращуючи доступ до інформації. Більше того, Стаття 16(5) забезпечує громадськості доступ до простих процедур вирішення спорів, а Стаття 16(6) – закликає до прискореного адміністративного та судового розгляду апеляцій, включно з тими, що стосуються екологічних питань. Нарешті, Стаття 16f вводить презумпцію, що проєкти ВДЕ становлять «переважний суспільний інтерес» у разі зіставлення з екологічними правовими інтересами. Хоча це може вплинути на оцінку екологічних винятків (наприклад, за Директивою про середовища існування), вона не скасовує процедурних прав, гарантованих Орхуською конвенцією, оскільки екологічна оцінка та прозорість залишаються обов'язковими, а будь-які винятки повинні бути обґрунтованими та повідомленими.

CEO та ОВД. Стратегічна екологічна оцінка (CEO) та оцінка впливу на довкілля (ОВД) – ключові інструменти для забезпечення належного врахування екологічних впливів при реалізації проєктів у сфері відновлюваної енергетики – інтегровані в дозвільні та планувальні процедури. CEO застосовується на рівні стратегічного планування, зокрема при визначенні Зон прискореного розвитку ВДЕ відповідно до Статті 15c, де держави-члени зобов'язані проводити стратегічну екологічну оцінку. Це гарантує врахування екологічних аспектів та участі громадськості на ранньому етапі просторового планування.

На рівні окремих проєктів Стаття 16a передбачає обмежені винятки з вимог проведення ОВД для певних проєктів, що реалізуються в межах Зон прискореного розвитку ВДЕ. Такі проєкти мають бути звільнені від обов'язку проведення повної процедури ОВД. Водночас, відповідно до статті 16a(4), вони підлягають процедурі скринінгу для виявлен-

ня можливих істотних непередбачених впливів на довкілля, які не були враховані на етапі СЕО. Якщо такі впливи виявляються і визнаються ймовірними, необхідно провести повну процедуру ОВД згідно з Директивою 2011/92/ЄС (Стаття 16а(5))¹³⁵. Для проєктів, що реалізуються поза межами Зон прискореного розвитку ВДЕ, Стаття 16b вимагає проведення екологічної оцінки, зокрема згідно з Директивами про ОВД і охорону середовища існування (англ. «Habitats Directive»), у межах єдиної спрощеної процедури.

Директива RED III встановлює чіткі строки для проходження дозвільної процедури, зокрема: 12 місяців для проєктів у Зонах прискореного розвитку ВДЕ та 24 місяці для проєктів поза такою зоною. Однак ці строки повинні включати час, необхідний для проведення повної процедури ОВД/СЕО, якщо вона застосовується (Статті 16(1) – (3))¹³⁶.

Екологічні аспекти під час визначення Зон прискореного розвитку ВДЕ. Визначення Зон прискореного розвитку ВДЕ відповідно до Статті 15с покликане забезпечити прискорене розгортання відновлюваної енергетики за умови дотримання екологічних стандартів. По-перше, Стаття 15с(1)(а) зобов'язує держави-члени визначити території, де впровадження ВДЕ, ймовірно, не матиме істотного впливу на довкілля. Пріоритет надається штучно зміненним і забудованим територіям (наприклад, дахам, автостоянкам, деградованим землям), з явним виключенням екологічно чутливих територій, зокрема ділянок Natura 2000, національно охоронюваних територій та основних міграційних шляхів, окрім випадків, коли впливи можна однозначно виключити. По-друге, держави-члени зобов'язані використовувати картографічні інструменти та аналіз екологічної чутливості, включно з даними про дику природу та середовища існування, для забезпечення екологічно обґрунтованого вибору ділянок. Крім того, як зазначено вище, визначення Зон прискореного розвитку ВДЕ підлягає процедурі СЕО, під час якої мають бути враховані сукупні впливи багатьох проєктів на довкілля. Стаття 15с(1)(b) також зобов'язує компетентні органи розробляти для кожної Зон прискореного розвитку ВДЕ конкретні заходи з пом'якшення впливів на довкілля для уникнення або зменшення потенційних негативних наслідків. Ці вимоги віді-

грають важливу роль у забезпеченні того, щоб проєкти у межах Зон прискореного розвитку ВДЕ дійсно могли скористатися пришвидшеною дозвільною процедурою без шкоди для навколишнього природного середовища.

Принцип переважного суспільного інтересу.

Стаття 16f встановлює, що проєкти у сфері відновлюваної енергетики вважаються такими, що відповідають принципу переважного суспільного інтересу та служать охороні здоров'я і безпеки населення. Як зазначено в підрозділі 4.1.4, ця презумпція покликана полегшити застосування винятків, передбачених ключовими актами екологічного законодавства ЄС, зокрема Статтею 6(4) Директиви про оселища (92/43/ЄЕС), Статтею 4(7) Водної рамкової директиви (2000/60/ЄС) та Статтею 9(1)(а) Директиви про птахів (2009/147/ЄС), які зазвичай обмежують реалізацію проєктів, що можуть завдати шкоди охоронюваним середовищам існування, видам або водним об'єктам. Принцип переважного суспільного інтересу спрощує юридичну процедуру зважування інтересів, адже вважається, що проєкти у сфері ВДЕ за замовчуванням відповідають ширшому суспільному благу. Водночас вона не скасовує обов'язку проведення належної оцінки відповідно до згаданих директив. Стаття 16f дозволяє державам-членам застосовувати цю презумпцію вибірково — лише до певних технологій, територій або типів проєктів відповідно до їхніх національних енергетичних і кліматичних планів. Також передбачено вимогу повідомляти про це Європейську Комісію. Таким чином, хоча стаття 16f і сприяє спрощенню дозвільних процедур у екологічно чутливих зонах, будь-яке відступлення від стандартних вимог має базуватись на попередній оцінці, заходах з пом'якшення впливів, а за потреби — компенсаторних заходах.

Інновації з урахуванням запобіжних заходів.

Стаття 15(2а) заохочує держави-члени підтримувати тестування інноваційних технологій у сфері ВДЕ, зокрема для виробництва, спільного використання та зберігання відновлюваної енергії, через пілотні проєкти в умовах реального середовища. Такі проєкти є важливими для просування інновацій і включають, зокрема, вдосконалені системи зберігання, гібридні установки ВДЕ та сервіси гнучкості, інтегровані в мережу.

¹³⁵ За винятком випадків, коли держава-член може звільнити вітрову та сонячну енергетику від таких оцінок за обґрунтованих обставин, див. статтю 16а(5), підпункт 2.

¹³⁶ Конкретні терміни проведення ОВД в рамках RAA див. у статті 16а(5).

Щоб гарантувати, що технологічні експерименти не ставлять під загрозу екологічну безпеку чи стабільність енергосистеми, для таких проєктів передбачено низку важливих запобіжних заходів:

- Обмеження у часі та контрольованість: пілотні проєкти повинні реалізовуватись протягом визначеного часу та під наглядом компетентного органу.
- Відповідність законодавству ЄС: усі пілотні проєкти повинні дотримуватись відповідного екологічного та внутрішньоєвропейського ринкового законодавства ЄС.
- Безпека системи та функціонування ринку: проєкти мають бути спроектовані та експлуатова-

тись так, щоб уникати непропорційного впливу на енергосистему або внутрішній енергетичний ринок.

- Управління екологічними ризиками: хоча стаття 15(2a) не визначає конкретний порядок екологічного дозволу для пілотів, вона імпліцитно вимагає управління на основі ризиків.
- Контроль інновацій: держави-члени повинні створювати процедурні та регуляторні умови, які сприятимуть інноваціям. На практиці це може означати застосування спрощених, але водночас ретельних процедур дозволу чи моніторингу на ранніх етапах впровадження.

8.2. РЕАЛІЗАЦІЯ В ЄС. ПРИКЛАДИ З ДАНІЙ ТА ОКРЕМИХ ДЕРЖАВ-ЧЛЕНІВ

Реалізація принципу переважного суспільного інтересу для проєктів з відновлюваної енергетики, а також визначення Зон прискореного розвитку ВДЕ є відносно новими підходами. Багато держав-членів ЄС наразі перебувають на етапі формування відповідних рамкових умов для впровадження цих концепцій. Тому на сьогодні існує обмежений обсяг інформації щодо практичних механізмів забезпечення екологічних гарантій паралельно з прискоренням процедур видачі дозволів. Водночас існують певні приклади, пов'язані з підготовкою стратегічної екологічної оцінки та оцінки впливу на довкілля, які можуть бути корисними для спрощення дозвільних процедур як у межах Зон прискореного розвитку ВДЕ, так і за їх межами.

Данія демонструє приклад того, як реалізація Директиви RED III може поєднувати прискорення дозвільних процедур з надійним екологічним захистом шляхом проведення СЕО ще на етапі просторового планування. Данська модель визначення Зон прискореного розвитку ВДЕ, описана в розділі 5, передбачає обов'язкове проведення СЕО відповідно до Директиви 2001/42/ЄС, з оцінкою кумулятивного впливу розвитку відновлюваної енергетики в межах визначеної території (докладніше про данську модель див. у Розділі 5.2). Після завершення СЕО та визначення території як Зони прискореного розвитку ВДЕ, окремі проєкти з ВДЕ, розташовані в цій зоні, зазвичай

звільняються від обов'язку проведення повної ОВД. Такий підхід передбачає перенесення обов'язку доведення екологічної прийнятності з розробника проєкту на муніципалітет або регіональний орган, який відповідає за підготовку СЕО та обґрунтування придатності території. Це суттєво знижує адміністративне навантаження на розробників.

Для проєктів, що реалізуються за межами Зон прискореного розвитку ВДЕ, процедуру ОВД можна додатково оптимізувати шляхом: об'єднання декількох екологічних оцінок у єдину процедуру, впровадження чітких порогових значень та критеріїв скринінгу для ОВД, цифровізації та стандартизації процедур ОВД, використання стратегічних даних і попередніх оцінок для підтримки вибору ділянки.¹³⁷ Наприклад: **Австрія** успішно реалізувала модель єдиної дозвільної процедури, де всі необхідні погодження надаються в межах уніфікованого процесу одним органом. **Румунія** інтегрувала вимоги кількох екологічних директив до процедури ОВД. **Іспанія** та **Бельгія** застосовують інструменти картування екологічної чутливості для інформування і планування. **Австрія** та **Естонія** створили цифрові платформи для ОВД, що підвищують передбачуваність, зменшують адміністративне навантаження та сприяють швидшому ухваленню рішень без втрати якості оцінки впливу на довкілля.

¹³⁷ Рекомендації та настанови для держав-членів щодо передової практики прискорення процедури видачі дозволів на проєкти у сфері відновлюваної енергетики та пов'язаної інфраструктури (13 травня 2024 р.) – Європейська комісія: Recommendation and guidance on speeding up permit-granting for renewable energy and related infrastructure projects – European Commission

8.3. ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ

У цьому підрозділі проаналізовано екологічні процедури, пов'язані з видачею дозволів на реалізацію проєктів з відновлюваної енергетики в Україні, та здійснено їх порівняння з вимогами, викладеними в Директиві RED III. Проведено аналіз прогалів з метою виявлення основних розбіжностей між українським законодавством і вимогами ЄС, а також визначено конкретні сфери, у яких необхідні юридичні та процедурні зміни для забезпечення відповідності цілям Директиви.

8.3.1. ЕКОЛОГІЧНІ ПРОЦЕДУРИ ДЛЯ ПРОЄКТІВ З ВДЕ В УКРАЇНІ

Директиви ЄС 2003/4/ЄС Європейського Парламенту та Ради від 28 січня 2003 року про доступ громадськості до екологічної інформації (що скасовує Директиву Ради 90/313/ЄЕС) та 2011/92/ЄС

від 13 грудня 2011 року про оцінку впливу окремих державних і приватних проєктів на навколишнє середовище були імплементовані в українське законодавство у 2017 році шляхом прийняття Закону України «Про оцінку впливу на довкілля», а також у 2018 році – Закону України «Про стратегічну екологічну оцінку».

Принципи Орхуської конвенції, а саме: доступ до інформації, участь громадськості в процесі прийняття рішень та доступ до правосуддя у питаннях, що стосуються довкілля, відображені в українському законодавстві щодо ОВД та CEO.

Хоча процедури ОВД та CEO в Україні в цілому відповідають законодавству ЄС (*англ. acquis*), залишаються окремі проблемні аспекти, які ускладнюють процес і потребують вирішення.

Схема 8.1. Законодавство України у сфері охорони довкілля та його відповідність Директиві RED III

Закон України про ОВД встановлює, що висновок з ОВД втрачає чинність через п'ять років, якщо не було прийнято рішення щодо реалізації планованої діяльності. З огляду на затримки у реалізації проєктів вітроелектростанцій, спричинені війною, та невизначені строки їх завершення, доцільним є продовження строку дії висновку з ОВД та можливості отримання дозволів на його основі на період воєнного стану та протягом п'яти років після його скасування.

Відповідно до чинного законодавства, для проєктів вітрових електростанцій передбачено проведення оцінки впливу на довкілля двічі — перший раз під час зміни цільового призначення сільськогосподарських земель, що будуть використовуватись для такої діяльності, і вдруге — під час отримання дозволу на будівництво. Недоліком такої вимоги є неможливість для девелопера на етапі зміни цільового призначення земель мати повну інформацію щодо конфігурації, моделі віротурбін та інших технічних параметрів запланованої ВЕС. У результаті девелопери змушені витрачати вдвічі більше часу, фінансових і людських ресурсів на проведення ОВД. Надання можливості змінювати цільове призначення сільськогосподарських земель, а також особливо цінних земель, на період дії воєнного стану та протягом п'яти років після його скасування — без необхідності проведення ОВД — дозволить спростити процедуру ОВД і скоротити терміни її проходження.

Відсутність картування мережі територій Смарагдової мережі з точним визначенням меж таких територій та інших охоронних зон створює підґрунтя для подання позовів до суду з боку екологіч-

них та інших організацій проти вітроенергетичних проєктів. Належне картування охоронних зон і зон чутливих до птахів дозволяє уникати соціальних конфліктів та зменшує площі потенційного впливу.

Імплементація принципу переважного суспільного інтересу щодо проєктів вітроенергетики та інших ВДЕ у законодавстві України сприятиме більш швидкому проходженню процедури ОВД.

Крім того, варто зазначити, що чинне законодавство також передбачає необхідність повторного проведення процедури ОВД у разі внесення змін до проєктної документації. З огляду на затримки, спричинені війною, а також на технологічні зміни (*наприклад, збільшення потужності та висоти турбін*), девелопери змушені повторно проходити процедуру ОВД у разі таких змін. Закон України про ОВД передбачає можливість не проводити повторну процедуру ОВД у разі, якщо зміни до проєкту не призводять до збільшення утворення небезпечних відходів, викидів чи негативного впливу на довкілля. Проте формулювання Закону не містить чіткого переліку параметрів, зміна яких не вимагає повторного проведення процедури ОВД, що створює правову невизначеність для девелоперів.

8.3.2. АНАЛІЗ ПРОГАЛИН

Нижченаведена таблиця ідентифікує розбіжності між законодавством України та вимогами ЄС, висвітлюючи конкретні напрями, у яких необхідні юридичні та процедурні зміни для забезпечення відповідності.

АСПЕКТИ ОХОРОНИ ДОВКІЛЛЯ ТА УЧАСТІ ГРОМАДСЬКОСТІ	ОСНОВНІ ВИМОГИ ДИРЕКТИВИ RED III (СТАТТІ 15–16)	ЧИННЕ ЗАКОНОДАВСТВО УКРАЇНИ ТА АДМІНІСТРАТИВНІ ПРОЦЕДУРИ	ПОСИЛАННЯ НА ВІДПОВІДНЕ ЗАКОНОДАВСТВО	ПРОГАЛИНИ ТА НЕОБХІДНІ ЗМІНИ
Участь громадськості	Обов'язкова відповідно до Орхуської конвенції; передбачено ранню, ефективну та прозору участь	Обов'язкова відповідно до законодавства України	1) Закон України «Про оцінку впливу на довкілля» № 2059-VIII від 23.05.2017 2) Закон України «Про стратегічну екологічну оцінку» № 2354-VIII від 20.03.2018	Відсутні
ОВД та СЕО	ОВД і СЕО є обов'язковими у разі потреби СЕО є обов'язковою для Зон прискореного розвитку ВДЕ (стаття 15с)	ОВД і СЕО є обов'язковими у разі потреби З огляду на логіку українського законодавства, СЕО буде обов'язковою при формуванні Зон прискореного розвитку ВДЕ	1) Закон України «Про оцінку впливу на довкілля» № 2059-VIII від 23.05.2017 2) Закон України «Про стратегічну екологічну оцінку» № 2354-VIII від 20.03.2018	Україні слід розглянути можливість внесення змін до законодавства в частині ОВД для територій, визначених як Зони прискореного розвитку ВДЕ, з метою уникнення дублювання процедур ОВД
Єдиний контактний орган та цифровий доступ	Рекомендується створення «єдиного вікна» і цифрових порталів; інформація має бути загальнодоступною	Процедури ОВД частково цифровізовані. Матеріали ОВД доступні через електронний ресурс «Е-ОВД». Допускається онлайн-участь у громадських слуханнях. Частина інформації закрита через воєнний стан	1) Закон України «Про оцінку впливу на довкілля» № 2059-VIII від 23.05.2017	Необхідно створити контактний орган, який надаватиме консультації та супровід замовникам під час усього процесу отримання дозволів
Визначення Зон прискореного розвитку ВДЕ	СЕО є обов'язковою перед визначенням Зон прискореного розвитку ВДЕ. Потрібно уникати впливів на біорізноманіття та водні ресурси. Зони не повинні включати заповідні території (як <i>Natura</i> 2000), за винятком випадків, коли вплив відсутній. Мають враховуватись кумулятивні впливи	В Україні поки що не здійснювались кроки щодо визначення таких зон. Водночас, будь-яке їх визначення має проводитися з урахуванням екологічних питань відповідно до чинного законодавства	Закон України «Про стратегічну екологічну оцінку» № 2354-VIII від 20.03.2018	Україні слід розробити принципи і підходи для законодавчого врегулювання створення та функціонування Зон прискореного розвитку ВДЕ

Принцип переважного суспільного інтересу	Проекти у Зонах прискореного розвитку ВДЕ можуть вважатися такими, що мають переважний суспільний інтерес. Але держави-члени повинні забезпечити наявність заходів з пом'якшення впливів і відсутність життєздатних альтернатив.	Законодавство України не містить положень щодо принципу переважного суспільного інтересу.		Україні слід імплементувати принцип переважного суспільного інтересу для вітрових та інших ВДЕ-проектів.
Строки видачі дозволів	Встановлені чіткі строки: 12 місяців у зонах прискореного розвитку ВДЕ, 24 місяці — поза ними. Мають включати час, необхідний для ОВД/СОО (Ст. 16(1)–(3)).	Процедури отримання дозволів цифровізовані. Строк 24 місяці досяжний для більшості проектів ВЕС великої потужності можуть перевищити цей строк через тривалі попередні процедури (виділення землі, приєднання до мережі, ОВД).	1) Закон України «Про регулювання містобудівної діяльності» № 3038-VI 2) Закон України «Про ринок електричної енергії» № 2019-VIII 3) Закон України «Про оцінку впливу на довкілля» № 2059-VIII	Спростити або виключити ОВД для проектів у зонах прискореного розвитку ВДЕ. Враховувати умови електропостачання та стан локальних мереж при визначенні зон прискореного розвитку ВДЕ.
Пілотні проекти та інновації	Можливе тестування інноваційних технологій під контролем компетентного органу. Мають бути обмежені в часі й масштабі та забезпечувати запобігання негативному впливу на систему та довкілля (Ст. 15 (2а)).	В Україні подібні ініціативи ще не впроваджувались.		Пілотні проекти повинні мати комерційну привабливість. Право на реалізацію таких проектів можна надавати через аукціони, але конфігурація має бути ринковою.

A photograph of two large white wind turbines in a rural landscape. The turbines are positioned on a dirt road that leads into the distance. The sky is a deep blue with scattered white clouds. The foreground shows dry, yellowish-brown grass and some low-lying green shrubs. In the background, there are more fields and a few distant structures.

9. РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ІМПЛЕМЕНТАЦІЇ ДИРЕКТИВИ RED III В УКРАЇНІ

Рекомендації, викладені в цьому розділі, ґрунтуються на роботі, виконаній у межах проєкту «Юридичні бар'єри для розвитку наземної вітроенергетики в Україні» (англ. «*Legal Barriers to the Development of Onshore Wind Energy in Ukraine*»). Вони базуються на висновках, розроблених дослідницькою командою у попередніх розділах цього звіту. Як зазначено в описі методології, проєкт має на меті підтримати ефективне впровадження та транспозицію Директиви RED III в Україні, з особливим акцентом на процедуру видачі дозволів. Рекомендації ґрунтуються на поєднанні юридичного аналізу, залучення зацікавлених сторін та обміну міжнародним досвідом, зокрема з Данією, а також доповнені прикладами з інших держав-членів ЄС. Ці рекомендації мають як стратегічний, так і прикладний характер і спрямовані на надання чітких орієнтирів для адаптації української правової та інституційної системи до вимог Директиви RED III.

Запропонований підхід є прагматичним та орієнтованим на дії, які поєднують стратегічне узгодження з вимогами Директиви RED III та реальні умови функціонування української правової, адміністративної й планувальної систем в умовах воєнного часу. У міру можливості, рекомендації структуровані так, щоб окреслити не лише «що саме потрібно зробити», але й «як це зробити» та «хто має бути відповідальним за реалізацію», із зазначенням орієнтовної послідовності дій та необхідності міжвідомчої координації. Таким чином, ці рекомендації закладають підґрунтя для розробки більш детальної дорожньої карти або плану дій на наступному етапі. Після подання цього звіту, команда проєкту планує розпочати підготовку шаблону практичних рекомендацій із чітким зазначенням: типу заходу, який слід реалізувати; кінцевого результату; відповідальної установи; інших органів державної влади, чия координація є критично важливою для впровадження (наприклад, Міністерство економіки, довкілля та сільського господарства України, Міністерство розвитку громад та територій України, НЕК «Укренерго»). Такий підхід є важливим для забезпечення ефективної реалізації, уникнення дублювання повноважень та забезпечення належного рівня відповідальності з боку державних органів.

9.1. УЗГОДЖЕННЯ ДОЗВІЛЬНИХ ПРОЦЕДУР З ВИМОГАМИ ДИРЕКТИВИ RED III

Директива RED III встановлює чіткі вимоги щодо спрощення дозвільних процедур, тому важливо, щоб Україна інтегрувала ці вимоги у національне законодавство. Серед них: встановлення чітких термінів для видачі дозволів на проєкти у сфері відновлюваної енергетики; консолідація всіх дозволів в одну процедуру; створення єдиного контактного органу; визначення проєктів з відновлюваної енергетики як таких, що становлять переважний суспільний інтерес.

РЕКОМЕНДАЦІЯ I

Тема	Встановити чіткі та обов'язкові строки для дозвільних процедур
------	--

Для узгодження з Директивою RED III (Статті 16 та 16a–16b) Україна має встановити чіткі максимальні строки для здійснення дозвільних процедур, а також визначити юридичні наслідки у випадку затримок. Встановлені строки наведені в таблиці нижче. Юридичні наслідки у разі порушення строків можуть включати автоматичне погодження або перехід до наступного процедурного етапу, якщо національні правові обмеження не забороняють цього. Крім того, слід передбачити можливість одноразового подовження строку — в особливих випадках — до 6 місяців за умови, якщо заявника буде поінформовано про причини такого подовження.

Основні відповідальні органи:	Міністерство енергетики України Міністерство розвитку громад та територій України Державна інспекція архітектури та містобудування України Міністерство економіки, довкілля та сільського господарства України
-------------------------------	---

Інші залучені інституції:	Верховна Рада України (відповідні комітети) Місцеві органи влади (області та громади)
---------------------------	--

КРАЙНІ СТРОКИ ВІДПОВІДНО ДО ДИРЕКТИВИ RED III

	У межах Зон прискореного розвитку ВДЕ	Поза межами Зон прискореного розвитку ВДЕ
Максимальні строки для видачі дозволів на наземні ВДЕ-проекти	12 місяців	24 місяці
Максимальні строки видачі дозволів для офшорних проєктів відновлюваної енергетики	24 місяці	36 місяців
Строки подання повного пакета документів заявки	30 днів	45 днів

РЕКОМЕНДАЦІЯ II

Тема	Забезпечити повне охоплення дозволами в межах уніфікованої процедури
Директива RED III вимагає, щоб процедура видачі дозволів охоплювала всі релевантні адміністративні дозволи для проєктів відновлюваної енергетики, включно з проєктами, які поєднують різні джерела енергії, теплові насоси та сховища енергії, дозволи на приєднання до мережі, а також процедури оцінки впливу на довкілля. Така уніфікована процедура повинна охоплювати всі адміністративні етапи — від реєстрації заявки до фінального рішення. Наприклад, різні екологічні оцінки (ОВД, Директива про середовища існування, Директива про птахів) можуть проводитися окремо, але повинні розглядатися й схвалюватися в узгоджений спосіб. Такий підхід дозволить зменшити адміністративну складність, сприятиме міжвідомчій координації та забезпечить уникнення необхідності подання декількох окремих заявок на отримання дозволів.	
Основні відповідальні органи:	Міністерство енергетики України Міністерство розвитку громад та територій України Державна інспекція архітектури та містобудування України Міністерство економіки, довкілля та сільського господарства України
Інші залучені інституції:	Органи місцевого самоврядування (сільські, міські ради) Місцеві державні (військові) адміністрації

РЕКОМЕНДАЦІЯ III

Тема	Створити єдиний контактний орган для сприяння прискоренню проходження дозвільних процедур
Директива RED III вимагає визначення єдиного контактного органу для підвищення ефективності, доступності та прозорості для розробників проєктів. Має бути призначений один компетентний орган або платформа, яка виконуватиме функцію головного контактної пункту на всіх етапах дозвільних процедур. Функції контактної органі: • Супроводжує заявників протягом усіх етапів дозвільного процесу, включаючи екологічні вимоги. • Виступає посередником між усіма залученими адміністративними органами, виключаючи потребу окремих звернень заявника. • Забезпечує дотримання встановлених законодавством строків, як передбачено Директивою RED III. • Публікує покрокову інструкцію з видачі дозволів (включаючи строки, документи, процедури). • Розглядає можливість створення цифрової платформи «єдине вікно» з інтеграцією подачі заяв, відстеження статусу та завантаження документів.	
Основні відповідальні органи:	Міністерство енергетики України Міністерство розвитку громад та територій України
Інші залучені інституції:	Органи місцевого самоврядування (громади) НЕК «Укренерго» Міністерство економіки, довкілля та сільського господарства України Державна інспекція архітектури та містобудування України

РЕКОМЕНДАЦІЯ IV

Тема	Визначити відновлювану енергетику як об'єкт переважного суспільного інтересу
Для гармонізації з Директивою RED III Україна має ввести поняття «переважний суспільний інтерес» для відновлюваних джерел енергії, включно з вітроенергетикою. Це має бути закріплено в національному законодавстві та відображено в нормах земельного та екологічного права. Ключові елементи: встановлення принципу переважного суспільного інтересу в законах; дозвіл на певні винятки у сфері землекористування та охорони природи за умов відсутності альтернатив і за наявності компенсаційних заходів; створення чітких процедур для оцінки та затвердження таких проєктів з урахуванням принципу правової визначеності та захисту довкілля.	
Основний відповідальний орган:	Міністерство енергетики України
Other institutions engaged	Верховна Рада України (відповідні комітети) Міністерство економіки, довкілля та сільського господарства України Усі інші державні органи, дотичні до реалізації проєктів ВДЕ

РЕКОМЕНДАЦІЯ V

Тема	Сприяти прискоренню підготовчих етапів девелопменту для проєктів відновлюваної енергетики
Україна має вирішити проблеми затримок і неефективності на підготовчому етапі девелопменту, зокрема у сфері визначення цільового призначення земельних ділянок, шляхом таких заходів: • Спрощення та прискорення процедур відведення земель для реалізації проєктів у сфері відновлюваної енергетики, зокрема через зміну цільового призначення земель (у разі необхідності) для розміщення відповідної інфраструктури. • Запровадження чітких національних або регіональних процедур і критеріїв попереднього погодження територій, придатних для розміщення об'єктів відновлюваної енергетики, із урахуванням принципів просторового планування та даних про екологічну чутливість територій. • Гарантування того, що підготовчі процеси є економічно ефективними, обмеженими у часі та прозорими, із мінімальним фінансовим і адміністративним навантаженням – особливо для малих і середніх девелоперів. • Забезпечення інтеграції підготовчих етапів у цифрову дозвільну платформу або систему «єдиного вікна», що дозволить розробникам відстежувати й управляти процесами щодо відведення земель у поєднанні з іншими етапами отримання дозволів.	
Основні відповідальні органи:	Міністерство енергетики України Міністерство розвитку громад та територій України
Інша залучена інституція:	Міністерство економіки, довкілля та сільського господарства України

РЕКОМЕНДАЦІЯ VI

Тема	Підтримати цифровізацію процесів видачі дозволів та просторового планування
------	---

З метою спрощення та підвищення прозорості дозвільних процедур для проєктів у сфері відновлюваної енергетики Уряд України має пріоритизувати цифровізацію систем видачі дозволів і просторового планування. Це є ключовою умовою для виконання вимог Статей 16 та 16b Директиви RED III, а також для забезпечення швидкого та передбачуваного розгортання об'єктів відновлюваної енергетики по всій країні.

Важливим кроком є повна інтеграція просторових і екологічних даних, релевантних для розміщення об'єктів відновлюваної енергетики, у систему «E-Construction». Користувачі цієї системи повинні мати відкритий доступ до даних щодо:

- зонування земель та містобудівної документації;
- територій з підвищеною екологічною чутливістю;
- інфраструктури електромереж та доступної пропускної спроможності;
- наявних дозволів та визначених Зон прискореного розвитку ВДЕ.

Паралельно необхідно модернізувати наявні цифрові платформи, зокрема систему «E-Construction», з урахуванням зворотного зв'язку від користувачів. Рекомендуються такі заходи:

- усунути поточні функціональні обмеження (наприклад, неможливість обробки дозволів для високих енергетичних споруд, таких як вітрові турбіни);
- інтегрувати Містобудівний кадастр запроваджений у 2024 році, до системи «E-Construction» для забезпечення безперешкодного обміну даними між містобудівною документацією та заявками на дозволи;
- забезпечити повну взаємодію між «E-Construction», Національною інфраструктурою геопросторових даних (NSDI), Державним геокадастром та Реєстром речових прав на нерухоме майно, що дозволить заявникам і органам влади отримувати дані в режимі реального часу щодо планування, власності на землю та інфраструктури;
- після завершення воєнного стану забезпечити відновлення відкритого доступу до даних щодо планування та дозволів — у відповідності до данської моделі публічного доступу до геопросторових і планувальних даних.

Цифровізація має координуватися Міністерством цифрової трансформації у співпраці з: Міністерством розвитку громад та територій України, Міністерством енергетики України, Міністерством економіки, довкілля та сільського господарства України, відповідними технічними установами. Фінансування та технічна підтримка можуть бути залучені через програми ЄС, такі як IPA III, NDICI та Digital Europe.

Основні відповідальні органи:

Міністерство енергетики України
Міністерство розвитку громад та територій України
Міністерство економіки, довкілля та сільського господарства України
(залежно від напрямку рекомендації)

Інші залучені інституції:

ОСП та ОСРи

9.2. ЗОНИ ПРИСКОРЕНОГО РОЗВИТКУ ВДЕ

Директива RED III вимагає від держав-членів визначення спеціальних Зон прискореного розвитку ВДЕ, у межах яких дозвільні процедури для проєктів ВДЕ мають бути спрощеними та пришвидшеними. Це означає, що проєкти, які реалізуються в межах таких зон: мають мати скорочені строки для проходження дозвільної процедури; підлягають спрощеним процедурам екологічної оцінки; можуть бути звільнені від окремих видів оцінок, якщо немає чітких доказів того, що проєкт спричинить суттєвий негативний вплив на довкілля. Крім того, держави-члени зобов'язані здійснювати картування таких зон на основі стратегічного просторового планування, забезпечуючи виділення відповідних земельних або морських територій відповідно до національних цілей у сфері енергетики та клімату.

РЕКОМЕНДАЦІЯ VII

Тема	Започаткувати процес для визначення Зон прискореного розвитку ВДЕ
------	---

Міністерство енергетики України має очолити ініціювання та координацію юридично та процедурно вивіреної системи визначення Зон прискореного розвитку ВДЕ у рамках імплементації Директиви RED III. Цей процес має бути закріплений на рівні первинного законодавства та підтриманий відповідними підзаконними актами й технічними рекомендаціями.

У межах цього процесу необхідно чітко визначити інституційні повноваження щодо:

- Картування потенціалу відновлюваних джерел енергії (вітрова, сонячна тощо);
- Ідентифікації потенційних територій з низькою екологічною та соціальною чутливістю;
- Проведення екологічних оцінок відповідно до Директив СЕО/Про оселища;
- Офіційного визначення Зон прискореного розвитку ВДЕ на основі просторової планувальної документації на національному, регіональному та місцевому рівнях.

Законодавчі положення мають чітко окреслювати цілі створення Зон прискореного розвитку ВДЕ, а саме:

- Прискорення розгортання відновлюваної енергетики;
- Уникнення або мінімізацію екологічних та соціальних конфліктів;
- Забезпечення узгодженості із національними енергетичними цілями, планами розвитку мереж та Інтегрованим національним енергетичним і кліматичним планом України (NECP).

Основні відповідальні органи:	Міністерство енергетики України, з активною залученістю: Міністерство розвитку громад та територій України Міністерство економіки, довкілля та сільського господарства України
Інші залучені інституції:	Органи місцевого самоврядування (сільські, міські ради)

РЕКОМЕНДАЦІЯ VIII

Тема	Забезпечити відкритий доступ до планів Зон прискореного розвитку ВДЕ
------	--

Розроблена Міністерством енергетики у співпраці з такими інституціями, як Міністерство розвитку громад та територій України, законодавча і процедурна рамка щодо зон прискореного розвитку ВДЕ повинна передбачати: гарантований публічний доступ до планів Зон прискореного розвитку ВДЕ; періодичний перегляд таких планів; відповідність положенням Статей 15c і 15d Директиви RED III, а також Рекомендації Єврокомісії (ЄС) 2024/1343. Для забезпечення міжсекторальної координації під час розробки та впровадження Зон прискореного розвитку ВДЕ доцільно створити міжвідомчу робочу групу, яка об'єднає юридичну, просторову, екологічну та енергетичну експертизу й допоможе прискорити реалізацію цієї ініціативи.

Основні відповідальні органи:	Міністерство енергетики України, з активною залученістю: Міністерство розвитку громад та територій України
-------------------------------	---

РЕКОМЕНДАЦІЯ IX

Тема	Забезпечити можливість визначення Зон прискореного розвитку ВДЕ через багаторівневі інструменти просторового планування
Уряд України повинен забезпечити можливість визначення Зон прискореного розвитку ВДЕ як на місцевому, так і на регіональному/національному рівнях через відповідні інструменти містобудівного планування. Це можливо реалізувати шляхом внесення змін до законодавства з метою інтеграції процесу визначення Зон прискореного розвитку ВДЕ в підготовку та оновлення комплексних планів просторового розвитку територій, що дозволить системно і юридично забезпечити придатні земельні ділянки для розміщення об'єктів відновлюваної енергетики. Слід паралельно застосувати юридичний та процедурний підходи: 1. Визначення на місцевому рівні: Надати повноваження органам місцевого самоврядування визначати Зони прискореного розвитку ВДЕ в межах їхніх комплексних планів просторового розвитку територій громад. Ці плани визначають стратегію використання земель у межах громади і можуть використовуватись для ідентифікації ділянок з високим потенціалом відновлюваної енергетики та низьким рівнем конфліктності. 2. Визначення на регіональному/національному рівні: Розробити законодавчі положення, які надають можливість визначення Зон прискореного розвитку ВДЕ у просторових планах регіонального або національного рівня. Це особливо важливо для вітроенергетичних проєктів, які охоплюють кілька громад або адміністративних одиниць, і потребують скоординованого планування масштабної інфраструктури приєднання до мережі.	
Основні відповідальні органи:	Міністерство розвитку громад та територій України Міністерство економіки, довкілля та сільського господарства України
Інші залучені інституції:	Міністерство енергетики України Органи місцевого самоврядування (сільські, міські ради)

РЕКОМЕНДАЦІЯ X

Тема	Забезпечити централізований та узгоджений процес формування Зон прискореного розвитку ВДЕ
З огляду на поточну ситуацію в Україні, рекомендується максимально централізувати процес визначення Зон прискореного розвитку ВДЕ. Має бути визначене профільне міністерство, що виконуватиме координуючу роль, а також залучені підтримуючі міністерства, які братимуть участь у розробці та впровадженні відповідних законодавчих змін. Водночас, важливо налагодити ефективну міжвідомчу співпрацю між ключовими міністерствами — енергетики, охорони довкілля, розвитку громад та територій (просторове планування) — у питаннях, що стосуються Зон прискореного розвитку ВДЕ. До процесу також необхідно залучити органи місцевого самоврядування. Рекомендується розглядати створення Зон прискореного розвитку ВДЕ як спільне завдання між міністерствами та установами. Їх формування повинно базуватися на: потенціалі розвитку вітрової та інших видів відновлюваної енергетики; наявності та перспективах розвитку електричних мереж; специфіці повітряного простору у відповідних регіонах тощо. Доцільно розглянути створення спеціальної міжвідомчої робочої групи з питань Зон прискореного розвитку ВДЕ, до якої б увійшли представники центральних органів влади, а також відповідних установ і організацій, зокрема оператор повітряного руху, оператор системи передачі (Укренерго) тощо. На поточному етапі рекомендується використовувати наявну регуляторну базу – зокрема: Закон України «Про регулювання містобудівної діяльності»; Закон України «Про Генеральну схему планування території України» – для просторового визначення та закріплення територій, необхідних для досягнення національних енергетичних цілей, а також для формування та розвитку Зон прискореного розвитку ВДЕ.	
Основні відповідальні органи:	Міністерство енергетики України Активна залученість: Міністерства розвитку громад та територій України, Міністерства економіки, довкілля та сільського господарства України
Інші залучені інституції:	Органи місцевого самоврядування (сільські, міські ради)

РЕКОМЕНДАЦІЯ XI

Тема	Інтегрувати екологічні аспекти у процес визначення Зон прискореного розвитку ВДЕ
Для забезпечення відповідності вимогам Директиви RED III та релевантних природоохоронних директив ЄС (зокрема, Директив про середовища існування та птахів), при визначенні Зон прискореного розвитку ВДЕ мають бути дотримані такі ключові умови: - Зони прискореного розвитку ВДЕ повинні розташовуватися в районах, де реалізація проєктів ВДЕ не очікується як така, що матиме значний негативний вплив на довкілля. - Призначення Зон прискореного розвитку ВДЕ повинне базуватись на результатах стратегічної екологічної оцінки, а в разі необхідності — на додаткових оцінках відповідно до вимог Директиви про середовища існування та Директиви про птахів. - Для кожної Зони прискореного розвитку ВДЕ мають бути розроблені та запроваджені адресні заходи з пом'якшення впливу, адаптовані до конкретних технологій ВДЕ та екологічних умов відповідної території. - Масштаб Зон прискореного розвитку ВДЕ має бути суттєвим з огляду на цілі України щодо розвитку ВДЕ, а їх визначення — узгодженим з Національним планом з енергетики та клімату України 2025-2030 (НПЕК). - Плани Зон прискореного розвитку ВДЕ мають бути відкритими для громадськості, передбачати можливість ранньої участі зацікавлених сторін, а також підлягати періодичному перегляду, щоб відповідати поточним пріоритетам у сфері енергетики та охорони довкілля.	
Основні відповідальні органи:	Ця рекомендація має реалізовуватися у тісній координації між такими органами: - Міністерство енергетики України (координуюча установа) - Міністерство розвитку громад та територій України - Міністерство економіки, довкілля та сільського господарства України - Відповідні органи місцевого самоврядування Інтеграція карт екологічної чутливості, просторових геоданих та процедур громадського обговорення — відповідно до статей 15c та 15d Директиви RED III та Рекомендації Європейської Комісії (EU) 2024/1343 і супровідного документа SWD(2024) 333 — є критично необхідною для законної, прозорої та соціально прийнятної процедури призначення Зон прискореного розвитку ВДЕ.
Інші залучені інституції:	ГО, що спеціалізуються на екологічних питаннях

9.3. ПРОСТОРОВЕ ПЛАНУВАННЯ ТА ГНУЧКІСТЬ У ВИКОРИСТАННІ ЗЕМЕЛЬ

Директива RED III вимагає від держав-членів інтегрувати розвиток відновлюваної енергетики в стратегічне просторове планування, ідентифікуючи та визначаючи відповідні території для розміщення об'єктів ВДЕ у відповідності до національних енергетичних і кліматичних цілей. Рекомендації зосереджені на просуванні гнучкого використання земель шляхом заохочення багатофункціонального землекористування, зменшення зон виключення та спрощення дозвільних процедур. Такий підхід має забезпечити координацію просторового планування, дозвільних процедур і екологічних вимог з метою максимального залучення придатних ділянок, зниження рівня конфліктності та прискорення реалізації проєктів із дотриманням цілей сталого розвитку.

РЕКОМЕНДАЦІЯ XII

Тема	Визначити стратегію інтеграції ВДЕ
Міністерству енергетики України, у консультаціях з іншими профільними центральними органами виконавчої влади, залученими до процесу розвитку відновлюваної енергетики, доцільно розглянути можливість розробки національної стратегії просторової інтеграції відновлюваних джерел енергії. Ця стратегія має: - Визначити чіткі принципи просторового планування та рівні амбіцій щодо розміщення ВДЕ; - Чітко окреслити роль Зон прискореного розвитку ВДЕ в досягненні енергетичних і кліматичних цілей; - Бути інтегрована в загальну енергетичну та кліматичну політику України, включаючи положення Національного плану з енергетики та клімату України 2025-2030 (НПЕК).	
Основні відповідальні органи:	Міністерство енергетики України разом з Міністерством розвитку громад та територій України
Інші залучені інституції:	Міністерство економіки, довкілля та сільського господарства України ОСП

РЕКОМЕНДАЦІЯ XIII

Тема	Запровадити загальнонаціональну ініціативу з просторового планування для розвитку відновлюваної енергетики
------	--

З метою ефективної ідентифікації та планування територій, придатних для розвитку відновлюваної енергетики (включно з визначенням Зон прискореного розвитку ВДЕ), Уряд України має ініціювати централізовану, національно координовану та фінансовану ініціативу у сфері просторового планування.

Ця ініціатива має бути спрямована на підтримку органів місцевого самоврядування, особливо тих, що не мають достатнього фінансового та технічного потенціалу, у підготовці та оновленні комплексної просторової документації відповідно до вимог Директиви RED III та цілей України у сфері відновлюваної енергетики.

Проект має включати:

- Розробку стандартизованих просторових наборів даних (наприклад, щодо землекористування, інфраструктури електромереж, екологічної чутливості);
- Подальший розвиток національної ГІС-платформи, доступної для органів місцевого та регіонального рівня;
- Надання технічних рекомендацій, цифрових інструментів і навчальних програм для громад та планувальних органів;
- Координацію з процесом визначення Зон прискореного розвитку ВДЕ та інтеграцію з екологічним і енергетичним плануванням.

Паралельно ініціатива має сприяти заповненню та оновленню Державного земельного кадастру достовірними даними про функціональне зонування. Це можливо реалізувати через:

1. Тимчасове рішення, передбачене Законом України від липня 2025 року «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо використання земельних ділянок для розвитку цифрової інфраструктури», дозволяє визначати функціональне зонування за межами населених пунктів на основі детальних планів територій у випадках, коли комплексні плани ще не затверджені до 01 січня 2028 року;
2. Сталий довгостроковий підхід, який передбачає реалізацію загальнонаціональної програми з розробки та затвердження комплексних планів просторового розвитку територій, що фінансується за рахунок державного бюджету та міжнародної технічної допомоги.

Основні відповідальні органи:	Міністерство розвитку громад та територій України Міністерство енергетики України Міністерство економіки, довкілля та сільського господарства України
-------------------------------	---

Інші залучені інституції:	Органи місцевого самоврядування (сільські, міські ради)
---------------------------	---

РЕКОМЕНДАЦІЯ XIV

Тема	Удосконалити настанови із просторового планування
------	---

Міністерство розвитку громад та територій України у співпраці з Міністерством енергетики повинні ухвалити національні настанови з просторового планування, узгоджені зі Статтею 15b Директиви RED III, з метою підтримки органів місцевого самоврядування у картуванні придатних для відновлюваної енергетики земельних ділянок.

Основні відповідальні органи:	Міністерство розвитку громад та територій України Міністерство енергетики України
-------------------------------	--

Інші залучені інституції:	Міністерство економіки, довкілля та сільського господарства України
---------------------------	---

РЕКОМЕНДАЦІЯ XV

Тема	Створити зони для проєктів із розвитку мережі та зберігання енергії
------	---

Можливим є створення спеціалізованих інфраструктурних зон для проєктів, пов'язаних із мережевою інфраструктурою та зберіганням енергії, особливо в регіонах із високим потенціалом розвитку відновлюваної енергетики. Такі зони повинні: проходити процедуру стратегічної екологічної оцінки; отримувати дозвілну перевагу відповідно до Статті 15e Директиви RED III, тобто підлягати пришвидшеним дозвільним процедурам; бути інтегрованими в систему просторового та енергетичного планування, що дозволить уникнути затримок при впровадженні інфраструктурних рішень.

Основні відповідальні органи:	Міністерство економіки, довкілля та сільського господарства України ОСП
-------------------------------	--

Інші залучені інституції:	Міністерство розвитку громад та територій України Міністерство енергетики України
---------------------------	--

9.4. ПОСИЛЕННЯ ПЛАНУВАННЯ ТА РОЗВИТОК МЕРЕЖ

Директива RED III вимагає від держав-членів ЄС інтегрувати питання приєднання до електромережі в загальний процес видачі дозволів із встановленням чітких строків, єдиного контактного органу та прозорості інформації про наявні потужності від операторів систем передачі та операторів систем розподілу. Директива також передбачає спрощені та пропорційні процедури для проєктів з технічного переоснащення/модернізації, що забезпечують своєчасний і недискримінаційний доступ до мережі для відновлюваної енергетики. Відповідно до Директиви RED III, держава-член ЄС, серед іншого, повинна розглянути можливість надання доступної цифрової інформації про пропускну спроможність мережі та імплементувати чіткі правові положення щодо технічного переоснащення/модернізації.

РЕКОМЕНДАЦІЯ XVI

Тема	Забезпечити наявність цифрової інформації про наявну пропуску спроможність мережі
------	---

Цифрова інформація про наявну пропуску спроможність мережі може надаватися оператором системи передачі та відповідними операторами систем розподілу для девелоперів у спрощеній та узагальненій формі з огляду на інформаційні обмеження, запроваджені під час дії воєнного стану, а також чутливий характер такої інформації.

Основні відповідальні органи:	ОСП, ОСРи Міністерство розвитку громад та територій України
-------------------------------	--

Інші залучені інституції:	Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг (НКРЕКП)
---------------------------	--

РЕКОМЕНДАЦІЯ XVII

Тема	Транспозиціонувати положення щодо технічного переоснащення/модернізації
------	---

Україна повинна розпочати транспозицію положень Директиви RED III щодо технічного переоснащення/модернізації, передбачених Статтями 16a та 16c, шляхом запровадження чіткого правового визначення цього процесу в національному законодавстві та встановлення спрощеної процедури видачі дозволів для модернізації наявних об'єктів відновлюваної енергетики.

Ключові елементи транспозиції повинні включати:

- правове визначення технічного переоснащення/модернізації в національному енергетичному та екологічному законодавстві з відмежуванням його від нових проєктів;
- спрощену або прискорену процедуру видачі дозволів для проєктів з технічного переоснащення/модернізації за умови, що екологічні та просторові впливи не перевищують впливів від початкового об'єкта;
- чіткі критерії щодо необхідності повного екологічного оцінювання (наприклад, у випадку суттєвих змін у місцезнаходженні, масштабах або технології);
- включення положень щодо технічного переоснащення/модернізації до галузевого законодавства та інструкцій з дозволів для забезпечення правової визначеності для розробників і органів влади;
- координацію з операторами мереж для спрощення оновлення точок приєднання до мережі для модернізованих установок.

Процес імплементації має здійснюватися під керівництвом Міністерства енергетики у координації з Міністерством економіки, довкілля та сільського господарства України, із залученням експертів із законотворчої діяльності через інструменти технічної допомоги ЄС, такі як TAIEХ або Twinning.

Основні відповідальні органи:	Міністерство енергетики України ОСП
-------------------------------	--

Інші залучені інституції:	Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг (НКРЕКП)
---------------------------	--

РЕКОМЕНДАЦІЯ XVIII

Тема	Сприяти інноваціям та підтримці нових технологій
------	--

З метою підтримки впровадження новітніх технологій у сфері відновлюваної енергетики та прискорення інтеграції «розумних» енергетичних систем, Україна повинна створити регуляторну «пісочницю» для енергетичного сектору. Хоча це не є першочерговим законодавчим пріоритетом, створення відповідної правової бази та адміністративних механізмів вже сьогодні забезпечить Україні готовність до тестування й масштабування інноваційних рішень у середньостроковій перспективі.

Регуляторна «пісочниця» має передбачати тимчасові, контрольовані винятки з чинних нормативних вимог для реального тестування інноваційних енергетичних проєктів, зокрема:

- розумні мережі та рішення щодо гнучкості попиту;
- гібридні установки відновлюваної енергетики (наприклад, поєднання вітру, сонця та УЗЕ);
- технології секторальної інтеграції, такі як перетворення електроенергії в тепло або водень.

Ключовими характеристиками структури «пісочниці» мають бути:

- чіткі критерії допустимості та прозорий процес подання заявки для розробників проєктів;
- визначені часові рамки та географічні межі для функціонування пілотних проєктів;
- процедури повторного подання заявки та виходу з режиму «пісочниці» для протестованих інновацій;
- дієві механізми нагляду та моніторингу для забезпечення безпеки, охорони довкілля та обміну знаннями;
- координація з регулюванням енергетичного ринку та плануванням розвитку мереж для забезпечення інтеграції протестованих технологій у ширшу енергосистему.

Цю ініціативу може очолити Міністерство енергетики у тісній співпраці з Національною комісією, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг (НКРЕКП), за підтримки програм ЄС (наприклад, *Horizon Europe*, *Digital Europe*) або технічної допомоги через TAIEH.

Основні відповідальні органи:	Міністерство енергетики України Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг (НКРЕКП) Міністерство економіки, довкілля та сільського господарства України
-------------------------------	--

9.5. ЕКОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ТА УЧАСТЬ ГРОМАДСЬКОСТІ

Директива RED III вимагає від держав-членів визначити Зони прискореного розвитку ВДЕ, застосовувати спрощені дозвоільні процедури в таких зонах і забезпечити ранню участь громадськості під час їх визначення. Також Директива встановлює юридично обов'язкові прискорені строки видачі дозволів (12–24 місяці), які повинні включати екологічні процедури, дозволяючи при цьому обмежені винятки з процедур ОВД у Зонах прискореного розвитку ВДЕ.

Рекомендації передбачають для України такі дії: посилити ранню участь громадськості; закріпити принцип переважного суспільного інтересу для проєктів ВДЕ; спрощувати та гармонізувати процедури оцінки впливу на довкілля, особливо в Зонах прискореного розвитку ВДЕ.

РЕКОМЕНДАЦІЯ XIX

Тема	Забезпечити ефективну та ранню участь громадськості
------	---

Україна вже має законодавчу основу для забезпечення участі громадськості в екологічних питаннях завдяки участі в Орхуській конвенції, а також національному законодавству у сфері ОВД та CEO.

Щоб відповідати підвищеним стандартам участі згідно з Директивою, пропонується:

- Громадські консультації мають проводитися на ранньому етапі дозвоільного та планувального процесу, зокрема під час визначення Зон прискореного розвитку ВДЕ, як того вимагає стаття 15d Директиви RED III.
- Впровадження положень Директиви, таких як створення єдиного контактного органу, розробка цифрового «єдиного вікна» (англ. «one-stop shop»), забезпечення відкритого доступу до дозвоільних процедур і рішень, повинно бути використане для подальшого покращення прозорості, доступності та інклюзивності участі громадськості.

Основні відповідальні органи:	Міністерство енергетики України Міністерство економіки, довкілля та сільського господарства України
-------------------------------	--

РЕКОМЕНДАЦІЯ XX

Тема	Запровадити принцип переважного суспільного інтересу
Необхідно внести до українського законодавства презумпцію, що проєкти у сфері відновлюваної енергетики та пов'язана з ними інфраструктура становлять переважний суспільний інтерес, відповідно до Статті 16f Директиви RED III. Така презумпція може спростити процедури відхилення від вимог національного законодавства, адаптованого до Директив про оселища, птахів і водну рамкову директиву, якщо це застосовно, однак її необхідно збалансувати проведенням екологічної оцінки та заходами зі зменшення впливу на довкілля. Також має бути дозволено встановлення цільових обмежень (наприклад, за видом технологій, регіоном або типом проєкту) відповідно до пріоритетів національного планування та забезпечено прозорість у застосуванні таких винятків.	
Основні відповідальні органи:	Міністерство енергетики України Міністерство економіки, довкілля та сільського господарства України
Інші залучені інституції:	Органи місцевого самоврядування (сільські, міські ради)

РЕКОМЕНДАЦІЯ XXI

Тема	Оптимізувати вимоги щодо ОВД у межах Зон прискореного розвитку ВДЕ
Необхідно узгодити національні процедури з положеннями Статті 16a Директиви RED III, яка дозволяє обмежені винятки з вимог щодо оцінки впливу на довкілля для проєктів, розташованих у межах Зон прискореного розвитку ВДЕ. Слід забезпечити наявність процедури скринінгу, яка дозволяє оцінити, чи може реалізація проєкту призвести до суттєвих непередбачуваних негативних наслідків, не охоплених стратегічною екологічною оцінкою. У випадках, коли ймовірність виникнення таких суттєвих негативних впливів є високою, має застосовуватись повна процедура ОВД.	
Основні відповідальні органи:	Міністерство енергетики України Міністерство економіки, довкілля та сільського господарства України
Інші залучені інституції:	Органи місцевого самоврядування

РЕКОМЕНДАЦІЯ XXII

Тема	Узгодити строки видачі дозволів із процедурою оцінки впливу на довкілля
Необхідно забезпечити, щоб національна дозвільна система України та інше законодавство, яке прямо чи опосередковано впливає на тривалість процесу видачі дозволів, включали юридично обов'язкові строки, що відповідають прискореним строкам, визначеним у Директиві (12–24 місяці). Ці строки мають також враховувати проходження екологічних процедур (CEO, ОВД, оцінка відповідності територіям Natura 2000) без шкоди для їхньої повноти та якості. Слід підтримувати ефективні, чітко визначені за обсягом і цифрово керовані процедури ОВД, які можуть бути проведені у межах встановлених строків, включно з прискореними варіантами для проєктів з низьким рівнем ризику або проєктів з технічного переоснащення/модернізації (англ. repowering).	
Основні відповідальні органи:	Міністерство енергетики України Міністерство економіки, довкілля та сільського господарства України

РЕКОМЕНДАЦІЯ XXIII

Тема	Забезпечити раннє залучення органів, відповідальних за охорону довкілля
Необхідно запровадити обов'язкове проведення консультацій з органами охорони довкілля на ранніх етапах планування та визначення Зон прискореного розвитку ВДЕ, а також при розробці дозвільних процедур. Потрібно інституціалізувати їхню роль у: наданні рекомендацій щодо критеріїв скринінгу, картуванні чутливих територій, розробці природоохоронних та пом'якшувальних заходів. Слід визнати, що поєднання цілей охорони довкілля з потребою у швидкому розгортанні ВДЕ вимагає міжвідомчої координації та нарощування спроможностей на національному та місцевому рівнях.	
Основні відповідальні органи:	Міністерство енергетики України Міністерство економіки, довкілля та сільського господарства України

9.6. ІНШІ РЕКОМЕНДАЦІЇ, НЕ ПОВ'ЯЗАНІ БЕЗПОСЕРЕДНЬО З ДИРЕКТИВОЮ RED III

РЕКОМЕНДАЦІЯ XXIV

Тема	Продовжити строк дії висновку з ОВД та його використання для отримання інших дозволів
З огляду на затримки у реалізації проєктів вітрових електростанцій, спричинені війною, а також на невизначені строки завершення таких проєктів, доцільно продовжити строк дії висновку з ОВД та надати можливість отримувати дозволи на підставі такого висновку.	
Основні відповідальні органи:	Міністерство енергетики України Міністерство економіки, довкілля та сільського господарства України
Інші залучені інституції:	Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг (НКРЕКП)

РЕКОМЕНДАЦІЯ XXV

Тема	Внести зміни до переліку параметрів ВЕС як підстави для звільнення від повторного проведення ОВД
Закон України «Про оцінку впливу на довкілля» має чітко передбачати, що зміни параметрів вітрових електростанцій під час воєнного стану не потребують повторного проведення ОВД, якщо вони відповідають встановленим Критеріям. У зв'язку із затримками, спричиненими війною, а також технологічними змінами (наприклад, збільшення потужності та висоти турбін), багато девелоперів змушені повторно проходити процедуру ОВД. У зв'язку з цим законодавство має передбачати гнучкий підхід і звільнення від повторного проходження процедури ОВД, якщо зміни не призводять до підвищення ризиків для флори і фауни, збільшення обсягів небезпечних відходів, викидів або інших забруднюючих речовин.	
Основні відповідальні органи:	Міністерство енергетики України Міністерство економіки, довкілля та сільського господарства України

РЕКОМЕНДАЦІЯ XXVI

Тема	Внести зміни до вимог щодо повторного проведення ОВД
У Законі України «Про оцінку впливу на довкілля» слід прямо закріпити норму, що вимога щодо повторного проведення ОВД не застосовується до змін, які не мають істотного впливу на довкілля відповідно до встановлених Критеріїв. До моменту внесення відповідних змін до закону доцільно, щоб уповноважене міністерство надало офіційне роз'яснення, що у випадках, коли внесені до проєкту зміни не спричиняють додаткового негативного впливу на довкілля порівняно з первинним проєктом, повторне проходження процедури ОВД не є обов'язковим.	
Основні відповідальні органи:	Міністерство енергетики України Міністерство економіки, довкілля та сільського господарства України
Інші залучені інституції:	Верховна Рада України Комітет Верховної Ради України з питань екологічної політики та природокористування

РЕКОМЕНДАЦІЯ XXVII

Тема	Запровадити процесуальні норми щодо вирішення спорів, пов'язаних із питаннями довкілля, під час реалізації проєктів наземної вітроенергетики
Україні слід проаналізувати особливості вирішення спорів, пов'язаних з ОВД, екологічними та дозвільними процедурами, що розглядалися в українських судах упродовж останніх років, та розробити рішення для прискорення процедур розгляду таких спорів, враховуючи найкращі практики, впроваджені в інших країнах ЄС і описані в цьому звіті.	
Основні відповідальні органи:	Міністерство юстиції України
Інші залучені інституції:	Міністерство енергетики України Міністерство економіки, довкілля та сільського господарства України

РЕКОМЕНДАЦІЯ XXVIII

Тема	Залучити технічну допомогу для проведення навчань
------	---

Короткострокова експертна допомога для приведення законодавства у відповідність та нарощування інституційної спроможності за участі держав-членів ЄС може надаватися в межах інструментів TAIEX та Twinning. Україна може запросити послуги TAIEX для фінансування навчальних програм, зокрема в галузі містобудування та інтеграції кадастрових даних.

Основні відповідальні органи:	Міністерство енергетики України Міністерство економіки, довкілля та сільського господарства України Міністерство розвитку громад та територій України
-------------------------------	---

Інші залучені інституції:	Міжнародні інституції
---------------------------	-----------------------

РЕКОМЕНДАЦІЯ XXIX

Тема	Використання коштів матеріально-технічної допомоги
------	--

З огляду на складність і вартість подібних заходів, має бути налагоджено діалог щодо можливої фінансової підтримки, наприклад, з боку Інструменту передвступної допомоги ЄС (IPA III).¹³⁸ Ще одним варіантом є використання коштів NDICI, де Україна є одним із топових отримувачів. Масштабний, централізовано координований проєкт з просторового планування та картування ВДЕ може бути профінансований у рамках програм «зелена» енергетика або «цифровий перехід».

Основні відповідальні органи:	Міністерство енергетики України Міністерство розвитку громад та територій України
-------------------------------	--

Інші залучені інституції:	ЄС (Представництво ЄС в Україні)
---------------------------	----------------------------------

РЕКОМЕНДАЦІЯ XXX

Тема	Послабити юридичні бар'єри щодо зміни цільового призначення земель
------	--

Необхідно послабити юридичні бар'єри щодо зміни цільового призначення земель, наприклад, надати право орендарям (за згодою власника) ініціювати процедури зміни цільового призначення земельної ділянки. Також доцільно спростити правила щодо категорій земель, сервітутів та тимчасового використання, аби мінімізувати затримки у реалізації проєктів.

Повноваження надання містобудівних умов та обмежень для будівництва вітрових електростанцій, земельні ділянки під які розташовані на території двох і більше територіальних громад, доцільно закріпити за обласними державними адміністраціями (обласними військовими адміністраціями). Це дозволить забезпечити видачу єдиних містобудівних умов та обмежень і уникнути ситуацій, коли девелоперу доводиться отримувати окремі умови в кожній громаді, що значно ускладнює та уповільнює реалізацію проєкту.

Основні відповідальні органи:	Міністерство енергетики України Міністерство розвитку громад та територій України
-------------------------------	--

Інші залучені інституції:	Міністерство економіки, довкілля та сільського господарства України
---------------------------	---

¹³⁸ IPA підтримала реформи у сфері землекористування та ГІС на Західних Балканах.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

ЗАКОНОДАВСТВО ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

Директива Ради 92/43/ЄЕС щодо збереження природних середовищ існування, дикої фауни та флори // Офіційний журнал Європейських Спільнот. — 1992. — L 206. — С. 7–50. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/1992/43/oj/eng> (дата звернення: 28.02.2025).

Директива Європейського Парламенту і Ради 2009/147/ЄС щодо збереження диких птахів // Офіційний журнал Європейського Союзу. — 2009. — L 20. — С. 7–25. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2009/147/oj/eng> (дата звернення: 28.02.2025).

Директива (ЄС) 2018/2001 про стимулювання використання енергії з відновлюваних джерел (RED II) // Офіційний журнал Європейського Союзу. — 2018. — L 328. — С. 82–209. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=uriserv:OJ.L_.2018.328.01.0082.01.ENG&toc=OJ:L:2018:328:TOC (дата звернення: 04.03.2025).

Регламент (ЄС) 2022/2577 щодо створення рамок для прискорення впровадження відновлюваної енергетики // Офіційний журнал Європейського Союзу. — 2022. — L 335. — С. 36–44. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2022/2577/oj> (дата звернення: 28.04.2025).

Директива (ЄС) 2023/2413 щодо змін до Директиви (ЄС) 2018/2001 про відновлювані джерела енергії (Директива RED III) // Офіційний журнал Європейського Союзу. — 2023. — L 2023/2413. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32023L2413&qid=1699364355105> (дата звернення: 04.03.2025).

Рекомендація Комісії (ЄС) 2023/108 щодо прискорення процедур видачі дозволів на проєкти ВДЕ та сприяння укладанню угод купівлі електроенергії (PPA) — Європейська Комісія, 2023. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: https://energy.ec.europa.eu/publications/recommendation-and-guidance-speeding-permit-granting-renewable-energy-and-related-infrastructure_en (дата звернення: 28.04.2025).

НАЦІОНАЛЬНІ ЗАКОНОДАВСТВА ДАНІЯ

Закон № 1157 від 8 червня 2020 р. про сприяння використанню відновлюваної енергетики (VE-loven) // Retsinformation.dk. — Режим доступу: <https://www.retsinformation.dk/eli/lta/2020/1157> (дата звернення: 28.04.2025).

Закон № 773 від 7 червня 2024 р. про внесення змін до закону про електропостачання та інших законів // Retsinformation.dk. — Режим доступу: <https://www.retsinformation.dk/eli/lta/2024/773> (дата звернення: 28.04.2025).

НІМЕЧЧИНА

Закон про внесення змін до Закону про відновлювані джерела енергії та інших нормативів у сфері енергетики // Bundesgesetzblatt I, No 28, 2022, с. 1237–1263. — Режим доступу: https://www.bgbl.de/xaver/bgbl/start.xav#bgbl%2F%2F%5B%40attr_id%3D%27bgbl122s1237.pdf%27%5D__1695731478844 (дата звернення: 16.03.2025).

ФРАНЦІЯ

Закон № 2023-175 від 10 березня 2023 р. щодо прискорення виробництва відновлюваної енергії // Legifrance. — Режим доступу: <https://www.legifrance.gouv.fr/jorf/id/JORFTEXT000047294244/> (дата звернення: 16.03.2025).

УКРАЇНА

Земельний кодекс України № 2768-III від 25.10.2001 р. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2768-14#Text> (дата звернення: 15.03.2025).

Закон України «Про Загальну схему планування території України» № 3059-III від 07.02.2002 р. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3059-14#Text> (дата звернення: 15.03.2025).

Цивільний кодекс України № 435-IV від 16.01.2003 р. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text> (дата звернення: 15.03.2025).

Закон України «Про альтернативні джерела енергії» № 555-IV від 20.02.2003 р. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/555-15#Text> (дата звернення: 12.03.2025).

Закон України «Про ринок електричної енергії» № 2019-VIII від 13.04.2017 р. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2019-19#Text> (дата звернення: 14.04.2025).

Закон України «Про енергетичні землі та правовий режим спеціальних зон енергетичних об'єктів» № 2480-VI від 09.07.2010 р. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2480-17#Text> (дата звернення: 23.04.2025).

Закон України «Про оцінку впливу на довкілля» № 2059-VIII від 23.05.2017 р. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2059-19#Text> (дата звернення: 26.04.2025).

Закон України «Про стратегічну екологічну оцінку» № 2354-VIII від 20.03.2018 р. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2354-19#Text> (дата звернення: 18.04.2025).

Закон України «Про основи містобудування» № 2780-XII від 16.11.1992 р. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2780-12#Text> (дата звернення: 26.04.2025).

Закон України «Про регулювання містобудівної діяльності» № 3038-VI від 17.02.2011 р. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3038-17#Text> (дата звернення: 26.04.2025).

Закон України «Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень» № 1952-IV від 01.07.2004 р. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1952-15#Text> (дата звернення: 26.04.2025).

Закон України «Про внесення змін до деяких законів України у сфері енергетики та у сфері теплопостачання щодо уточнення положень, пов'язаних із запровадженням воєнного стану в Україні» № 4213-IX від 14.01.2025 р. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4213-20#Text> (дата звернення: 02.05.2025).

Закон України «Про адміністративну процедуру» № 2073-IX від 17.02.2022 р. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2073-20#Text> (дата звернення: 03.05.2025).

Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку розроблення, оновлення, внесення змін та затвердження містобудівної документації» № 926 від 01.09.2021 р. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/926-2021-%D0%BF#Text> (дата звернення: 26.04.2025).

Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку проведення експертизи містобудівної документації» № 548 від 25.05.2011 р. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/548-2011-%D0%BF#Text> (дата звернення: 26.04.2025).

Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку ведення Державного земельного кадастру» № 1051 від 17.10.2012 р. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1051-2012-%D0%BF#Text> (дата звернення: 26.04.2025).

Постанова Кабінету Міністрів України «Про критерії визначення планованої діяльності, її розширення та змін, які не підлягають оцінці впливу на довкілля» № 1010 від 13.12.2017 р. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1010-2017-%D0%BF#Text> (дата звернення: 05.05.2025).

Національний стандарт України. Вітроенергетика. Вітроелектростанції. Оцінювання впливу вітроелектростанцій на навколишнє середовище. — ДСТУ 8339:2015.

НАЦІОНАЛЬНІ ПЛАНИ ТА СТРАТЕГІЇ

Стратегія просторового розвитку 2023 // Municipality of Ringkøbing-Skjern (Данія), 2023. — Режим доступу: https://rksk.dk/Files/Files/Om%20Kommunen/Planer-og-kort/Plan-og-Udviklingsstrategi-2023_hjemmeside_webtilgAengelig.pdf (дата звернення: 15.03.2025).

Taskforce «Прискорення розвитку відновлюваної електроенергії» // Міністерство довкілля, клімату та комунікацій Ірландії, 2023. — Режим доступу: <https://www.gov.ie/en/department-of-the-environment-climate-and-communications/publications/accelerating-renewable-electricity-taskforce/> (дата звернення: 16.03.2025).

Національний план дій з відновлюваної енергетики до 2030 р. (NREAP 2030) — Кабінет Міністрів України, розпорядження № 761-р від 13 серпня 2024 р. — Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/761-2024-p#Text> (дата звернення: 23.04.2025).

ДОПОВІДІ ТА КОМУНІКАЦІЇ ЄС

Європейська Комісія (2022). План REPowerEU. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52022DC0230> (дата звернення: 05.03.2025).

Європейська Комісія (2022). REPowerEU: Спільні європейські дії заради більш доступної, безпечної та сталої енергії. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_22_1511 (дата звернення: 10.03.2025).

Європейська Комісія (2022). Реалізація Плану дій REPowerEU: потреби в інвестиціях, прискорення розвитку водню та досягнення цілей щодо біометану. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52022SC0149> (дата звернення: 05.03.2025).

Європейська Комісія (2023). Рекомендації щодо прискорення процедур видачі дозволів для проєктів ВДЕ та сприяння укладанню договорів купівлі-продажу електроенергії (PPA). — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: https://energy.ec.europa.eu/publications/recommendation-and-guidance-speeding-permit-granting-renewable-energy-and-related-infrastructure_en (дата звернення: 05.03.2025).

Європейська Комісія (2023). Звіт про стан Енергетичного союзу 2023. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52023DC0669&qid=1702455143415> (дата звернення: 05.03.2025).

Європейська Комісія (2023). План дій ЄС щодо розвитку вітрової енергетики. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52023DC0669> (дата звернення: 05.04.2025).

Європейська Комісія (2023). Технічна підтримка розвитку та впровадження політики ВДЕ. Видавництво Європейського Союзу. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/949ddae8-0674-11ee-b12e-01aa75ed71a1> (дата звернення: 05.03.2025).

COWI, Prognos, Eclareon (2023). Моніторинг впровадження Рекомендації Комісії (ЄС) 2021/1749 щодо принципу енергоефективності насамперед: оглядовий звіт за 2022 рік. Видавництво Європейського Союзу. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/9adf9f1b-1313-11ee-8c02-01aa75ed71a1> (дата звернення: 16.03.2025).

Європейська Комісія (2024). Майбутнє конкурентоспроможності Європи: поглиблений аналіз і рекомендації (Звіт Драгі). — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: https://commission.europa.eu/document/download/ec1409c1-d4b4-4882-8bdd-3519f86bbb92_en?filename=The%20future%20of%20European%20competitiveness_%20In-depth%20analysis%20and%20recommendations_0.pdf (дата звернення: 12.03.2025).

Європейська Комісія (2024). Настанови щодо визначення Зон прискореного розвитку ВДЕ. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: https://energy.ec.europa.eu/publications/guidance-designating-renewables-acceleration-areas_en (дата звернення: 28.02.2025).

Європейська Комісія (2024); Генеральний директорат з енергетики; Trinomics; Demurtas, A.; Kralli, A.; Falco, F. та ін. Дослідження щодо визначення Зон прискореного розвитку ВДЕ для наземної та морської вітрової і сонячної енергетики – Фінальний звіт. Видавництво Європейського Союзу. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://data.europa.eu/doi/10.2833/716552>

ЗАКОНОДАВЧІ ПРОПОЗИЦІЇ ЄС

Європейська Комісія (2022). Пропозиція щодо Регламенту Ради про посилення солідарності шляхом кращої координації закупівель газу, його обміну між країнами та надійного цінового бенчмарку. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=COM%3A2022%3A591%3AFIN&qid=1668031973776> (дата звернення: 28.02.2025).

Європейська Комісія (2025). Зелений курс: Комісія пропонує скорочення чистих викидів парникових газів на 90% до 2040 року та ініціює обговорення кліматичної цілі ЄС на 2040 рік. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_25_588 (дата звернення: 28.02.2025).

ІНШІ ДЖЕРЕЛА

Vasiljević, A., Praca, I., Šarac, V. (2013). Конфлікти розміщення між вітровою енергетикою та військовою авіацією: проблеми та потенційні рішення. Renewable and Sustainable Energy Reviews. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: https://www.researchgate.net/publication/271607613_Siting_conflicts_between_wind_power_and_military_aviation-Problems_and_potential_solutions (дата звернення: 15.03.2025).

Reuters (2024). Українці знаходять нові джерела енергії, щоб пережити блекаути взимку. Reuters, 3 грудня. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://www.reuters.com/world/europe/ukrainians-find-new-energy-sources-beat-blackouts-winter-arrives-2024-12-03/> (дата звернення: 05.03.2025).

Українська вітроенергетична асоціація (2024). Уряд України встановив ціль досягти 6.1 ГВт вітроенергетичних потужностей. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://uwea.com.ua/en/news/entry/uryad-ukrani-vstanoviv-cl-z-dosyagnennya-61-gvt-vtroenergetichno-potuzhnost/> (дата звернення: 05.03.2025).

WindEurope (2024). Спрощення і прискорення — це шлях вперед: Європа досі надто повільно видає дозволи на ВЕС. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://windeurope.org/newsroom/news/simplify-and-accelerate-is-the-way-forward-europe-still-takes-too-long-to-permit-wind-farms/> (дата звернення: 01.03.2025).

CERRE (2024). Прискорення видачі дозволів на ВДЕ в Європі. Центр регулювання в Європі (CERRE). — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: https://cerre.eu/wp-content/uploads/2024/10/CERRE_Speeding-up-Renewable-Energy-Permitting-in-Europe_FINAL.pdf (дата звернення: 28.02.2025).

UWEA (2024). Gap Analysis Report «Legislation Fostering Wind Energy Development in Ukraine». Українська вітроенергетична асоціація.

УВЕА (2025). Вітроенергетичний сектор України 2024: Огляд ринку. Українська вітроенергетична асоціація. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: https://drive.google.com/file/d/1AhSOSj-LMr2uF-P44SL_LFjEJC0cQt16/view (дата звернення: 03.05.2025).

Атлас енергетичного потенціалу відновлюваних джерел енергії України: вид. 3-є, оновлене / за заг. ред. С. О. Кудрі. — Київ: Інститут відновлюваної енергетики НАН України, 2024. — 56 с. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: https://www.ive.org.ua/wp-content/uploads/atlas_2024_publication.pdf (дата звернення: 16.04.2025).

Третяк А., Третяк В., Лобунько Ю. (2021). Інформаційні проблеми розроблення комплексних планів просторового розвитку територій територіальних громад. Грааль науки, № 9, с. 33–41. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://doi.org/10.36074/grail-of-science.22.10.2021.02> (дата звернення: 09.03.2025).

Манцевич Ю. М., Айлікова Г. В. (2023). Проблеми реалізації підготовчого етапу розроблення містобудівної документації (комплексного плану просторового розвитку території територіальної громади). // Збірник матеріалів II Міжнародної науково-практичної конференції «Land & property development: innovations and transformations», 25–26 травня 2023 р. — Київ: КНУБА, 2023. — С. 32–35.

ДОДАТОК І

ВИДИ ПРОСТОРОВОЇ (МІСТОБУДІВНОЇ) ДОКУМЕНТАЦІЇ

	ДОКУМЕНТАЦІЯ	ЦІЛЬ	ОПИС
Національний рівень	Генеральна схема планування території України. Схеми планування окремих частин території України.	Визначає пріоритети та концептуальні рішення.	Визначає територіальне планування та землекористування в межах країни, удосконалення систем розселення, сприяння сталому розвитку населених пунктів, розвиток виробничої, соціальної та інженерно-транспортної інфраструктури, а також формування національної екомережі
Регіональний рівень	Схема планування території Автономної Республіки Крим та областей України. Схеми планування районів.	Розробляються для розширення Генеральної схеми планування території України. Визначають основні рішення щодо розвитку, планування, забудови та використання територій адміністративно-територіальних одиниць та їх окремих частин.	Визначає території, що потребують державної підтримки для розвитку, забезпечення охорони навколишнього природного середовища, сталого використання та відновлення природних ресурсів і екосистем, розвитку національної екомережі на регіональному рівні, інженерно-транспортної та соціальної інфраструктури, а також охорони об'єктів культурної спадщини. Визначає напрямки розвитку раціональної просторової організації території регіону, зокрема: забезпечення оптимальних умов проживання населення, раціонального використання природних ресурсів, розвитку галузей економіки, охорони довкілля та цивільного захисту, включно з пожежною і техногенною безпекою; врахування інженерно-технічних заходів цивільного захисту для відповідної території; збереження цінних об'єктів культурної спадщини; захист населених пунктів і територій від небезпечних геологічних і гідрогеологічних процесів; створення транспортної та інженерної інфраструктури.
Місцевий рівень	Комплексний план просторового розвитку територіальної громади. Генеральний план населеного пункту. План зонування. Детальний план території.	Визначає конкретне просторове планування на місцевому рівні та необхідний для розроблення проєктів забудови і відведення земельних ділянок.	Визначає просторову організацію територій населених пунктів, їх функціональне зонування, умови використання земель, вимоги до забудови та благоустрою. Регламентує розміщення житлової, громадської, виробничої, інженерної та транспортної інфраструктури, встановлює містобудівні обмеження, забезпечує охорону навколишнього природного середовища, збереження об'єктів культурної спадщини та враховує заходи цивільного захисту.

ДОДАТОК II

ШАБЛОН ТРАНСПОЗИЦІЇ ПОЛОЖЕНЬ ДИРЕКТИВИ RED III

(вибрані приклади зі шаблону транспозиції Директиви RED III)

СТАТТЯ ДИРЕКТИВИ	СФЕРА РЕГУЛЮВАННЯ (СКОРОЧЕНО)	ДОДАТКОВЕ ЗАКОНОДАВСТВО ТА КЕРІВНІ ДОКУМЕНТИ	ВІДПОВІДАЛЬНІ ІНСТИТУЦІЇ	НАЦІОНАЛЬНЕ ЗАКОНОДАВСТВО, ЩО ТРАНСПОНУЄ ПОЛОЖЕННЯ	КОМЕНТАР
Стаття 15с Зони прискореного розвитку ВДЕ	• Прийняття планів щодо визначення зон прискореного розвитку ВДЕ для одного або кількох типів джерел ВДЕ; • Визначення земельних ділянок, внутрішніх водойм або морських акваторій, у межах яких поширення об'єктів ВДЕ не очікується як таке, що матиме суттєвий вплив на довкілля; • Встановлення правил для зон прискореного розвитку ВДЕ, які передбачають ефективні заходи зі зменшення впливу на довкілля при встановленні об'єктів ВДЕ, спільно розміщених систем зберігання енергії, а також об'єктів, необхідних для приєднання до мережі та зберігання енергії – з урахуванням: – специфіки кожної зони прискореного розвитку ВДЕ, – типу(ів) технологій ВДЕ, які планується реалізувати в кожній зоні, – а також визначених впливів на довкілля (у відповідності до Директив про середовища існування, птахів та водну рамкову директиву); – Надання у планах обґрунтування проведеної оцінки, на підставі якої кожна зона прискореного розвитку ВДЕ була визначена; – Плани підлягають процедурі оцінки впливу на довкілля відповідно до Директиви про середовища існування та Директиви про стратегічну екологічну оцінку (у випадках, коли очікується суттєвий вплив на території Natura 2000); – Визначення розміру зон прискореного розвитку ВДЕ має здійснюватися з урахуванням специфіки та вимог відповідних технологій, при цьому сумарна площа таких зон має бути істотною; – Плани щодо зон прискореного розвитку ВДЕ мають бути загальнодоступними та періодично переглядатися з метою забезпечення узгодженості з Національним планом з енергетики та клімату України 2025-2030 (НПЕК).	Рекомендація Комісії (ЄС) 2024/1343 від 13 травня 2024 року щодо пришвидшення процедури видачі дозволів на проекти у сфері відновлюваної енергетики та пов'язаної інфраструктури Спеціальні настанови щодо визначення зон прискореного розвитку відновлюваних джерел енергії викладені в Робочому документі служб Комісії SWD(2024)	Ведуча установа: Координація/ участь: Підлягає заповненню Міністерством енергетики або іншою відповідною установою, залученою до законодавчого процесу		

Стаття 16а Процедура видачі дозволів у Зонах прискореного розвитку ВДЕ	• Процедура видачі дозволів, передбачена Статтею 16(1), не повинна перевищувати 12 місяців для проєктів ВДЕ, розміщених у Зонах прискореного розвитку ВДЕ. Для офшорних проєктів ВДЕ цей строк не повинен перевищувати 2 роки. <i>(За виняткових обставин дозволено подовження строку до 6 місяців.)</i> • У разі технічного переоснащення/ модернізації (<i>repowering</i>), нових установок потужністю менше ніж 150 кВт, спільно розміщених систем зберігання енергії, об'єктів виробництва електричної або теплової енергії, приєднання до мережі у Зонах прискореного розвитку ВДЕ: строк розгляду не повинен перевищувати 6 місяців. Для офшорних вітроенергетичних проєктів – не більше 12 місяців. <i>(У виняткових обставинах ці строки можуть бути подовжені: для 6-місячного терміну – до 3 місяців, а для 12-місячного – до 6 місяців.)</i> • Нові заявки на: створення електростанцій з використанням ВДЕ, комбінацію технологій ВДЕ, технічне переоснащення/модернізацію існуючих електростанцій ВДЕ, спільно розміщених систем зберігання енергії, приєднання таких установок та сховищ до мережі, – у Зонах прискореного розвитку ВДЕ: звільняються від проведення процедур ОВД, за умови, що відповідні проєкти відповідають пункту (b) частини 1 Статті 15с цієї Директиви, якщо тільки проєкт не може мати суттєвого впливу на довкілля іншої держави-члена ЄС, або якщо така держава-член цього вимагає відповідно до Статті 7 Директиви про ОВД. – не підлягають оцінці відповідно до Директиви про Natura 2000, за умови, що проєкти ВДЕ відповідають правилам і заходам, встановленим відповідно до пункту (b) частини 1 Статті 15с. – Необхідно провести скринінг заявок з метою виявлення потенційно істотного, непередбаченого негативного впливу на довкілля у зв'язку з екологічною чутливістю географічних районів, яка не була визначена під час екологічної оцінки планів щодо Зон прискореного розвитку ВДЕ. – Скринінг заявок на нові установки ВДЕ має бути завершений протягом 45 днів. Для установок потужністю менше 150 кВт і заявок на модернізацію електростанцій ВДЕ – протягом 30 днів.			
--	---	--	--	--

Звіт: Правові перешкоди для розвитку наземної вітроенергетики та удосконалення регуляторного середовища у сфері ВДЕ в Україні

Дата: Вересень 2025 р.

Автори: Моніка Ізидорчик, Дінне С. Хансен, Галина Шмідт, Сергій Даців, Юлія Сколіна, Кирило Костиця, Майя Льюїс

Замовник: Данське енергетичне агентство

Viegand Maagøe A/S

ZEALAND

Головний офіс

Nørre Søgade 35

DK-1370 Копенгаген К, Данія

Тел.: +45 33 34 90 00

info@viegandmaagoe.dk

www.viegandmaagoe.dk

ІПН (VAT): 29688834

JUTLAND

Kalkværkvej 1, 4-й поверх

DK-8000 Орхус С, Данія

DK 8000 Aarhus C